

JAARVERSLAG 2018

INHOUDSOPGAVE

p. 3	INTRODUCTIE
p. 6	PROGRAMMA
p. 10	ZONDER TITEL
p. 46	LANGE TERMIJN PROJECTEN
p. 56	MEERJARIGE PROJECTEN
p. 62	EDUCATIE & TALENTONTWIKKELING
p. 70	PUBLICATIES
p. 76	COMMUNICATIE & CULTUREEL ONDERNEMERSCHAP
p. 86	KWANTITATIEVE GEGEVENS
p. 96	FINANCIEEL VERSLAG
p. 102	ORGANISATIE

INTRODUCTIE

Vanuit de gedachte dat 'alles op de wereld begon met een ja...'
—Sofía Hernández Chong Cuy

Het is nu ruim een jaar geleden dat ik naar Rotterdam kwam om directeur te worden van Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst. Een bewogen jaar, om het zacht uit te drukken. Het is nu eenmaal geen kleinigheid om te verhuizen naar een nieuwe omgeving, je te begeven in een andere cultuur, in een ander land, op een ander continent. Dat is wat immigratie met je doet. Ik ben hier gekomen om niet alleen met veel enthousiasme te leren van de lokale manier van werken, maar ook met een interesse om een cultureel instituut te transformeren. Ik ben me gaan verdiepen in de taal en in de nationale geschiedenis, een geschiedenis die deels is opgeschreven en deels nog opgetekend moet worden. Ook al werken we in een wereldwijd circuit, toch zijn dit de drijfveren en taken van cultuurprofessionals die het belang van lokaal wortelen hooghouden.

Bij mijn aankomst bij Witte de With stond ik voor een uitdaging van andere aard. Na een verhit debat was door de vorige directeur, Defne Ayas, en de raad van toezicht unaniem besloten dat de naam van het instituut ter discussie gesteld moest worden. Mijn voorstel was om hierin geen overhaaste beslissingen te nemen. In andere woorden, ik stelde voor om de wens om de naam te wijzigen als een gelegenheid te zien om allereerst het karakter van het instituut te veranderen. Want de kritiek had eerder een existentieel dan een situationeel probleem voor ons opgeroepen.

De kritieken en gerelateerde debatten over de naam van onze instelling in 2017 brachten terechte zorgen over een veranderende context naar de oppervlakte. De culturele sector, en dus ook presentatie-instellingen, moet de veelstemmige geschiedenis van een steeds diversere maatschappij gaan erkennen.

Witte de With werd bijna 30 jaar geleden opgericht met de missie om artistieke en theoretische ontwikkelingen in actuele cultuur te agenderen. We zouden deze missie en de oorspronkelijke beweegredenen achter de naamgeving geweld aandoen als we de uitdaging waar we nu voor staan niet met een passende investering in tijd en aandacht tegemoet treden. De eerste stap was om helder te krijgen in welke context het instituut indertijd zijn naam kreeg, met aandacht voor ons culturele werkveld en idioom en de intellectuele, artistieke en discursieve aspecten die daarbij horen. Met tijdlijnen brachten we in kaart hoe, waarom en onder invloed van wie de kritiek en het debat rondom onze naam zich ontwikkelde. Deze tijdlijnen zijn in mei 2018 op de website gepubliceerd, en hun ontwikkeling zou voor altijd door kunnen gaan. Er is namelijk tijd voor nodig om alles boven water te krijgen en op de juiste manier te interpreteren.

Tegelijk werd onze tentoonstellingsruimte op de begane grond opnieuw vormgegeven, iets wat hand in hand ging met het creëren van

een nieuwe curatorenpositie bij Witte de With: Programmamaker Collectief Leren. De typische white cube is veranderd in een multifunctionele ruimte, die sinds de opening in mei 2018 onder de tijdelijke naam *Zonder titel* plaats biedt aan de boekwinkel en een groot deel van ons activiteitenprogramma. Deze ruimte is voor iedereen gratis toegankelijk. Gedurende de zomer en winter hebben er al ruim 50 publieksprogramma's plaatsgevonden, van workshops tot lezingen en performances. De bezoekers kunnen er daarnaast kunstwerken tegenkomen, in opdracht gemaakt speciaal voor deze ruimte. Ook worden er wisselende presentaties getoond, steeds gebaseerd op een thema uit het archief. Kunstenaar Federico Herrero maakte een ruimtevullende schildering. Het meubilair is van Muebles Manuel, een ontwerpbureau dat opereert op het grensvlak van design en beeldende kunst. Kunstenaar en schrijver Angie Keefer maakte een audiovisuele vitrine-installatie en curator Mauricio Marcin presenteerde een selectie van nooit eerder vertoonde mail art van de overleden kunstenaar Marcos Kurtycz. In de vitrines worden tot slot ook projecten uit het archief van Witte de With getoond die specifiek van doen hebben met betrokkenheid van lokale gemeenschappen.

De nieuwe curator kreeg daarbij de taak om een zes maanden durend werk-leertraject voor jongeren te ontwikkelen, dat plaats moest vinden in *Zonder titel*. Dit programma was erop gericht nieuwe publieksgroepen bij Witte de With te betrekken, passend bij de veranderende samenleving in Rotterdam. Die samenleving kan worden omschreven als veerkrachtig, en doordrongen van een werkersmentaliteit, maar is ook divers van samenstelling, met veel eerste-generatie immigranten en internationale bewoners. Het doel was ook om, samen met de bezoekers, te leren over wat er speelt in de stad. Dit deden we door middel van ontmoetingen waarbij luisteren centraal staat en iedereen zich welkom voelt. De deelnemers van de lichter 2018 werd gevraagd een betekenisvolle nieuwe naam te geven aan *Zonder titel*, een case-study voor de naamsverandering van het instituut. De naam die de deelnemers hebben gekozen wordt in april 2019 bekendgemaakt.

De titel van de nieuwe curatorenpositie behoeft wellicht wat toelichting: Programmamaker Collectief Leren. Deze naam is voortgekomen uit een interne brainstormsessie bij Witte de With, waaraan leden van de curatoren-, educatie- en communicatiestaf deelnamen. Het is een voorbeeld van hoe we bij Witte de With op dagelijkse basis alle lagen van het instituut betrekken bij het doen en laten van de organisatie, en niet alleen bij het samenstellen van het programma en het bepalen van de thema's. De discussie nam het betrekken van gemeenschappen als uitgangspunt, waarbij centraal bevestigd werd hoe interne en externe factoren beslissingen binnen een instituut kunnen beïnvloeden. We kwamen tot de conclusie dat leren anno nu, net als het tot stand brengen van nieuwe netwerken, platformen en kennis, vooral gekenmerkt wordt door het collectieve karakter van onlinecultuur. De technologische vooruitgang heeft dan wel gezorgd voor sociale bubbels, gesloten circuits en fake news, maar de voordelen van sociale bewustwording en onderlinge verbondenheid zijn vele malen groter. Onze actieve programmering in de vorm van offline evenementen brachten daadwerkelijke ontmoetingen op onze locatie tot stand.

Het tentoonstellingsprogramma op de twee bovenste verdiepingen van Witte de With stond dit jaar in het teken van kunstenaars met een op onderzoek gestoelde praktijk. Het ruimtelijk maken van hun onderzoeksuitkomsten hebben zij tot speerpunt gemaakt. We toonden er nieuw werk van Teresa Margolles en Rosalind Nashashibi en solotentoonstellingen van Irene Kopelman en Ana Maria Millan. Daarnaast

programmeerden we twee groepstentoonstellingen. De eerste was sterk gericht op veldonderzoek en verhoogde perceptie. Met het Amazone-regenwoud als verbindend element werd werk getoond van Susana Mejia, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi. De tweede groepstentoonstelling nam ons mee in een visuele geschiedenis van epistolariteit, de term voor de vele verschillende vormen van correspondentie, en omvatte werk van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, Akram Zaatari en Quinn Latimer. Daarnaast nam het instituut tijdelijk de identiteit aan van de Kunsthalle for Music, een project van Defne Ayas, en werden vijf boeken gepubliceerd die nog onder haar directoraat waren opgestart. Spraakmakende momenten en tentoonstellingen van ons instituut kregen media-aandacht in binnen- en buitenland, van Metropolis M tot The New York Times. Dankzij de bezoekers en studenten die via onze educatieprogramma's bij ons binnenkwamen groeide ons publiek wederom.

Dit zijn enkele van de structurele veranderingen die we in 2018 hebben doorgevoerd, met het uiteindelijke doel om het karakter van het instituut te veranderen. Het zijn dingen die ik in deze fase erg belangrijk vind om te doen, alvorens we overgaan tot naamswijziging van ons instituut. Voor verandering is vanzelfsprekend ruimte nodig. Om deze ruimte te maken werden we in 2018 voor uitdagingen geplaatst, zeker daar waar het de exploitatie van Witte de With betrof. Het jaar 2017 overziend bleek dat het instituut kampte met een tekort op de begroting. Om het jaar 2018 positief te eindigen was het noodzakelijk om te herstructureren, om kosten te besparen en verder vooruit te plannen. In het verlengde van deze activiteiten lanceerden we eind 2018 een vernieuwd lidmaatschapsprogramma voor mensen die zich betrokken voelen en onze activiteiten willen steunen. Dit programma groeit gestaag en belooft zowel op zowel korte als langere termijn iets moois op te leveren voor het instituut én de leden.

De hier in het kort beschreven bedrijfsaspecten en activiteiten komen misschien niet direct op de voorgrond bij het lezen van dit jaarverslag of onze website. Het zijn echter precies deze zaken die onze aandacht nodig hadden in het afgelopen jaar en die het instituut goede ontwikkelingen hebben gebracht. Het zou oneerlijk zijn om hier achterwege te laten dat sommige beslissingen met betrekking tot personeel en administratieve veranderingen moeilijk waren; helaas zijn groeipijnen te verwachten bij een instituut in transitie.

Wat men verder mag verwachten is een programma met een visie die de realiteit, hoe ongemakkelijk ook, niet schuwt. Het gaat de confrontatie aan, maar houdt daarbij de verschillende perspectieven, erfenissen en blinde vlekken in ogenschouw die het instituut inmiddels erkend heeft of nog adresseren moet.

Ik ben het team en de leden van de Raad van Toezicht van Witte de With dankbaar voor hun niet-aflatende inzet. Het hele team is ook dankbaar voor alle deelnemende kunstenaars, sprekers en educatoren tijdens het programma in 2018, en voor het publiek dat ons gedurende het jaar heeft bezocht of vergezeld. Daarnaast bedanken we alle samenwerkingspartners, subsidieverstrekkers, fondsen, stichtingen, compagnons, supporters en vrienden die hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van onze projecten. We hopen dat het jaarverslag dat u leest een bewijs is van het collectief leren en van datgene wat we samen bereikt hebben.

* De titel citeert de openingszin van *'The Hour of the Star'* (1977) van Clarice Lispector.

PROGRAMMA

In januari 2018 startte de nieuwe directeur Sofía Hernández Chong Cuy bij Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst in Rotterdam. Van januari tot april werd Witte de With door Ari Benjamin Meyers getransformeerd tot Kunsthalle for Music; dit was het laatste project van Defne Ayas, die directeur was van 2012 tot en met 2017. Op zondag 6 mei 2018 opende bij Witte de With een nieuwe reeks tentoonstellingen en meerjarige projecten, het eerste programma van Sofía Hernández Chong Cuy. Eén van haar eerste initiatieven was het gratis toegankelijk maken van het programma in de meest publieke tentoonstellingsruimte van Witte de With, gelegen op de begane grond. Hier is in mei *Zonder titel* van start gegaan, een meerjarig en gelaagd tentoonstellingsconcept dat aldoor in beweging is. Deze ruimte is tentoonstellingszaal, klaslokaal en boekhandel ineen, en ook een centrum voor collectief leren. Het programma van Hernández Chong Cuy richt zich op het werk van kunstenaars met een sterk op onderzoek gebaseerde praktijk en een uitgesproken interesse in het zintuiglijk waarneembaar maken van hun bevindingen. Het programma wil het intellectuele aspect van artistieke productie ruimtelijk inzichtelijk maken voor het publiek. Op de tweede verdieping van Witte de With worden per seizoen twee solotentoonstellingen gepresenteerd. De derde verdieping van Witte de With zal elk seizoen het toneel vormen voor een nieuwe groepstentoonstelling of een retrospectief. *FOCUS* is een serie die persoonlijke perspectieven biedt door het Witte de With-team of andere gerelateerde deelnemers te laten vertellen over kunstwerken of projecten die te zien zijn bij Witte de With.

ZONDER TITEL

In het project *Zonder titel* komen programmadoelstellingen op het gebied van tentoonstellingen en educatie samen. Met steeds wisselende kunstinstallaties en activiteiten, evenals een boekhandel en een initiatief voor collectief leren, is dit langlopende project voortdurend in beweging. *Zonder titel* werd in mei 2018 geopend in de zaal op de nu gratis toegankelijke begane grond. Het project is als een matroesjka-pop, waarbij het ene werk een ander omvat, met daarbinnen weer een ander werk, enzovoorts. Om deze veelgelaagde ervaring over te dragen, maakt *Zonder titel* gebruik van verscheidene presentatievormen. De afzonderlijke tentoonstellingen wisselen elkaar af in verschillend tempo en nodigen uit tot diverse vormen van kunstbeleving.

Zo kreeg Federico Herrero de opdracht om een ruimtevullende muurschildering te maken. Muebles Manuel werd gevraagd voor het meubilair: tafels en stoelen, boekenplanken en twee vitrinekasten, elk bedoeld voor een project dat wisselt per tentoonstellingsseizoen. De ene vitrine toont een actueel of nieuw project van een kunstenaar of curator, de andere een keuze uit het rijke tentoonstellingsarchief van Witte de With, met de nadruk op sociale kunstprojecten.

Iedere maand groeit het aanbod van de boekhandel met een thematische selectie, samengesteld door het team van Witte de With of een genodigde. De inventaris omvat daarnaast publicaties over kunstenaars uit het tentoonstellingsprogramma en eigen uitgaven van Witte de With. Ook TENT en CBK Rotterdam selecteren publicaties, steeds met een duidelijke link met de stad Rotterdam.

Zonder titel is eveneens de locatie voor evenementen en publieksprogramma's, die hoofdzakelijk plaatsvinden in het weekend. Hier wordt de gelegenheid geboden om je op een laagdrempelige manier te verhouden tot hedendaagse kunst en cultuur. Het is een plek om ideeën uit te wisselen en in gesprek te gaan, waar betekenisvolle ontmoetingen plaatsvinden.

Tentoonstellingsoverzicht *Zonder titel* met muurschildering *Open Envelope* (2018) door Federico Herrero en meubels door Muebles Manuel, Witte de With Center for Contemporary Art 2018, fotograaf Kristien Daem.

Oud deelnemers van het Cool project in 1991 tijdens de opening van de presentatie *Over John Ahearn en Rigoberto Torres* op zondag 9 september 2018, Witte de With Center for Contemporary Art, fotograaf Aad Hoogendoorn.

MUEBLES MANUEL

6 mei 2018–26 april 2020

Muebles Manuel is opgericht door de in Berlijn wonende grafisch ontwerper en uitgever Manuel Raeder. Hij is geboren in 1977, studeerde aan het London College of Printing en was van 2001 tot 2003 resident aan de Jan van Eyck Academie in Maastricht. In 2003 richtte hij Studio Manuel Raeder op, een interdisciplinaire ontwerpstudio in Berlijn en Mexico-Stad.

Studio Manuel Raeder construeert verhalen, zowel in de vorm van boeken, meubels, tentoonstellingen en communicatieontwerpen. De activiteiten van de studio omvatten een breed scala aan formats, waarbij de grenzen tussen tentoonstellingen, boeken, typografie, materiaalbewerking, publicatie en meubel-design worden verkend. De meubelstukken zijn gemaakt voor specifieke contexten en zijn, net als verschillende tentoonstellingssystemen voor tentoonstellingen, begonnen als vragen over hoe om te gaan met boeken en archieven in de ruimte.

Boekenplanken zijn de infrastructuur van de bibliotheek, de bruggen van A tot Z op de informatie-wegen. De 'Z-boekenplank' is een boekenplank die bestaat uit verschillende stalen ladders die samen worden gehouden door kabelbinders. Deze boekenplank kan heel eenvoudig worden opgebouwd en aan beide kanten worden gebruikt. De verschillende niveaus zijn uitwisselbaar en de plank kan worden besteld met een koffer met schuifdeuren en een V-vormige posterhouder die ook kan worden omgedraaid en als lessenaar gebruikt kan worden.

Het object 'Buch Arm' is speciaal ontworpen als hulpmiddel voor bibliothecarissen, archieven en boekwinkels om boeken en verborgen schatten uit hun bibliotheek op een andere manier tentoon te stellen. 'Buch Arm' kan ook dienen als een verlengstuk voor een boekenplank als kleeplank. Het object werd ontwikkeld door Studio Manuel Raeder in samenwerking met ifau en Jesko Fezer voor de bibliotheek van het Goethe-Institut New York. Sindsdien heeft Studio Manuel Raeder nieuwe variaties ontwikkeld, zoals de korte versie en de plankuitbreiding, die allemaal zijn gemaakt van staal.

De 'Adrián-Chair' werd ontwikkeld tijdens het werken aan de tentoonstelling *La Letra E esta por Doquier in Oaxaca*. Het idee was om objecten die afkomstig zijn van een globaliserende context terug te brengen naar lokale materialen en productie. De vorm van de Adrián-stoel is een mal van de klassieke Mono-

bloc-stoel - de goedkoopste stoel die je overal ter wereld kunt vinden - opnieuw geconfigureerd en bedekt met geweven riet. Om de 'Adrian-Chair' te produceren, heeft Manuel Raeder samengewerkt met de Oaxaca-artisan, Adrián López, die normaal gesproken handgeweven manden van riet produceert.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy en Samuel Saelemakers
Ondersteund door: Goethe-Institut en Mendes Wood DM, Brussel. Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteereglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.

FEDERICO HERRERO

OPEN ENVELOPE

6 mei 2018–31 maart 2019

Federico Herrero werd in 1978 geboren in San José, Costa Rica, waar hij nog altijd woont en werkt. Herrero is ook de oprichter van Despacio, een onafhankelijke hedendaagse kunstruimte in zijn geboorteland San José, die een belangrijke kracht is in de ontwikkeling van de artistieke stem van Midden-Amerika. Hij studeerde schilderkunst aan het Pratt Institute in New York van 1997 tot 1998. In 2001 won hij de Special Prize for Young Artists op de 49ste Biënnale van Venetië. Herrero nam ook deel aan de tentoonstelling *Fare Mundi/Nuevos Mundos* in het Latijns-Amerikaanse paviljoen van de 53e Biënnale van Venetië in 2009. Herrero maakt schilderijen op doek, muurschilderingen en sculpturale installaties. Zijn werk is tentoongesteld bij onder meer het Wattis Institute for Contemporary Arts, San Francisco, VS; Museo de Arte y Diseño Contemporáneo, San José, Costa Rica; Kunstverein Zürich, Zwitserland; Museu de Arte Moderna de São Paulo, Brazilië; en Para Site, Hong Kong. In 2014 nam hij deel aan de tentoonstelling *Under the Same Sun: Art from Latin America Today* in het Solomon R. Guggenheim Museum, New York, die in 2016 doorreisde naar South London Gallery in Londen.

Federico Herrero begon met zijn muurschildering bij Witte de With in de vouwen van de architectuur: de hoeken, de randen, de raakvlakken tussen muur en vloer. Al snel baanden de kleurvlakken zich een weg verder door de ruimte heen, waardoor je *Open Envelope* letterlijk binnenstapt met het betreden van de tentoonstellingsruimte.

De kunstenaar gebruikt kleur als geluid, volume en gewicht. Hierbij zijn de verschillende soorten energie en bewegingen die kleur kunnen opnemen of afgeven van groot belang. *Open Envelope* is te zien tot de lente van 2019, waarna een nieuw werk voor de ruimte gemaakt zal worden.

Mede mogelijk gemaakt door: James Cohan Gallery, New York
Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteereglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.
Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Samuel Saelemakers

PUBLIEK PROGRAMMA
3 mei 2018

FEDERICO HERRERO ontmoet
ROTTERDAMSE KUNSTINITIATIEVEN

Op 3 mei vond een lunch plaats met Federico Herrero en de oprichters en leden van onafhankelijke kunstruimtes in Rotterdam: B.a.d., Gemaal op Zuid, Niffo, Peach, Rib, Shimmer, Upominki en de Kunstblock-partners CBK, MAMA, TENT, V2_ en Worm.

PUBLIËK PROGRAMMA ZONDER TITEL

*GESPREK OVER "POSTKOLONIALE
INFORMATICA VOOR DE HEIMELIJKE NATIVIST"
MET BRIAN KUAN WOOD*
5 juni 2018

De New Yorkse schrijver en redacteur Brian Kuan Wood presenteerde zijn selectie van publicaties, die nu deel uitmaken van de boekeninventaris in *Zonder titel*. De selectie bracht twee afzonderlijke maar aan elkaar gerelateerde trajecten samen: enerzijds recente zorgen over identiteitspolitiek, koloniale geschiedenis en het functioneren van computers; en anderzijds biopolitiek, waarbij politieke en economische processen het privéleven in zich opnemen, maar ook kenmerken aannemen van een lichamelijk organisme of een levenssysteem.

*FOCUS MET VERONIKA BABAYAN:
DUMP JE STOFFIGE LOGICA*
29 juni 2018

Waarom is het zo moeilijk om eenvoudige vragen over kunst te stellen? Die vragen die zo essentieel, direct, ongefilterd, voor de hand liggend (of absurd) zijn, die vaak over het hoofd worden gezien. Met behulp van een zorgvuldig samengesteld ondeskundig panel van kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs, werd de bezoeker in deze rondleiding uitgenodigd om met een schone blik te kijken en stoffige logica te vergeten.

Deze *FOCUS*-rondleiding is ontwikkeld door Witte de With art mediator Veronika Babayan.

GESPREK RADIO, TECHNO, FOSSIEL
6 juli 2018

Experimenteel publicatieplatform oneacre.online manifesteerde fysiek in *Zonder titel* met de presentatie van een nieuwe publicatie van Eline Benjaminsen en Sophie Dyer. Met een gastbijdrage van Sasha Engelmann, docent in GeoHumanities aan de Royal Holloway Universiteit van Londen, die reageerde op het werk van Benjaminsen en Dyer.

GESPREK MET YOERI MEESEN
3 juli 2018

Yoeri Meessen (Associate Director Education & Public Affairs bij Witte de With) presenteerde zijn selectie van publicaties die een lijst boeken omvatte over autonome educatie, anarchistische pedagogiek en radicaal leren. "Kennis is macht" is ongetwijfeld de meest gevlugelde uitspraak in het onderwijs vandaag de dag. Maar in deze posthistorische tijden lijkt er maar weinig ruimte te bestaan in het huidige onderwijsstelsel voor de kritische, schijnbaar nutteloze, maar tegelijkertijd democratische vormen van kennis die de kunst voortbrengt. Het soort kennis dat ons confronteert met onze onuitgesproken aannames, bestaande wereldbeelden doet wankelen en ons kan doen reflecteren op onze eigen identiteit. Welke radicale leermethoden kunnen gevonden worden buiten het heersende onderwijsstelsel?

GESPREK MET JEROEN LAVÈN
27 juli 2018

Tijdens de rondleiding werd dieper ingegaan op sociale media door Jeroen Lavèn (PR & Social Media Editor bij Witte de With).

*GESPREK MET TEANA BOSTON-MAMMAH:
LEARNING TO BE ME*
21 augustus 2018

Socioloog Teana Boston-Mammah presenteerde haar persoonlijke boekselectie die boeken omvatte over identiteit, het vinden van jezelf en hoe jezelf te blijven in het krachtenveld van de maatschappij. Met deze selectie wees Boston-Mammah op de grote invloed die boeken kunnen hebben op iemands persoonlijke perceptie en inlevingsvermogen.

*GESPREK MET ROBIN VAN DEN AKKER: POPULISME
EN PARANOÏA*
16 oktober 2018

Filosoof Robin van den Akker ging in gesprek over het onderwerp 'Populisme en Paranoïa', terwijl hij een actuele selectie van publicaties presenteerde die is toegevoegd aan de inventaris van *Zonder titel*.

VITRINE-PRESENTATIES IN ZONDER TITEL

6 mei–2 september 2018:

ANGIE KEEFER OHRHUT

Het werk van Angie Keefer beweegt zich tussen ontwerp, publicatie, schrijven, performance, installatie en lesgeven. De verschillen tussen deze categorieën zijn vaak vervaagd. OHRHUT van Angie Keefer is een telefoonhoesje dat signalen blokkeert en zo een tegengif is voor social media verslaving en ongebreidelde schendingen van dataprivacy. Wanneer een mobiel apparaat in een OHRHUT geplaatst wordt, verdwijnt het van de wereldwijde radar en permanent aandacht vragende communicatienetwerken. OHRHUT is sneller en betrouwbaarder dan het simpelweg uitzetten van je telefoon, omdat een batterij zelfs dan nog informatie over je locatie uitzendt. OHRHUT is ontworpen als algemeen beschikbaar luxeproduct, maar omdat het productieproces gekenmerkt wordt door verticale integratie en duurzaamheid, biedt het eveneens een reactie op fundamentele politieke en economische ongelijkheid.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Samuel Saelemakers. Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.

THUIS MET JEF GEYS

Deze presentatie had als voornaamste thema het project *Wat eten wij vandaag?*, een tentoonstelling van de Belgische kunstenaar Jef Geys (1934–2018) bij Witte de With. Voor dit project uit 1993 werkte Geys samen met negen gezinnen uit de Rotterdamse wijk Alexanderpolder. De verzamelde foto's, kranten, catalogi en tijdschriften illustreerden de werkwijze van de kunstenaar. Wat deze documenten opriepen is de interesse van Jef Geys in het begrip huis. Van de Rotterdamse naoorlogse sociale woningen tot de Parque Guarani favela in Sao Paulo, Brazilië: het werk van Jef Geys nodigde uit om met elkaar in contact te treden, lokaal en globaal, vanuit het gedeelde en

diepmenselijke verlangen ons te verbinden met onze omgeving.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Samuel Saelemakers

9 september 2018–20 januari 2019:

JOHN AHEARN & RIGOBERTO TORRES

In 1991 kregen de New Yorkse kunstenaars John Ahearn en Rigoberto Torres de opdracht om een publiek kunstproject uit te voeren in Rotterdam, als onderdeel van hun tentoonstelling South Bronx Hall of Fame bij Witte de With. Betrokken bij dit project waren acht inwoners van Cool, de Rotterdamse wijk waarin ook ons instituut is gelegen. Door de bewoners in alledaagse situaties te portretteren en deze beelden te installeren in de wijk - iets wat zij eerder deden in The Bronx in New York - wilden de kunstenaars tegenwicht bieden aan de alomtegenwoordigheid van traditionele monumenten en levensgrote sculpturen van historische helden. Diverse leeftijden en levensfasen kwamen terug in de portretbustes in Cool: sommige deelnemers waren in 1991 nog erg jong, andere waren al wat ouder. Enkele van de originele sculpturen zijn nog steeds te zien in de wijk, sommige zijn verwijderd.

In 2018 hebben we de oud-deelnemers opnieuw benaderd om te zien waar zij nu staan in het leven. Niet allemaal wonen zij nog in Cool, maar op één reeds overledene na zijn alle geportretteerden nog altijd gevestigd in Rotterdam. In *Zonder titel* werd een presentatie met archiefbeelden en andere documentatie getoond, waarin ook plaats was voor de herinneringen van de oud-deelnemers aan het kunstproject in Cool en de samenwerking met Ahearn en Torres. Tot slot waren nieuwe fotoportretten te zien, in opdracht gemaakt door Bob Goede-waagen, de fotograaf die ook in 1991 het proces in beeld bracht. Deze presentatie was in een van de twee vitrines in *Zonder titel* te zien en was de tweede editie in een reeks gebaseerd op het rijke tentoonstellingsarchief van Witte de With.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Jessy Koeiman

MAURICIO MARCÍN over MARCOS KURTYCZ

In de late jaren zestig, toen kunstenaar en grafisch ontwerper Marcos Kurtycz in zijn dertiger jaren was, vertrok hij uit Polen om zijn toevlucht te zoeken in Mexico. Daar bleef hij tot zijn dood in 1996. De 'bommen' en metaforische 'bombardementen' die Kurtycz vanaf 1981 stuurde als een vorm van mail art, zijn het onderwerp van een presentatie die door gast-curator Mauricio Marcín speciaal is samengesteld voor *Zonder titel* bij Witte de With. Kurtycz' zogenaamde bommen – postpakketten die hij stuurde naar kunstinstellingen wereldwijd – bestonden uit tekeningen, brieven en drukwerk waarin hij kritiek uitte op het toen heersende academisme.

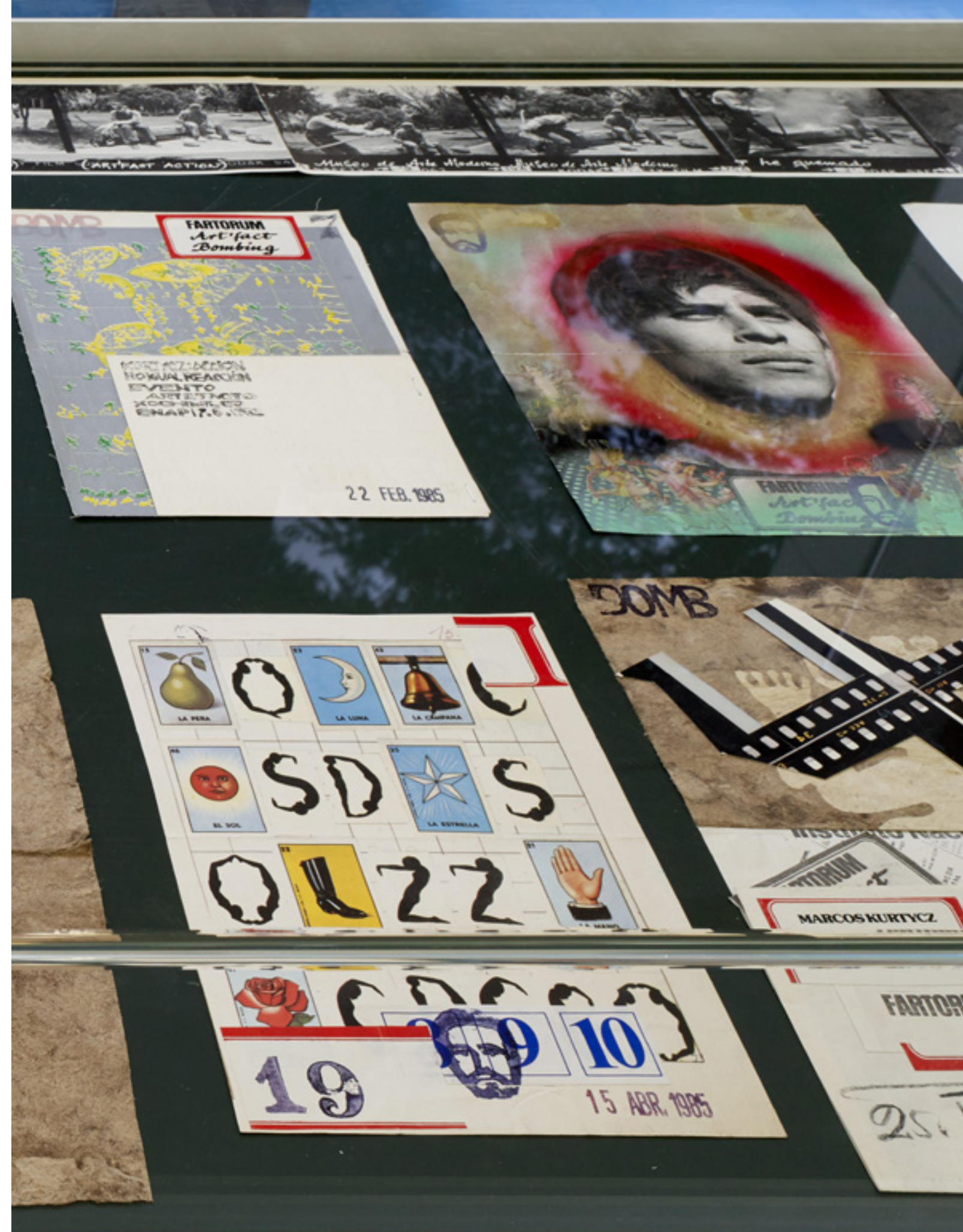
Kurtycz verzond deze documenten naar instellingen die, in zijn ogen, vanuit een Eurocentrisch perspectief keken naar kunst uit Latijns-Amerika. Voor Marcín tonen de Bombs van Kurtycz dat post meer is dan alleen een manier om te communiceren en gesprekspartners dichter bij elkaar te brengen; voor de kunstenaar is mail art een wapen om de heersende kunstcanon tot explosie te brengen. Het was de eerste keer dat de Bombs in Nederland getoond werden.

Curator: Mauricio Marcín

PUBLIEK PROGRAMMA

FOCUS met Anna Kurtycz
14 december 2018

Tijdens deze FOCUS werd een presentatie gegeven door de dochter van Marcos Kurtycz (1934–1996), Anna Kurtycz.

Teresa Margolles, *Trayecto* – Fase 1. *La entrega*. Fase 2. *A través*. Fase 3. *Inclusión (Traject– Fase 1. De afdracht. Fase 2. Via. Fase 3. Internen)* (2018), tentoonstellingsoverzicht *Een nieuw werk van Teresa Margolles*, Witte de With Center for Contemporary Art 2018, fotograaf Kristien Daem.

Rosalind Nashashibi, *Audience with the King*, 2017; *Indifference*, 2017 en *The Exiled Prime Minister's Pond*, 2017, olieverf op doek, met dank aan de kunstenaar, Witte de With Center for Contemporary Art, 2018, fotograaf Kristien Daem.

IRENE KOPELMAN, een solotentoonstelling 6 mei–26 augustus 2018

Irene Kopelman, een solotentoonstelling presenteerde een selectie kunstwerken uit vier verschillende projecten van de kunstenaar uit de periode 2012 - 2016. Elk project is ontstaan tijdens of na afloop van veldwerk dat Kopelman uitvoerde tijdens haar reizen, met als doel het doorgronden en uiteindelijk weergeven van deze omgevingen. Van de vulkanische eilanden van Hawaï in de Stille Oceaan en het bergachtige binnenland van Borneo in Azië, tot het Peruviaanse regenwoud in Zuid-Amerika; al bijna twintig jaar analyseert Kopelman met wetenschappelijke precisie de landschappen en ecosystemen van moeilijk bereikbare gebieden. Voor elke locatie ontwikkelt ze een specifieke observatiemethode.

Kopelman brengt intensief tijd door met haar studieobjecten, zoals het schaduwspel van het bladerdak of de kleuren van de aarde. Haar schilderkunstige werk begint allereerst met het maken van tekeningen en reisverhalen tijdens haar expedities. Later vormen deze de basis voor uitwerkingen in de Amsterdamse studio van deze van oorsprong Argentijnse kunstenaar. In alle gradaties van afstand, van heel dichtbij tot zeer ver weg, tonen de waargenomen en bestudeerde fenomenen hun rijke variëteit aan eigenschappen. Zo brengt het werk van Kopelman, dat niet per se als documentair gezien moet worden, nauwkeurige observaties samen met zinnelijke interpretaties en verbeeldingskracht.

De vier levensgrote schilderijen uit de *Tree Lines-serie* toonden het effect van lawines op het bergachtige landschap van de Zwitserse Alpen. In de tentoonstelling was ook een van haar kleurenreeksen opgenomen, *Sampling Greens*. Deze kwam tot stand na een wetenschappelijke expeditie om dieren en planten in kaart te brengen op Mount Kinabalu in Borneo, Oost-Maleisië. De resultaten leverden belangrijke informatie op voor natuurbeschermers die zich bezighouden met de unieke biodiversiteit van wat wordt beschouwd als het 'Hart van Borneo', met slechts 1,5 miljoen jaar oud een jonge regio in geologische termen. Tijdens deze expeditie stelde Kopelman zichzelf tot doel om de enorme variëteit in groentinten van de jungle te doorgronden. Het werk ging daarmee een relatie aan met het eerdere *Forest Windows*, dat eveneens deel uitmaakt van de tentoonstelling. *Forest Windows* was het resultaat van een expeditie in het Reserva Territorial Madre de Dios in Peru. De combinatie van tekeningen gemaakt op locatie en aquarellen die de kunstenaar maakte na afloop van veldtrips, geeft uitdrukking aan haar gevoel dat: "je niet voelt dat je in een landschap bent, maar eerder omringd door een continuüm van elementen." Bij elke stop tijdens deze expeditie in de Peruviaanse jungle ging Kopelman zitten en tekende een deel van het dichte bos als gezien door een venster, een ingebeeld raamkozijn.

Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.

Mede mogelijk gemaakt door LABOR, Mexico-Stad.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Samuel Saelemakers

PUBLIEK PROGRAMMA

FOCUS MET IRENE KOPELMAN
20 juli 2018

Tijdens de rondleiding sprak Irene Kopelman over haar tentoonstelling bij Witte de With. Daarbij vertelde ze ook naar onderwerpen als haar onderzoek over landschappen en ecosystemen.

FOCUS MET SAMUEL SAELEMAKERS
1 juni 2018

Tijdens deze rondleiding nam Witte de With curator Samuel Saelemakers geïnteresseerden mee langs de tentoonstelling.

Een nieuw werk van TERESA MARGOLLES 6 mei–26 augustus 2018

Een nieuw werk van Teresa Margolles was het tastbare resultaat van het onderzoek van deze Mexicaanse kunstenaar in het conflictueuze en onstabiele grensgebied tussen Venezuela en Colombia.

Nog niet zo lang geleden vluchtten Colombianen naar Venezuela en elders, in een poging te ontsnappen aan het escalerende geweld en de onveilige situatie als gevolg van de drugoorlogen en guerrillagroeperingen in hun land. En nog steeds steken duizenden mensen in omgekeerde richting de grens over. Dankzij de hyperinflatie en een repressief overheidsbeleid wordt Venezuela geconfronteerd met voedseltekorten, een gezondheids crisis, en andere uitdagingen die de veiligheid en het sociale klimaat verder in gevaar brengen. Dagelijks passeren honderden Venezolanen de grens van San Antonio de Táchira in Venezuela op weg naar de stad San José de Cúcuta, Colombia. Ze zijn op zoek naar werk of simpelweg naar veiligheid en verrichten eenvoudige werkzaamheden om aan basisbehoeften zoals voedsel en medicijnen te komen.

TRAYECTO – FASE 1. LA ENTREGA. FASE 2. A TRAVÉS. FASE 3. INCLUSIÓN

(*Traject – Fase 1. De afdracht. Fase 2. Via. Fase 3. Internen*), het nieuwe werk van Teresa Margolles, was het resultaat van veldwerk dat de kunstenaar verrichtte. De eerste van haar drie reizen naar deze locatie vond plaats in de zomer van 2017, op uitnodiging van Bienal Sur in Colombia. Tijdens haar verblijf in Cúcuta trad Margolles in contact met de slachtoffers van gedwongen migratie. In een van haar verschillende acties daar huurde ze Venezolanen in om met stenen het water over te steken van de rivier die op geopolitieke wijze de grens verdeelt. In een andere actie vroeg ze deze mensen hun verhalen te verwerken in stoffen bekleed met de lokale aarde. Hun geleverde arbeid werd altijd gecompenseerd en gedocumenteerd door de kunstenaar, die doorlopend met de deelnemers in gesprek was.

De tentoonstelling *Een nieuw werk van Teresa Margolles* bij Witte de With bestond uit een eenvoudige actie: de zes grote ramen van de tentoonstellingsruimte werden gewassen -of eerder, besmeurd - met de door aarde en zweet doordrenkte shirts van meer dan honderd Venezolaanse mannen die Margolles inhuurde in Cúcuta. Deze performance werd uitgevoerd gedurende de eerste maand van de tentoonstelling. In deze periode werden de gebruikte shirts stuk voor stuk in cementblokken gegoten. In ieder blok werden vervolgens de initialen gegraveerd van de arbeider die het shirt droeg, om uiteindelijk samen een installatie te vormen van grenzen en doorgangen. Ook werd er een portretfoto van een van de arbeiders in Cúcuta getoond.

Een nieuw werk van Teresa Margolles kwam voort uit de langdurige en diepgaande betrokkenheid van de kunstenaar bij slachtoffers van gewelddadige misdrijven en locaties waar het herstellen van het verscheurde sociale weefsel aandacht en zorg nodig heeft. In eerdere

PUBLIEK PROGRAMMA

FOCUS MET ROSA DE GRAAF
10 augustus 2018

Tijdens deze FOCUS besprak Rosa de Graaf, Witte de With associate curator, de tentoonstelling *Een nieuw werk van Teresa Margolles*.

werken van Margolles, zoals haar installatie *In the Air* (2003) en haar tentoonstelling *What Else Could We Talk About?* (2009), heeft de kunstenaar materialen zoals doeken en water gebruikt die werden toegepast om de lichamen van slachtoffers of plaatsdelicten mee te reinigen. In andere kunstwerken, zoals *Lote Bravo* (2005), gebruikte ze grond uit de aarde waar vrouwelijke slachtoffers van moord zijn gevonden om haar sculpturale installaties te maken. *Een nieuw werk van Teresa Margolles* was het resultaat van veldwerk in een geopolitiek grensgebied waar sociale verplaatsing en onzekerheid altijd aanwezig zijn. Haar werken hebben daarnaast gemeen dat sculptuur wordt aangegrepen om een gelegenheid te creëren voor een semi-menselijke ontmoeting, op een plek waar de daadwerkelijke getuigen afwezig zijn.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Rosa de Graaf

Performers: Pendar Nabipour, Victor Santamarina

Met dank aan: Teresa Margolles bedankt Sonia Milena Ballesteros, Rafael Burillo, Antonio de la Rosa, Fundación el Pilar in Colombia, DAAD in Duitsland, en de Venezolaanse gemeenschap met wie zij heeft samengewerkt (mensen die de grens tussen Venezuela en Colombia zijn overgestoken via de Simón Bolívar brug) en iedereen die ze heeft ontmoet in de parken en straten van Cúcuta. Mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van LABOR, Mexico Stad en Galerie Peter Kilchmann, Zurich.

ANA MARÍA MILLÁN, een solotentoonstelling 9 september 2018–13 januari 2019

Het artistieke onderzoek van Ana María Millán, tevens het hoofdonderwerp van deze tentoonstelling, richtte zich op de relatie tussen digitale culturen, gender en performativiteit. De tentoonstelling vormde de première van drie van haar animaties. Naast *Wanderlust* (2017), gemaakt in opdracht van inSite/Casa Gallina en geproduceerd in Mexico-Stad, betrof het animaties die tot stand kwamen in haar geboorteland Colombia en in Duitsland, waar de kunstenaar momenteel is gevestigd. De tentoonstelling toonde daarnaast een nieuwe serie aquarelportretten van mensen en hun zelfgecreëerde gaming personages. Deze groep was nauw betrokken bij de totstandkoming van de animatie en is er uiteindelijk ook in opgenomen. Dergelijke samenwerking met video gaming en Live Action Role Playing (LARP) communities ligt altijd ten grondslag aan het werk van Millán. Animaties stellen haar in staat om een betekenisvolle plaats te creëren in onze wereld, of die ruimte waar nodig op te eisen. Aquarel is voor haar het materiaal bij uitstek om de fluïde identiteit te verkennen van de fantasy-karakters die zo typerend zijn voor de cultuur rondom videogames.

Dit was de eerste solotentoonstelling van Ana María Millán in Nederland.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Rosa de Graaf

Ondersteund door: AMMODO

Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.

PUBLIEK PROGRAMMA

WORKSHOP: LIVE ACTION ROLE PLAY (LARP) MET ANA MARÍA MILLÁN
7 september 2018

Voor deze workshop zijn LARP-ers, gamers en andere geïnteresseerden uitgenodigd om deel te nemen aan een gezamenlijk spel waarbij de bestaande realiteit opnieuw werd uitgevonden. Elke deelnemer kreeg een personage toegewezen die geïnspireerd was op albumcovers van het gabber en hardcore label Rotterdam Records (actief tussen 1992 en 2012). Het was ook mogelijk om een eigen avatar voor te dragen.

LIVE ANIMATIE MET ANA MARÍA MILLÁN
7 september 2018

Dansers, performers en andere geïnteresseerden waren welkom tijdens de Live Animatie met Ana María Millán, een gezamenlijke real-time animatie sessie. Deelnemers animeerden digitale 3D personages via hun bewegingen, die geregistreerd werden met live animatie software. De kunstenaar heeft zes personages gecreëerd die geïnspireerd waren op albumcovers van het gabber en hardcore label Rotterdam Records.

FOCUS MET YANA GAPONENKO: PHARMA KOLONIALITEIT
21 september 2018

Tijdens deze *FOCUS* besprak Yana Gaponenko (curatorial stagiaire bij Witte de With) de stripfiguur Snowflame, uit *New Guardians - # 2 Blow in the Wind*. Deze stripfiguur, die Ana María Millán introduceerde in haar tentoonstelling bij Witte de With, is in staat zijn kracht te vergroten en zichzelf in wit vuur te bedekken als hij cocaïne neemt.

FOCUS MET ROSA DE GRAAF
23 november 2018

Rosa de Graaf (associate curator bij Witte de With) gaf een rondleiding door *Ana María Millán, een solotentoonstelling*, waarbij het werk van de kunstenaar en de samenwerking met de LARP-subgroep werd besproken.

EVENT MET DE AMBASSADE VAN COLOMBIA
18 oktober 2018

De Ambassadeur van Colombia, Mr. Juan José Quintana, ontving gasten van de ambassade voor een persoonlijke rondleiding door Ana María Millán, voorafgegaan door een Q&A met Rosa de Graaf, Witte de Withs associate curator.

CKV PROEFTUIN.
2 november 2018–30 januari 2019

Een tien weken durend traject waarin leerlingen van de Mavo Centraal onder begeleiding van Art Mediator Pleun Peters werkten aan een digitale performance gebaseerd op het werk van kunstenaar Ana María Millán.

Witte de With art mediator Roos Wijma en studenten tijdens een rondleiding door de solotentoonstelling van Ana María Millán, fotograaf Aad Hoogendoorn.

ROSALIND NASHASHIBI,
een solotentoonstelling
9 september 2018–6 januari 2019

PUBLIEK PROGRAMMA

FOCUS MET RAIMUNDAS MALAŠAUSKAS
12 oktober 2018

Raimundas Malašauskas was gastcurator van de tentoonstelling *Rosalind Nashashibi, een solotentoonstelling* en gaf hier een rondleiding over. Hij werkt al jaren samen met Nashashibi en typeert haar werk als "dat wat het oog onder het lezen steeds naar de onderkant van de pagina trekt, op zoek naar een voetnoot".

Het nieuwe werk van Rosalind Nashashibi omvatte onder meer een serie schilderijen en een driedelige film. Daarvan ging het eerste deel met deze tentoonstelling in première. De film verkende emotionele relaties en het ontstaan van gemeenschappen en volgt daarbij een niet-lineaire verhaallijn. Uiteenlopende intieme scènes, soms binnenshuis gesitueerd, soms in de buitenruimte, raken met elkaar verweven. De film is opgenomen in Litouwen, Londen en Edinburgh en liet naast de kinderen van de kunstenaar ook haar goede vrienden zien, die zij beschouwt als een verlengstuk van de familie.

Leidraad voor Nashashibi bij het maken van dit nieuwe werk was de vraag hoe een groep mensen bijeenblijft als er geen consensus is over de gemeenschappelijke ervaring en het lineair verstrijken van de tijd. In de film voeren de aanwezigen een onbesliste discussie over ruimte- en tijdreizen, losjes gebaseerd op groepsrelaties en het uiteenvallen daarvan in Ursula Le Guins korte sciencefiction verhaal *The Shobies' Story* (1990). Nashashibi onderzocht met dit werk nieuwe manieren van gemoedelijk samenleven, manieren die afwijken van het kerngezin bestaande uit een ouderpaar en hun kinderen.

Gastcurator: Raimundas Malašauskas

Ondersteund door: AMMODO

Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.

Rosalind Nashashibi, *Part One: Where there is a joyous mood, there a comrade will appear to share a glass of wine*, 2018, 16mm gedigitaliseerde film, in opdracht van Edinburgh Art Festival, Vienna Secession, Foksal Gallery Foundation en Witte de With Center for Contemporary Art, Witte de With Center for Contemporary Art, 2018, fotograaf Kristien Daem.

Susana Mejia, *Color Amazonia* (2013) onderdeel van *Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejia, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi*, Witte de With Center for Contemporary Art 2018, fotograaf Kristien Daem.

Een tentoonstelling met installaties van SUSANA MEJÍA, PAMELA ROSENKRANZ en ANICKA YI

6 mei–19 augustus 2018

Deze tentoonstelling, met werken van Pamela Rosenkranz (Zwitserland), Susana Mejía (Colombia) en Anicka Yi (Verenigde Staten), nodigde ons uit om nader kennis te maken met een zelden bezocht deel van de wereld: de Amazone. De kunstwerken in deze tentoonstelling waren niet eenduidig; ze waren niet enkel een document of een afbeelding met duidelijke parameters. Het waren eerder ruimtelijk en zintuiglijk waarneembaar gemaakte empirische en intellectuele bevindingen van de kunstenaars. Als esthetische fenomenen getuigden deze werken van ons vermogen tot waarneming en beleving via meer dan het gezichtsvermogen en de rede alleen. De werken waren het resultaat van artistieke bevraging en veldonderzoek, waarbij techniek was ontleend aan wetenschappelijke, digitale en inheemse kennis. Het resultaat was een drietal conceptueel en materieel multidimensionale installaties.

Amazon (Container of the Substance Anemine), de licht-, water- en geluidsinstallatie van Pamela Rosenkranz, is ontleend uit de vele oeroude medicinale substanties die in de Amazone overvloedig aanwezig zijn. Om de ervaring compleet te maken was de tentoonstellingsruimte doordrongen van gesampled geluiden van het oerwoud, afkomstig uit kunstmatige intelligentie-luidsprekers van e-commercebedrijf Amazon.

Het handgemaakte werk van Susana Mejía stond hiermee wat materiaal betreft in sterk contrast. Mejía heeft samen met andere kunstenaars, antropologen, botanici, fotografen en filmmakers de Colombiaanse Amazone onderzocht op zoek naar kleur. Mejía presenteerde het leeuwendeel van de resultaten van dit meer dan tien jaar durende etnisch-botanisch onderzoek in de tentoonstelling onder de titel *Color Amazonia*.

Anicka Yi's *The Flavour Genome* was een techno-sensuele reis dwars door de ongekende mogelijkheden van mutatie, aanpassing en hybridisatie van levende organismen. Deze film combineerde de uitkomsten van veldonderzoek dat de kunstenaar uitvoerde in het Amazonegebied met inspiratie uit science fiction, cultureel bepaalde ideeën over smaak en wereldbeschouwingen van de inheemse volken uit de Amazone.

Een centraal onderdeel van deze tentoonstelling was een reeks publieke programma's om andere kunstenaars te introduceren die eveneens in de Amazone hebben gewerkt. Hierbij is met name aandacht voor documentairepraktijken, met onder meer een presentatie over het werk van Claudia Andujar door curator Agustín Pérez-Rubio en een project over Thea Segall door onderzoekers Sagrario Berti en Aixa Sánchez.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Rosa de Graaf
Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaars.

PUBLIEK PROGRAMMA

*COLOR AMAZONIA IN NEDERLAND
WORKSHOP DOOR SUSANA MEJÍA*
5 mei 2018

In deze workshop van Susana Mejía werden de deelnemers door Mejía ingewijd in haar onderzoeksproject naar de kleurstoffen afkomstig uit de Amazone.

*FOCUS MET SOFÍA HERNÁNDEZ
CHONG CUY*
11 mei 2018

Tijdens deze *FOCUS* kon men meedoen aan een rondleiding waarbij de directeur vertelde over de totstandkoming van de nieuwe tentoonstellingen: *Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejía, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi; Een nieuw werk van Teresa Margolles; Irene Kopelman, een solotentoonstelling; Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968 en Zonder Titel.*

FOCUS MET EMMELIE MIJS
8 juni 2018

Witte de With educatieassistent Emmelie Mijs nam geïnteresseerden mee op een reis van verhoogde waarneming met culinaire insectenhapjes en ging dieper in op het werk van Anicka Yi.

Als onderzoek naar de grenzen van je zintuigen serveerde Emmelie Mijs kleine hapjes gemaakt van verschillende insecten. Na deze ervaring bekeken zij de film *The Flavour Genome* van Anicka Yi.

GESPREK OVER THEA SEGALL
10 juli 2018

Witte de With lanceerde in samenwerking met de Jan van Eyck Academie een experimentele publicatie van onbewerkt en niet-gepubliceerd materiaal van de Roemeense fotograaf Thea Segall (Burdujeni, Roemenië, 1929 – Caracas, Venezuela, 2009).

In relatie tot *Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejía, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi*, bekijkt de publicatie de reizen van Segall naar de Amazone in de jaren zestig, waar ze de camera gebruikte als hulpmiddel voor een etnografisch onderzoek naar socioculturele praktijken en de leefstijlen van inheemse gemeenschappen.

Tijdens het programma spraken Aixa Sánchez en Sagrario Berti over de erfenis van Segall en het samenwerkingsproces voor deze publicatie. Huib Haye van der Werf (Curator Artistiek programma Jan van Eyck) en Andrea Canepa (deelnemer InLab Jan Van Eyck) spraken over InLabs en het proces van printen en ontwerpen van de publicatie.

*GESPREK OVER GENDER EN
HET LICHAAM IN DE KUNST
MET ANDREA VALENCIA*
13 juli 2018

In de context van *Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejía, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi*, keek dit programma nauwgezet naar de feministische tekst *Throwing Like a Girl* (1980) van Iris Marion Young. In een lezing en workshop nodigde Andrea Valencia, Witte de With curatoriaal stagiaire, kunstenaars Shradha Borawake, Maja Bekan en Larisa David uit om te bespreken hoe beweging in het vrouwelijk lichaam een fundamenteel instrument is voor emancipatie, het begrijpen van de wereld en het creëren van kennis.

*GESPREK MET AGUSTÍN PÉREZ RUBIO:
OVER FOTOGRAAF CLAUDIA ANDUJAR*
25 juli 2018

Curator Agustín Pérez Rubio gaf een presentatie over het werk van kunstenaar Claudia Andujar, de in Zwitserland geboren Braziliaanse fotograaf en activist die een groot deel van haar leven wijdde aan de indianenstammen in het Braziliaanse Amazonewoud. Andujar werd in 1931 in Zwitserland geboren en woont en werkt al sinds 1954 in Brazilië. Ze begon als fotojournalist en documenteerde het dagelijks leven van inheemse gemeenschappen in de Amazone, waaronder de Carajá.

FOCUS MET ROOS WIJMA
3 augustus 2018

In deze rondleiding legde art mediator Roos Wijma de focus op het werk van Pamela Rosenkranz, gericht op lichamelijke aspecten van luisteren. Door het maken van een soundmap probeerden zij in samenwerking met aanwezigen de ervaring van het werk van Rosenkranz in kaart te brengen.

FOCUS MET YOERI MEESSEN
17 augustus 2018

Tijdens deze rondleiding ging Yoeri Meessen (Associate Director Education & Public Affairs bij Witte de With) in op de tentoonstelling.

*GESPREK: AMATEUR FOTOGRAFIE EN
DE 'VROUW'*
7 september 2018

Sarmad Magazine gaf een lezing waarin werd onderzocht welke rol gender-aannames historisch gezien hebben gespeeld in onderscheid tussen professionele en amateur fotografie. Tijdens de lezing werd een publicatie gelanceerd met tekst, afbeeldingen en archiefmateriaal over het onderwerp.

Een tentoonstelling met werken van DORA GARCÍA, SHARON HAYES, EMILY JACIR, MAHMOUD KHALED, CARLOS MOTTA, WU TSANG, en AKRAM ZAATARI, en een brief van QUINN LATIMER

9 september 2018–6 januari 2019

Deze groepstentoonstelling onderzocht de manieren waarop beeldend kunstenaars reflecteren op de geschiedenis en hedendaagse uitingen van de brief als communicatievorm. De geselecteerde werken onderzochten de belangrijkste kenmerken van vroege voorbeelden van briefwisselingen, zoals de fijne lijn tussen feit en fictie. Briefwisselingen kunnen daarnaast worden gezien als uiting van culturele verschillen tussen mensen en plaatsen, bijvoorbeeld de correspondentie tussen geliefden die zijn gescheiden door klasse of oorlog (of beide), zendingen van een fortuinlijke reiziger of brieven van een soldaat, een banneling, een immigrant of iemand die is achtergebleven. Gevangen zitten, of je zo voelen, de noodzaak of de wens om gered te worden, geliefd te zijn of simpelweg begrepen te worden; dit zijn de grote thema's waar mensen over schrijven.

Deze tentoonstelling omvatte zeven werken die de briefwisseling als thema en vorm op verschillende manieren onderzocht. Ieder werk fungeerde als micropolitieke verwijzing naar een bepaalde technologie en sociale context. Onderdeel van de tentoonstelling was een speciaal gemaakt behang. Het toonde afbeeldingen die in herkomst variëren van zeventiende-eeuwse schilderijen tot hedendaagse cinema en bood een inzicht in iets wat gezien zou kunnen worden als een epistolaire beeldcultuur. Complementair aan de tentoonstelling werd een reeks programma's en live evenementen georganiseerd. Hier was het mogelijk om op een andere manier in dialoog te treden met kunstprojecten en het onderzoek van curatoren. De tentoonstelling ging vergezeld van een publicatie; een in opdracht geschreven brief van dichter en redacteur Quinn Latimer. Deze brief werd halverwege de tentoonstellingsperiode via de post verspreid.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Samuel Saelemakers
Sofía Hernández Chong Cuy dankt Laura Braverman en Jovanna Venegas voor hun bijdrage aan het onderzoek dat jaren geleden van start ging en nu ten grondslag ligt aan dit project. Ook dankt zij Andrea Valencia voor haar bijdrage aan de totstandkoming van de tentoonstelling tijdens haar curatorenstage bij Witte de With in de zomer van 2018. Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan de honoraria van de kunstenaars.

PUBLIEK PROGRAMMA

WORKSHOP: BRIEVEN MET QUINN LATIMER

13 september 2018

Schrijver en redacteur Quinn Latimer leidde een workshop over de vorm en functie van de brief. Hier werd onderzocht hoe briefwisselingen worden gebruikt in poëzie, fictie en hedendaagse beeldende kunst. De notie van de brief werd ook in bredere zin besproken, en deelnemers kregen de kans om te schrijven en hun werk te bespreken in de workshop.

GESPREK MET SOFÍA HERNÁNDEZ CHONG CUY

18 september 2018

Voor de boekenwinkelinventaris van *Zonder titel* selecteerde Sofía Hernández Chong Cuy epistolaire romans die deel uitmaakten van het onderzoek voor *Een tentoonstelling met werken van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, en Akram Zaatari, en een brief van Quinn Latimer*. Zij besprak hun kritische ontvangst ten tijde van publicatie, alsook hun huidige relevantie in een tijd dat elektronische briefwisselingen gebruikelijk zijn.

GESPREK: ON RECONCILIATION

11 oktober 2018

On Reconciliation bestond uit een openbare lezing van een selectie van brieven door Duitse filosofen Martin Heidegger (1889–1976) en Hannah Arendt (1906–1975). Het gesprek volgde uit de gelijknamige publicatie van kunstenaar Dora García, bestaand uit een serie reflecties over de correspondentie tussen Hannah Arendt en Martin Heidegger, van 1925 tot 1975, als een middel om na te denken over morele verantwoordelijkheid, ethische schuldenlast en de rol van intellectuelen in tijden van politieke opstand. Het gesprek startte met een introductie door Dr. Tina Rahimy, politiek-filosoof en lector *Sociaal werk in de superdiverse stad* bij Hogeschool Rotterdam over het werk van Hannah Arendt en Heidegger.

Met een voordracht van de briefwisseling door Melissa Mabesoone en Peter Aers.

FOCUS MET SAMUEL SAELEMAKERS

26 oktober 2018

Witte de With curator Samuel Saelemakers nam bezoekers mee door *Een tentoonstelling met werken van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, en Akram Zaatari, en een brief van Quinn Latimer*.

FILMVERTONING CHANTAL AKERMAN, NEWS FROM HOME, 1977

8 november 2018

Van 1971 tot 1973 verbleef de Belgische cineaste en kunstenaar Chantal Akerman (1950–2015) in New York. Daar kwam ze in contact met experimentele kunstenaars als Babette Mangolte, Jonas Mekas en Yvonne Rainer. Tijdens haar tijd in New York stuurde haar moeder haar voortdurend brieven waarin ze haar dochter op de hoogte hield van het dagelijkse leven in Brussel: wie er getrouwd was, wie overleden, dat ze zich zorgen maakte over haar en dat ze hoopte dat alles goed ging ginds.

In *News from Home* (1977) is de stem van Akerman te horen die deze brieven voorleest, terwijl men beelden ziet van de straten en metrostations van New York. De film is zowel een portret van een vrouw – de moeder van Akerman, maar misschien ook wel, op indirecte manier, van Akerman zelf – als van een stad.

Na de vertoning deelde kunstenaar Manon de Boer haar gedachten over *News from Home* en andere films van Chantal Akerman die belangrijke referenties hebben voor haar eigen werk.

WORKSHOP: LIEFDESBRIEVEN

9 november 2018

Tijdens deze workshop werden de door het publiek geschreven brieven anoniem met elkaar gedeeld, en vond er een *spoken word* performance plaats door Keisha Boye en Jurgera Hassel, gericht op het thema liefde

FOCUS MET SOFÍA HERNÁNDEZ CHONG CUY

30 november 2018

Tijdens deze *FOCUS* nam de directeur van Witte de With geïnteresseerden mee langs *Een tentoonstelling met werken van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, en Akram Zaatari, en een brief van Quinn Latimer*.

GESPREK MET PROF.DR. LOTTE JENSEN: NEDERLANDSE BRIEFROMANS

6 december 2018

Prof. dr. Lotte Jensen, hoogleraar Nederlandse literatuur en cultuurgeschiedenis, gaf een lezing over de literaire en historische relevantie van de opkomst van de briefroman in Nederland. In haar lezing vertrok Jensen vanuit de eerste Nederlandse brievenroman, Sara Burgerhart (1782), geschreven door Betje Wolff en Aagje Deken. De publicatie, uitgegeven in 1782 en bestaand uit 175 fictieve brieven, wordt door sommigen zelfs beschouwd als de eerste Nederlandstalige roman. De twee auteurs introduceerden de briefuitwisseling als schrijfwijze in ons land, om thema's als het middenklasse leven,

gender, feminisme, Nederlandse identiteit en religie te adresseren. Hierna besprak Jensen andere 18de-eeuwse Nederlandse revolutionaire romans, waaronder Julia (1783) van Rhijnvis Feith en De kleine Grandisson (1782) van Margaretha de Cambon-van der Werken, de eerste briefroman voor kinderen. Deze plaatste ze in een internationale context, en tenslotte reflecteerde zij op de invloed van het verleden op de hedendaagse opleving van de briefroman.

LANGETERMIJN- PROJECTEN

De jongeren van het Collectief Leren programma, Yoeri Meessen (Associate Director Education & Public Affairs) en Jessy Koeiman (Programmamaker Collectief Leren).

ROTTERDAM CULTURAL HISTORIES

Gestart in 2014, *Rotterdam Cultural Histories* is een samenwerking tussen Witte de With en TENT, waarmee gemeenschappelijke wortels in het recente culturele verleden van Rotterdam worden verkend. De serie vignetten, kleine presentaties, brengt bijzondere documenten en materialen die in bibliotheken en archieven verborgen zijn onder de aandacht en werpt daarmee een blik op het recente culturele verleden van Rotterdam. In 2018 werden in totaal drie edities gerealiseerd, die elk een uniek kunstproject in Rotterdam centraal stelden. Deze presentaties vonden plaats in de gezamenlijke ruimte van Witte de With en TENT op de eerste verdieping van de Witte de Withstraat 50.

Rotterdam Cultural Histories is opgezet door Defne Ayas (voormalig directeur Witte de With) en Mariette Dölle (voormalig artistiek leider TENT).

ROTTERDAM CULTURAL HISTORIES #13: THE TEMPORARY AUTONOMOUS BUREAU
2 februari–29 april 2018

Rotterdam Cultural Histories #13: The Temporary Autonomous Bureau was een presentatie waarin verschillende interpretaties van autonomie in culturele en sociale projecten in Rotterdam werden besproken. Dit gebeurde in samenwerking met een groep studenten van het Piet Zwart Instituut in Rotterdam, die bewoners zijn van het Poortgebouw, een leefgemeenschap in een historisch pand aan de Maas. TENT bood een tijdelijke werkplek voor een onderzoek naar de geschiedenis van het Poortgebouw, dat in 2017 al resulteerde in de database 'The Autonomous Archive' en de publicatie 'A Bed, A Chair and A Table'.

Het Poortgebouw is een 37 jaar oude organisatie die zowel culturele activiteiten host als woonruimte biedt aan 30 mensen. Het gebouw heeft als podium gefungeerd voor events en projecten, als residentie gediend voor gasten, kunstenaars en muzikanten, en woon- en werkruimte geboden aan diverse generaties mensen uit de hele wereld. Het gebouw werd voor het eerst gekraakt in 1980. Vier jaar later werd het kraakpand gelegaliseerd, nadat de bewoners het gebouw eigenhandig hadden gerenoveerd en leef-

baar hadden gemaakt. De toewijding van de eerste groep bewoners heeft ook geleid tot de oprichting van de Vereniging Poortgebouw.

Gedurende drie maanden kreeg het publiek toegang tot het gefragmenteerde archief van het Poortgebouw. Tegelijkertijd vormde de geschiedenis van het Poortgebouw aanleiding om een serie events te organiseren waarin strategieën voor zelforganisatie in Rotterdam in kaart werden gebracht. The Temporary Autonomous Bureau dient nu als een ontmoetingsplek waar ervaringen met het navigeren tussen autonomie en institutionalisering kunnen worden gedeeld.

Curated by TENT
Met dank aan de vroegere en huidige bewoners van het Poortgebouw en iedereen die het de afgelopen jaren ondersteund heeft.

ROTTERDAM CULTURAL HISTORIES #14: MAY 1968
6 mei–14 oktober 2018

De veertiende editie van *Rotterdam Cultural Histories* ging over hoe de Rotterdamse kranten bericht gaven van internationale en lokale gebeurtenissen die plaatsvonden in mei 1968, een revolutionaire periode die tot op de dag van vandaag wordt beschouwd als een keerpunt in de geschiedenis. In deze tijd, vlak voordat de televisie tot de standaard inventaris van ieder huishouden ging behoren, fungeerden kranten, evenals de radio, als belangrijkste kanalen voor het verspreiden van informatie. Destijds waren er in Rotterdam zeven verschillende kranten, die allemaal vertegenwoordigd zijn in deze tentoonstelling: *Algemeen Dagblad*, *De Rotterdammer*, *De Tijd–De Maasbode*, *Het Rotterdams Parool*, *Het Vrije Volk*, *Nieuwe Rotterdamse Courant* en *Rotterdamsch Nieuwsblad*. De maand mei 1968 wordt meestal geassocieerd met de geruchtmakende studentenbewegingen in Parijs.

Deze documentaire tentoonstelling omvatte een installatie op basis van krantenomslagen van Rotterdamse dagbladen en een evenementenprogramma. De selectie gaf een tijdsgevoel, door uiting te geven aan onderwerpen en stemmen die van belang zijn voor Rotterdam. In Nederland vonden in 1968 de eerste kleurentelevisie-uitzendingen plaats en werd de anticonceptiepil geïntroduceerd. Een ander belangrijk evenement dat in die tijd in Rotterdam plaatsvond, was de installatie van de Rotterdamse Raad voor Jeugd en Kinderen, opgezet om tegemoet te komen aan de groeiende behoefte om de jeugd van de stad een stem te geven. Het was ook toen dat de baanbrekende publicatie *De Binnenstadsbeleving in Rotterdam* door Prof. Dr. Rob Wentholt de aanzet gaf tot analyse van de nieuwe stedelijke cultuur en verwachtingen van Rotterdammers na de wederopbouw.

Deze en verschillende andere verhalen uit de

kranten van mei 1968, en de vraag welke andere gebeurtenissen hier plaatsvonden die niet in de kranten werden vermeld, vormden de basis van een reeks publieke programma's rondom *Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968*.

Curatoren: Sofía Hernández Chong Cuy, Wendy van Slagmaat-Bos
Met dank aan: het Algemeen Dagblad, De Rotterdammer, De Tijd–De Maasbode, Het Rotterdams Parool, Het Vrije Volk, Nieuwe Rotterdamse Courant, Rotterdamsch Nieuwsblad en het Gemeentearchief Rotterdam

ROTTERDAM CULTURAL HISTORIES #15: PUBLIEKS-LIEVELINGEN EN WEESBEELDEN
19 oktober 2018–17 maart 2019

“Kunst is elitair”, is een veelgehoorde beschuldiging tegen de kunst. “Smaakterreur” door “zogenaamde deskundigen”, waar niemand op zit te wachten. Burgers liggen altijd dwars als het om kunst gaat”, is een veelgehoord wantrouwen van de andere kant. Daarom zouden kunst en inspraak volgens sommigen “onverenigbaar” zijn. Deze editie van *Rotterdam Cultural Histories* vertelde een heel ander verhaal. Aan de hand van drie voorbeelden liet TENT zien hoe Rotterdammers de beelden in hun stad koesteren, ervoor lobbyen en actievoeren, en ze desnoods adopteren. Ze zoomden in op ‘Jan Gat’ (de volksnaam voor Ossip Zadkine’s Verwoeste stad), ‘Kabouter Buttplug’ (de geuzennaam voor Paul McCarthy’s Santa Claus) en ‘De Witte Bollen’ (Cellen van Hans van der Plas). Uit de schat aan emoties, meningen, nieuwsberichten en concrete acties rondom deze beelden werd een selectie getoond. Voor de verandering is daarbij niet het perspectief van de kunstenaars of de beleidsmakers, maar dat van de betrokken stadsgenoten als leidraad genomen.

Curated by TENT
Deze presentatie kwam tot stand met inbreng van: Peter Buisman (Stichting De Witte Bollen), Jeanne Hoogendoorn (Vereniging de Binnenweg), Dees Linders en Sannetje van Haarst (SIR), Caro van der Pluijm en Siebe Thissen (BKOR).

PUBLIEK PROGRAMMA

High Noon #15–Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968
In samenwerking met de Internationale Architectuur Biennale Rotterdam (IABR)
28 juni 2018

Locatie: HAKA-gebouw

Tijdens de Internationale Architectuur Biennale Rotterdam (IABR) was er op iedere weekdag om een High Noon. Op donderdag 28 juni werd de High Noon verzorgd door Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst als onderdeel van de *Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968*. In 2018 was het vijftig jaar geleden dat de studentenprotesten in Parijs in 1968 de wereld ingrijpend veranderden. Onder het credo ‘de verbeelding aan de macht’ ontstond een internationale beweging gericht op emancipatie en democratisering, die de politiek en de cultuur een nieuwe dynamiek gaf.

Samen met Joost Schrijnen en Herman Meijer is tijdens deze High Noon vanuit het perspectief van de stedenbouw ingezoomd op verbeelding en maakbaarheid in het Rotterdam van 1968. Joost Schrijnen studeerde bouwkunde in 1968 aan de TU Delft en hij was er van 2003 tot 2012 hoogleraar Stedenbouwkundig Ontwerpen Stad en Regio. Hij werkte van 1981–2001 bij de directie Stedenbouw en Volkshuisvesting in Rotterdam, de laatste tien jaar als lid van de directie. Daarna was hij directeur Structuurvisie Almere en programmadirecteur voor de Zuidwestelijke Delta in het kader van het Deltaprogramma.

Herman Meijer is voormalig politicus en partijvoorzitter voor GroenLinks; van 1994 tot 2002 was hij in Rotterdam wethouder voor stads- en sociale vernieuwing.

ROTTERDAM CULTURAL HISTORIES #14: MAY 1968

Rotterdam Cultural Histories is een samenwerkingsproject tussen Witte de With Center for Contemporary Art en TENT, waarmee de gemeentelijke collectie van deze twee instellingen, beide gevestigd in dit gebouw, worden vermeld en raakvlakken tussen de programma's worden getoond.

Deze editie van Rotterdam Cultural Histories gaat over hoe de Rotterdamse kranten en lokale gebeurtenissen die plaatsvonden in mei 1968, een revolutionaire periode die tot op de dag van vandaag wordt beschouwd als een keerpunt in de geschiedenis. In deze tijd, vlak voordat de televisie tot onder huishoudens ging behoren, fungerden kranten, evenals de radio, als belangrijkste kanalen voor het verspreiden van informatie. Dertig waren er in Rotterdam evenveel verschillende kranten, allemaal voortbestaand op deze verspreiding. Algemeen Dagblad, De Rotterdammer, De Tijd-De Maandvader, Het Rotterdamse Parool, Het Vrije Volk, Nieuwe Rotterdamse Courant en Rotterdamisch Nieuwsblad.

De presentatie toont hoe de politieke bewegingen, sociale omzet en culturele gebeurtenissen van de maand mei 1968 werden geïntegreerd en beïnvloed in Rotterdam. De geschiedkundige kranten worden geïntegreerd met een inzicht van de tijdgeest. Deze en verschillende andere verhalen uit de kranten van die maand worden de basis van een programma-reeks, waarin ook deper zal worden ingegaan op de vraag welke overige gebeurtenissen hier plaatsvonden die niet in de pers werden vermeld. Voor de agenda van de presentatie is de presentatie.

Met dank aan Gemeentearchief Rotterdam.

ROTTERDAM CULTURAL HISTORIES #14: MAY 1968

Rotterdam Cultural Histories is a collaborative project between Witte de With Center for Contemporary Art and TENT. This long-term project articulates conceptual meeting points between the programs of these two institutions, both housed in this building, through the study of their common roots in Rotterdam.

This edition of Rotterdam Cultural Histories focuses on how the city newspapers reported on international and local events during the revolutionary times and spirit of May 1968, considered then, and still today, a turning point of our times. This was just before television became a common household staple and when printed newspapers, as well as radio, functioned as the main media channels for distributing information.

At the time, seven different newspapers were published in Rotterdam, all represented in this exhibition: Algemeen Dagblad, De Rotterdammer, De Tijd-De Maandvader, Het Rotterdamse Parool, Het Vrije Volk, Nieuwe Rotterdamse Courant, and Rotterdamisch Nieuwsblad.

The display focuses on the political events, social movements and cultural happenings of May 1968, as these were reported and lived in Rotterdam. This documentary- and event-based exhibition presents an installation of the seven newspapers published in this city at the time. The selection gives a sense of what else took place here that wasn't reported, forms the basis of a series of programs (see index cards for details).

Special thanks to the Municipal Archive Rotterdam.

Tentoonstellingsoverzicht Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968, Witte de With Center for Contemporary Art 2018, fotograaf Kristien Daem.

In 2017 daagde een groep kunstenaars, schrijvers, curatoren en culturele critici de naam van onze instelling, Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst, publiekelijk uit, omdat onuitgesproken verbanden heeft met het Nederlandse kolonialisme. Na veel overpeinzingen en intern overleg, besloot de Raad van Toezicht dat er inderdaad verandering moest komen, mede vanuit de wens open te staan voor onbelichte historische verhalen en de behoeftes van een meer divers publiek en belanghebbenden in de cultuur. Bij haar aanstelling kreeg de nieuwe directeur Sofía Hernández Chong Cuy de opdracht om een nieuwe naam van de instelling in overweging te nemen. Bij aanvang van haar ambtstermijn in januari 2018 is Hernández Chong Cuy een onderzoek gestart, waarbij in dit stadium en voor het hele programma de politieke lading van benoemen en beschrijven wordt erkend. Dit komt mede tot uiting in de titels van de tentoonstellingen.

Ook lanceerde de instelling in 2018 een speciaal initiatief: *The Name Change*. De naamsverandering wordt beschouwd als een kans om te transformeren, niet alleen de naam op zich, maar de institutionele visie en constitutie in het algemeen. Het initiatief is opgedeeld in vier verschillende fasen of delen, van 2017 tot en met 2020, ieder met specifieke doelen en acties:

- (I) Erkennen (2017)
- (II) Leren (2018)
- (III) Beoordelen (2019)
- (IV) Uiteenzetten (2020)

De plannen voor leren in 2018 bestonden uit twee soorten kernacties die parallel liepen en elkaar kruisten op verschillende punten. Beiden zijn onderdeel van de ontwikkeling van de grotere route naar transformatieve institutionele verandering die voor ons ligt.

KERNACTIE 1:

In mei 2018 werden twee beknopte tijdlijnen gepubliceerd op de website van Witte de With. Deze tijdlijnen worden als concept-in-uitvoering beschouwd en zijn bedoeld om regelmatig te worden bijgewerkt naarmate de discussie vordert en nieuwe informatie verschijnt of wanneer er nieuw bewustzijn of nieuwe kennis wordt geproduceerd. De eerste van deze tijdlijnen verwijst naar de interne en publieke debat-

ten over de naam van de instelling, meer specifiek vanaf het begin van de discussie in februari 2017 en tot op heden. Het doel van deze tijdlijn is om de gebeurtenissen te beschrijven zoals ze zich ontvouwen; het is in principe een poging om verslag uit te brengen en van deze gebeurtenissen te leren. De tweede tijdlijn synthetiseert het leven en werk van Witte Corneliszoon de With in de zeventiende eeuw. Deze tijdlijn is verweven met informatie over de VOC en de WIC, die de marineofficier tijdens zijn leven heeft gediend. Deze twee tijdlijnen zijn geschreven door medewerkers van Witte de With. Aan Çağlar Köseoğlu, een dichter en hoogleraar literatuur, politiek en globalisering aan het Erasmus University College, Rotterdam werd in 2018 opdracht gegeven om een derde tijdlijn te ontwikkelen. Deze zal worden gepubliceerd in 2019. De opdracht aan deze auteur bestaat uit het onderzoeken van verschillende hedendaagse zaken die verband houden met debatten rond de Nederlandse geschiedenis, het koloniale erfgoed en openbare initiatieven en voorstellen voor dekolonisatie. Zoals deze en de andere twee tijdlijnen uitdrukken, zijn er verschillende tijdsperiodes om te overwegen, omdat er verschillende onderwerpen en geschiedenissen een rol spelen binnen de heroverweging van de naam Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst. Het opstellen van deze tijdlijnen en deze online publiceren - wetende dat een dergelijk platform constante beoordeling mogelijk maakt, dat de informatie daar niet 'in steen gehouwen' is - is een stap in een langer institutioneel leerproces.

KERNACTIE 2:

De tweede actie van deze leerfase (een nieuw publiek voor de instelling creëren), heeft tot doel een van de onderliggende institutionele kritieken van het naamdebacle in 2017 aan te pakken: het waargenomen gebrek aan sociale inclusiviteit. De boodschap van dergelijke uitgedrukte gevoelens van ontevredenheid en uiteindelijk controversiële debatten die daarop volgden, was dat kritisch bewustzijn, vragen stellen en oplossen moest plaatsvinden binnen de instelling zelf. Daarom werd een nieuwe functie gecreëerd bij Witte de With, met als titel Programmamaker Collectief Leren. In mei 2018 werd Jessy Koeiman aangenomen. Tegelijkertijd werd de meest zichtbare tentoonstellingsruimte van Witte de With - gelegen op de begane grond, met zeven grote ramen direct grenzend aan de straatkant - getransformeerd van een traditionele tentoonstellingsruimte naar een ruimte voor publieke programma's, inclusief een boekhandel en tentoonstellingsvitrines. Deze ruimte is tijdelijk *Zonder titel* genoemd, waar curatoriale en educatieve doelen met elkaar verweven zijn. *Zonder titel* is niet alleen een tentoonstellingsruimte, klaslokaal of een boekenwinkel; het is ontworpen om ruimtelijk dubbelzinnig te zijn en is opgezet als een locatie voor collectief leren. Er

vindt regelmatig een reeks openbare programma's plaats, vooral in het weekend, met als doel sociale inclusie en culturele diversiteit te bevorderen door middel van visuele kunstprogrammering. Sinds de opening hebben al meer dan vijftig evenementen plaatsgevonden en honderden mensen hebben hieraan deelgenomen. Samen met reguliere bezoekers totaal hebben vele duizenden mensen *Zonder titel* bezocht.

INITIATIEF VOOR COLLECTIEF LEREN

Zonder titel is ook de plek voor een nieuw educatief initiatief gelanceerd in september 2018: Initiatief voor Collectief Leren. Onderdeel hiervan is een fellowshipprogramma voor talentontwikkeling op lange termijn. In dit een werk-leertraject bieden we jongeren (van 17 tot 27 jaar) cursussen aan over kunstgeschiedenis, gastvrijheid en ondernemerschap, de drie belangrijkste sectoren die in de Witte de Withstraat samenkomen. Het programma nodigt de deelnemers uit om mee te helpen aan de dagelijkse gang van zaken in *Zonder titel*. Om vanaf het begin een gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid te creëren, hebben de fellows in 2018 deelgenomen aan workshops gericht op het gezamenlijk hernoemen van *Zonder titel*. Hun naamvoorstellen zijn begin 2019 voorgelegd aan en besproken met de directeur en het team van Witte de With; dit zal worden gevolgd door een identiteitscampagne, waarbij twaalf kunstenaars uit de regio worden betrokken, die de hernoeming en heropening van de ruimte onder de aandacht zullen brengen, geprogrammeerd in de lente van 2019.

Collectief Leren is onderdeel van een nieuwe manier van kennisdeling waarbij de standaard manier van een 'leraar' of in dit geval het instituut en de rol van de 'leerling' wordt opgeheven. Hiërarchie wordt doorbroken door de 'leerling' zijn/ haar skills te laten inbrengen in de gehele educatievorm. De standaard kennis die gedeeld wordt vanuit een 'opgeleid' iemand wordt aangevuld en ook samengevoegd met de kennis die vanuit de 'leerling' komt. Afhankelijk van deze projecten zal dat vaak betekenen dat Witte de With zichzelf als instituut openstelt voor invulling van buitenaf op het gebied van kennis en educatie.

Het project WDW25+ is in 2016 ontwikkeld als vervolg op het vijftienvijftigjarige jubileum in 2015 en had tot doel de tentoonstellingsgeschiedenis van Witte de With in kaart te brengen. Op de derde verdieping van Witte de With is sinds 2017 een permanente, fysieke ruimte voor het archief, inclusief werkplekken.

In 2016 en 2017 waren we vooral bezig met het ordenen van het materiaal naar de juiste tentoonstellingen. In 2018 zijn we begonnen met het archiefwaardig maken van de stukken. Alles is in zuurvrije dozen geplaatst. De documenten zijn niet- en papierclipvrij gemaakt en in speciale gecertificeerde plastic binders gedaan, omdat metaal het papier aantast.

Daarnaast is voor het digitale archief een back-up systeem gemaakt. De bestanden zijn op naamfouten gecontroleerd, zodat de problemen met back-ups en servers geminimaliseerd zijn.

In 2018 zijn er zeventien verzoeken voor informatie gedaan aan het archief van Witte de With. De verzoeken komen uit verschillende delen van de wereld waaronder, New York, Mexico-Stad, Hong Kong, en Rome. Meestal betreft het onderzoek naar een specifieke kunstenaar zoals Hélio Oiticica, Brian Jungen of Julio Galán, maar soms ook naar algemene onderwerpen, zoals performance in Nederland.

De archiefpresentaties in een van de twee vitrines in de *Zonder titel* ruimte op de begane grond zijn ook te beschouwen als onderdeel van dit project. Archeologe Marjolijn Kok werkte ook in 2018 (op freelancebasis) door aan WDW25+. Witte de With curator Samuel Saelemakers gaf in februari 2018 een presentatie over onze archiefprojecten bij de kunstbeurs Zona MACO in Mexico-Stad.

MEERJARIGE PROJECTEN

PARA | FICTIONS

29 januari 2016–8 april 2018

De Zuid-Afrikaanse kunstenaar Dineo Seshee Bopape verzorgde van 20 oktober 2017 tot 8 april 2018 de achtste en laatste presentatie in de reeks *Para|Fictions*, een ruim twee jaar durende serie die ontsproot uit de bijzondere overeenkomsten tussen literatuur en beeldende kunst in de hedendaagse cultuur. De begeleidende publicatie werd uitgebracht in 2018. *Para|Fictions* werd gedurende twee jaar ondersteund door AMMODO.

Curatoren: Defne Ayas, Natasha Hoare, Samuel Saelemakers, Patrick C. Haas

THE TEN MURDERS OF JOSEPHINE

RANA HAMADEH

3 november 2016–31 december 2017

Een operaproject dat zich in verschillende opeenvolgende uitingsvormen manifesteerde. De tentoonstelling bij Witte de With (8 september–31 december 2017) werd voorafgegaan door een studiegroep en gevolgd door een theaterproductie die in december 2017 in première ging bij Theater Rotterdam (Curatoren: Defne Ayas, Natasha Hoare, Patrick C. Haas, Rosa de Graaf). Van 20 juni tot 9 september 2018 werd *The Ten Murders of Josephine* gepresenteerd bij Lafayette Anticipations in Parijs, Frankrijk, als onderdeel van de groepstentoonstelling *Le centre ne peut tenir*. Van 12 september tot 30 december 2018 creëerde Hamadeh een grote *site-specific* installatie bij SALT Beyoğlu in Istanbul, Turkije, als onderdeel van de groepstentoonstelling *The Universe Flickers*, samengesteld door curator Annie Fletcher. In4Art droeg in 2017 bij aan de productie van *The Ten Murders of Josephine* bij Witte de With. In 2018 heeft Hamadeh gewerkt aan de ontwikkeling van een editie voor de In4Art Collection. De reeds in de begroting voorziene coproductie met Ming Contemporary Art Museum – McaM (Shanghai) is niet doorgegaan. McaM besloot na verdere financiële uitwerking van de productie om zich terug te trekken. De bijbehorende film zal worden uitgebracht in samenwerking met Schunck, die de film heeft aangekocht. Er zal op termijn ook een publicatie verschijnen.

KUNSTHALLE FOR MUSIC

ARI BENJAMIN MEYERS

4 november 2016–8 april 2018

Kunsthalle for Music kwam in 2016 tot stand in opdracht van Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst (Rotterdam) en Spring Workshop (Hong Kong). In de tentoonstelling *An exposition, not an exhibition* bij Spring Workshop (11 maart -1 april 2017) zette Ari Benjamin Meyers de thema's die het fundament van Kunsthalle for Music vormen voor het eerst uiteen. Op 26 en 27 mei 2017 vond *Music is Not! A Conference On and Around the Kunsthalle for Music* plaats bij Witte de With. Dit resulteerde in januari 2018 in een inaugurele live-tentoonstelling bij Witte de With, waarvoor nieuwe werken in opdracht werden gemaakt en waarbij Witte de With getransformeerd werd tot Kunsthalle for Music.

Een ensemble voerde op locatie vier keer per week (op donderdagen, zaterdag en zondagen van 13 tot 17 uur, op vrijdag van 17 tot 21 uur) een vier uur durende muziekpartituur van kunstwerken op. De stukken werden geput uit een "repertoire" of collectie die was samengesteld uit bestaande en in opdracht gemaakte solo's, duetten en groepsstukken. Hoewel de kunstwerken die onderdeel waren van de partituur werden aangegeven met tekstborden op de muren in de zalen, was er geen vaststaand schema voor wanneer welk stuk werd geactiveerd. Zoals gecomponeerd door Ari Benjamin Meyers, stond de tentoonstellingspartituur open voor variaties die op deze manier elke dag een unieke interpretatie en ervaring bood.

Het Kunsthalle for Music ensemble, dat bestond uit acht uitvoerende musici, vormde het hart van de Kunsthalle for Music. Uit een open oproep voor musici met uiteenlopende achtergronden en speelniveaus was het volgende ensemble voortgekomen: Bergur Thomas Anderson (gitaar), Billy Bultheel (piano), Sandhya Daemgen (viool en vocalen), Sara Hamadeh (viool), Alexander Iezzi (drums en percussie), Nanna Ikonen (saxofoon en elektronica), Jackson Moore (saxofoon) en Pau Marquès i Oleo (cello). De tentoonstelling omvatte ook een aantal op performance gebaseerde muziekwerken van Ari Benjamin Meyers.

NIEUWE WERKEN IN OPDRACHT

Het ensemble voerde nieuwe werken uit die in opdracht geschreven waren door Dominique Gonzalez-Foerster, Jonathan Bepler, Libia Castro & Ólafur Ólafsson en The Residents. Gedurende de tentoonstelling brachten de kunstenaars op locatie samen met het ensemble hun partituur ten gehore tijdens zowel de repetities als de optredens die opengesteld waren voor het publiek. Elk werk werd vervolgens opgenomen in het groeiende repertoire van de Kunsthalle for Music. Voor het educatie programma componeerde Andre Heuvelman een nieuw muziekstuk.

REPERTOIRE

Het repertoire van de Kunsthalle for Music was samengesteld uit bestaande en aangepaste stukken van kunstenaars en componisten, waaronder: Bergur Thomas Anderson, Ei Arakawa & Christian Naujoks, Cory Arcangel, John Baldessari, Jonathan Bepler, Wojtek Blecharz, Billy Bultheel, Libia Castro & Ólafur Ólafsson, Sandhya Daemgen, David Michael DiGregorio & Sung Hwan Kim, Marcel Duchamp, Julius Eastman, Tim Etchells, Peter Fengler, Philip Glass, Dominique Gonzalez-Foerster, Andreas Greiner & Tyler Friedman, Sofia Gubaidulina, Charles E. Ives, Hassan Khan, Sora Kim, Lea Letzel, Ranjana Leyendecker, Christian Marclay, Jonathan Monk, Jackson Moore, Pauline Oliveros, Yoko Ono, Laure Prouvost, Steve Reich, The Residents, Terry Riley, Anri Sala met Franz Ferdinand, Erik Satie, Superflex, Andre Vida en Guido van der Werve.

Artistiek Directeur: Ari Benjamin Meyers
Mede-Oprichter: Ari Benjamin Meyers en Defne Ayas in samenwerking met Mimi Brown
Productieteam: Sandhya Daemgen, Rosa de Graaf, Patrick C. Haas, Christina Li, Anja Lindner, Samuel Saelemakers
Ondersteund door: Goethe-Institut Nederland, Institut français, Esther Schipper, Berlijn. Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaar.

PUBLIEK PROGRAMMA KUNSTHALLE FOR MUSIC

OPENING KUNSTHALLE FOR MUSIC
25 januari 2018

De opening van de Kunsthalle for Music werd opgeluisterd door *Anthem*, een nieuw werk dat was gecomponeerd door Ari Benjamin Meyers voor Kunsthalle for Music, uitgevoerd door het ensemble, het team van Witte de With en het publiek. Hierna werd een live voorstelling opgevoerd met nieuw werk van Dominique Gonzalez-Foerster.

*ARI BENJAMIN MEYERS IN GESPREK
MET HANS ULRICH OBRIST*
8 februari 2018

Locatie: Reflections Room, Art Rotterdam
Hans Ulrich Obrist (kunsthistoricus, curator en artistiek directeur Serpentine Gallery, London) ging in gesprek met kunstenaar en componist Ari Benjamin Meyers over Kunsthalle for Music.

MUSEUMNACHT010 2018
3 maart 2018

Tijdens de Museumnacht konden bezoekers samen met de muzikanten van het Kunsthalle for Music ensemble ervaren hoe muziek opnieuw gedefinieerd kan worden. Museumnacht was tevens de laatste kans om het Kunsthalle for Music ensemble live te ervaren. Performances werden gehouden in samenwerking met de gemaskerde band The Residents, het best bewaarde geheim uit de popgeschiedenis.

SPOREN VAN KUNSTHALLE FOR MUSIC
5 maart–8 april 2018

Van 5 maart tot en met 8 april 2018 bleven sporen van het project hoorbaar en zichtbaar. Deze sporen omvatten audio-opnamen, muziekinstrumenten, experimentele muziekpartituren en de kostuums van het ensemble. Daarnaast werd een selectie van het bronmateriaal gepresenteerd dat aan de tentoonstelling ten grondslag lag: de Kunsthalle for Music Reader met teksten die verdiepende informatie boden en het Kunsthalle for Music Songbook met de 34 muziekpartituren die door het ensemble werden opgevoerd tijdens de live-tentoonstelling.

ÖĞÜT & MACUGA

17 juni–31 december 2017

Het werk *Information Power to the People* van Ahmet Öğüt kwam tot stand in co-productie met Kunsthall Charlottenborg, Kopenhagen. Dit werk was daar te zien van 6 december 2017 tot en met 18 februari 2018.

Curatoren: Defne Ayas, Rosa de Graaf, Samuel Saelemakers

EDUCATIE & TALENTONTWIKKELING

Educatie, talentontwikkeling en collectief leren zijn belangrijke waarden binnen het programma van Witte de With. Voor scholen en universiteiten bieden we met programma's zoals 100% Hedendaags en Studium Witte de With mogelijkheden om kunst onderdeel te maken van het curriculum. Voor talentvolle makers bieden we via workshops en masterclasses kans tot verdieping en professionalisering. En via ons collectief leren programma brengen we een brede groep Rotterdammers in aanraking met de wereld van hedendaagse beeldende kunst. De in 2018 geopende ruimte *Zonder titel* dient hierbij als een klaslokaal, boekhandel én tentoonstellingszaal.

Performance *Fluisteren in Stilte* met kunstenaars Alice Fleming en Darren O'Donnell op vrijdag 4 mei 2018 in het Aalsmeersch Bloemenhuis, fotografie: Hielke Grootendorst.

De workshop Color Amazonia door kunstenaar Susana Mejia op zaterdag 5 mei, fotograaf Aad Hoogendoorn.

VOORTGEZET ONDERWIJS

In 2018 hebben wij ons, samen met een divers team van docenten en art mediators, het hoofd gebogen over een doorontwikkeling van 100% Hedendaags. Dit kunsteducatieproject voor leerlingen en studenten uit het voorgezet onderwijs en MBO vormt een aanvulling op bestaande lesmethoden. 100% Hedendaags biedt gratis te downloaden lesmateriaal voor in de klas aan en omvat een kunstexcursie waarin leerlingen actief met hedendaagse kunst aan de slag gaan. Hierbij staan creëren, reflecteren, discussiëren en het vormen van een eigen mening centraal. Samen met onze partners in dit programma, TENT en MAMA, hebben we in 2018 een nieuwe website en lespakketten gerealiseerd en een professionaliseringstraject voor docenten en art mediators opgezet. Kernwaarden zijn associatief en open zijn, niet moraliseren, maar aanzetten tot denken en juist de nuances laten zien. Dit traject is in november afgesloten met een internationaal symposium over hedendaagse vormen van kunsteducatie voor het voortgezet onderwijs.

HOGER ONDERWIJS

Studium Witte de With is het hoger onderwijs platform van Witte de With, gericht op kunst, theorie en wetenschap. Het is een plek voor studenten, professoren, onderzoekers, kunstenaars en iedereen die geïnteresseerd is in onafhankelijk denken over kunst en maatschappij. Het aanbod van Studium Witte de With bestond in 2018 uit activiteiten als lezingen, leesgroepen en workshops. Deze werden georganiseerd met partners waaronder de Willem de Kooning Academie, Erasmus School of History, Communication & Culture en RASL - Rotterdam Arts and Sciences Lab. Met het programma Witte de With Class of '18 droegen studenten actief bij aan de samenstelling van het programma van Studium Witte de With. Deelnemers van onder meer Universiteit Leiden, Piet Zwart Instituut, De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag en AKV|St. Joost onderzochten samen vormen van experimenteren en co-creëren in een programma door en voor studenten.

TALENTONTWIKKELING

Naast educatie- en talentontwikkelingsprojecten binnen onderwijsverband, bood Witte de With specifieke projecten gericht op jonge professionals. In dit kader zijn workshops gegeven door kunstenaars waaronder Quinn Latimer en Susana Mejía. De nieuwe serie ALUMNI PRESENT geeft ruimte aan de expertises en praktijken van recent afgestudeerden, om studenten van ons Studium Witte de Withprogramma te laten leren van deze nieuwe bevlogen generatie makers en denkers. Als *pilot* van de serie presenteerde het experimentele publicatieplatform

One. Acre (alumni KABK Den Haag) hun nieuwste interactieve online publicatie *Radio, Techno, Fossil*. Shraddha Borawake (alumna Piet Zwart Institute) gaf een workshop Social and Artistic Interventions aan een publiek dat jonge kunstenaars met kunsthistorici en sociologen samenbracht. Voor de zesde keer co-organiseerde Witte de With *de Prijs voor de Jonge Kunstcritiek*, dit jaar uitgereikt bij ons in Rotterdam.

EVALUATIE

De effectiviteit en waardering van onze educatieve projecten wordt op doorlopende basis zowel intern als extern geëvalueerd. Binnen het voortgezet onderwijs hebben we een groep partner- en focusscholen bij wie schoolbezoeken worden afgelegd door de Associate Director om met docenten de inhoud en opzet van ons aanbod te bespreken. Daarnaast worden alle scholen die via het KCR Cultuurtraject Witte de With bezoeken gevraagd om een questionnaire in te vullen. Bij de ontwikkeling van 100% Hedendaags hebben we een groep docenten als officieel klankbord betrokken om de inhoudelijke doorontwikkeling van het programma mede vorm te geven. Zij delen onder meer hun *best practices* op de website. En met onze Studium Witte de With partners uit het hoger onderwijs organiseren we collectieve bijeenkomsten om met professoren de inhoud van het aanbod te evalueren en aan te scherpen.

BIJZONDERE EDUCATIEPROJECTEN

CLASS OF '18

Studium Witte de With - *Class of '18* is de derde editie van dit peer-to-peer initiatief. Jaarlijks vormt een groep studenten - afkomstig uit verschillende opleidingen in het hoger onderwijs - een programmerings-team door en voor studenten. De studenten van *Class of '18* organiseerden verschillende programma's om publiek en muzikanten van *Kunsthalle for Music* op nieuwe wijzen te activeren. En in een dubbelprogramma werd actief geëxperimenteerd met vormen van gezamenlijk lezen, leren en creëren. In *Copy This* bevroegen de deelnemers de hang naar vernieuwing en conventies van creativiteit, en in *The Non-reading Reading Group* werd geëxperimenteerd met nieuwe vormen van lezen.

WHISPERS IN SILENCE

Samen met kunstenaars Darren O'Donnell en Alice Flemming werkte het educatieteam van Witte de With en een groep van zeven kinderen tussen de 9 en 12 jaar oud aan de performance *Fluisteren in Stilte*. In de aanloop naar de herdenking van vrijdag 4 mei hebben zij met elkaar het Aalsmeersch Bloemenhuis (Witte de Withstraat 59c) omgetoverd tot een plek waar men kon nadenken over de betekenis van oorlog in de wereld en de waarde van herdenken. *Fluisteren in Stilte* was een meerdaags project in de wijk Cool waar de kinderen elke dag ervaringen opdeden.

Het Mondriaan Fonds droeg middels het experimenteerreglement bij aan het honorarium van de kunstenaars.

NATO THOMPSON: CULTURE AS A WEAPON

11 september 2018

In samenwerking met Rotterdam Arts and Sciences Lab (RASL) en de Master Fine Art van het Piet Zwart Instituut organiseerden we opnieuw een keynote lezing voor studenten van de betrokken instellingen (Erasmus Universiteit Rotterdam, Codarts Rotterdam en Willem de Kooning Academy Rotterdam).

Dit jaar werd hiermee het academisch jaar geopend door Nato Thompson, curator, schrijver en artistiek

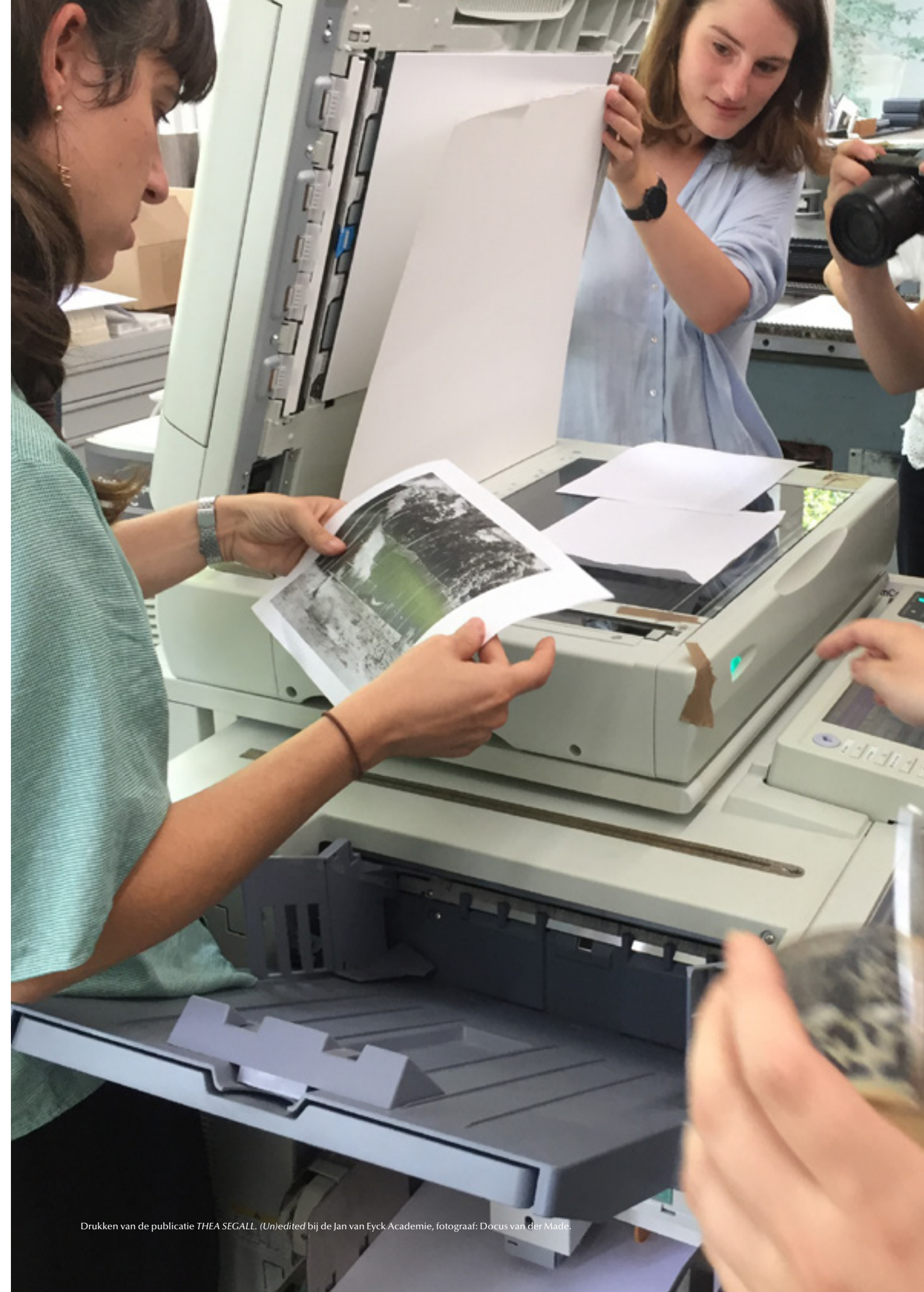
directeur van Philadelphia Contemporary. Hij presenteerde het onderzoek uit zijn recent uitgebrachte boek *Culture as Weapon: The Art of Influence in Everyday Life*. Hij ging in op de groeiende rol van affect in een verscheidenheid aan industrieën - van liefdadigheidsinstellingen tot counterinsurgency-modellen in het leger tot hedendaags vastgoed. In zijn keynote besprak hij hoe strategisch ingezette menselijke emotie directe implicaties heeft voor de praktijk van kunstenaars en activisme. Naderhand gingen beeldend kunstenaar Jeanne van Heeswijk en componist Merlijn Twaalfhoven in gesprek met Nato Thompson, als respondenten van de keynote.

LIVE ACTION PERFORMANCE

Geïnspireerd door het werk van de Colombiaanse kunstenaar Ana María Millán, werkte een groep leerlingen van MAVO Centraal twee maanden aan een unieke live animatie performance waarin avatars, gaming en fluïde identiteiten centraal stonden. De performance is het resultaat van een CKV-proeftuin in samenwerking met Digital Playground, Mavo Centraal en Witte de With. De leerlingen voerden de performance op bij Witte de With en tijdens de opening van het nieuwe schoolgebouw van MAVO Centraal.

PUBLICATIES

Publicaties zijn een essentieel onderdeel van de artistieke activiteiten van Witte de With. Het uitgangspunt is dat boeken een uniek medium zijn: ze onderscheiden zich van tentoonstellingen en evenementen, kunnen een groot publiek bereiken en bezitten een blijvende waarde als archief van de activiteiten van zowel schrijvers, kunstenaars en curatoren als vormgevers, redacteuren en lezers. De publicaties van Witte de With Publishers worden wereldwijd gedistribueerd door D.A.P. (Distributed Art Publishers Inc.), Cornerhouse en Idea Books.

Witte de With lanceerde in samenwerking met de Jan van Eyck Academie een experimentele publicatie van onbewerkt en nooit gepubliceerd materiaal van de Roemeense fotograaf Thea Segall (Burdujeni, Roemenië, 1929–Caracas, Venezuela, 2009).

In relatie tot *Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejía, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi*, (6 mei–19 augustus 2018) bekijkt de publicatie de reizen van Segall naar de Amazone in de jaren 60, waar ze de camera gebruikte als hulpmiddel voor een etnografisch onderzoek naar socioculturele praktijken en de leefstijlen van inheemse gemeenschappen.

Redactie: Sagrario Berti, Aixa Sánchez, Huib Haye van der Werf, Paul Bailey, Andrea Valencia, Docus van der Made, Jo Frenken, Emma van Roey, Karoline Swiezynski, Andrea Canepa, Aram Lee, Chen Jhen, Katja Verheul, Dasha Tsapenko, Riksa Afiaty
Printer: Charles Nypels Lab, Maastricht
Uitgevers: Witte de With Center for Contemporary Art, Rotterdam en Jan van Eyck Academie, Maastricht.
ISBN: 9789491435577
Prijs: € 25

EEN BRIEF VAN QUINN LATIMER

In het kader van *Een tentoonstelling met werken van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, en Akram Zaatari, en een brief van Quinn Latimer* (9 september 2018–6 januari 2019) verscheen een in opdracht geschreven brief van dichter en redacteur Quinn Latimer als publicatie. Deze brief is in een kleine oplage van 500 stuks gedrukt en gratis verspreid onder hen die zich registreerden.

Ontwerp: Studio Laumes (Goda Budvytytė en Viktorija Rybakova)
Auteur: Quinn Latimer
Printer: UNICUM | Giannoten Printed Media, Tilburg
Uitgever: Witte de With Center for Contemporary Art, Rotterdam, the Netherlands

HANS VAN DIJK: A LIFE WITH ART IN CHINA

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Dai Hanzhi: 5000 Artists* bij Witte de With (4 september 2014–4 januari 2015), volgt deze publicatie over het leven en werk van kunsthistoricus, curator en galeriehouder Hans van Dijk (1946–2002) en zijn belangrijke rol in Chinese hedendaagse kunst. Van Dijk – of Dai Hanzhi, zoals zijn Chinese vrienden hem noemden – was zowel getuige als baanbreker in de ontwikkeling van hedendaagse kunst in China. Van 1986 tot zijn dood in 2002 was hij in China actief als curator, kunsthistoricus en galeriehouder.

Deze rijkelijk geïllustreerde publicatie geeft een overzicht van de recente geschiedenis van de he-

dendaagse kunst in China doorheen de lens van het opmerkelijke leven van Van Dijk. Het boek bevat nooit voorheen uitgegeven correspondenties tussen hem en kunstenaars als Ding Yi en Huang Yong Ping, meer dan twintig interviews met kunstenaars die goed bevriend waren met Van Dijk zoals Geng Jian-yi, Wang Xingwei en Zhang Peili, historische foto's, alsook een academisch essay over de geschiedenis van Chinese moderne en hedendaagse kunst door Van Dijk.

Auteur en onderzoeker Marianne Brouwer is kunst-historicus, criticus en curator. Als voormalig hoofd van de beeldencollectie van het Kröller-Müller Museum maakte zij veel baanbrekende tentoonstellingen. Samen met Chris Driessen cureerde Brouwer *Another Long March: Chinese Conceptual and Installation Art in the Nineties* (Breda, 1997). Voor de oeuvre-catalogus Dan Graham, Works 1965–2000 ontving zij in 2003 de AICA oorkonde. Brouwer reist sinds de jaren tachtig naar China en heeft zowel in China als daarbuiten met Chinese kunstenaars gewerkt.

Auteur: Marianne Brouwer
Hoofdredacteur: Samuel Saelemakers
Redactie: Patrick Rhine
Publicatie coördinatie: Maria-Louiza Ouranou
Ontwerp: Kristin Metho
Printer: Epopee, Meppel
Uitgevers: Witte de With Center for Contemporary Art, Rotterdam, the Netherlands en Ullens Center for Contemporary Art, Beijing
ISBN: 978-94-91435-51-5
Prijs: € 30

PARA | FICTIONS

Deze publicatie is het sluitstuk van *Para | Fictions* (29 januari 2016–8 april 2018), een twee jaar durende serie waarin tien kunstenaars –Dineo Seshee Bopape, Daniel Dewar & Grégory Gicquel, Mark Geffriaud, Calla Henkel & Max Pitegoff, Laure Prouvost, Oscar Santillan, Lucy Skaer en Rayyane Tabet– opdracht kregen te reageren op literaire fictiewerken. Door gebruik te maken van strategieën als verwijzingen, vandalisme, onjuiste vertalingen en toe-eigening benaderden de deelnemende kunstenaars teksten van schrijvers als Bessie Head, Franz Kafka, Jorge Luis Borges en Virginia Woolf. In de publicatie reageren de curatoren en genodigde schrijvers op elk werk. Zo voltooien ze een cirkel tussen tekst en object, traceren zij de lijnen van literaire verwantschap en benadrukken de spanningen die ontstaan tussen een bronmateriaal en zijn visuele vertaling.

Hoofdredacteur: Natasha Hoare
Bijdragen van: Robin van den Akker, Defne Ayas, Osei Bonsu, Jean-Max Colard, Deanna Havas, Natasha Hoare, Aaron Peck, Samuel Saelemakers, Timotheus Vermeulen, Evan Calder Williams
Productie coördinatie: Maria-Louiza Ouranou, Wendy van Slagmaat-Bos

Redactie: Tom Clark
Ontwerp: Kristin Metho
Printer: Wonderful Books
Uitgever: Witte de With Center for Contemporary Art, Rotterdam
ISBN: 978-94-91435-52-2
Prijs: € 20

BLESSING AND TRANSGRESSING: A LIVE INSTITUTE

Deze publicatie verscheen aan het einde van het directeurschap van Defne Ayas bij Witte de With. *Blessing and Transgressing: A Live Institute* is een rijk geïllustreerde publicatie waarin de sturende ideeën en processen achter de keuzes die gemaakt zijn van 2012–2017 worden samengevat, samen met overpeinzingen over de onderwerpen en uitdagingen binnen de programma's en samenwerkingsverbanden van de instelling.

Het boek is een poging om de geest van Witte de With in deze periode te begrijpen en te duiden hoe debatten over urgente onderwerpen circuleerden en zich ontvouwd.

Auteur en redactie: Defne Ayas
Bijdragen van kunstenaars: Eric Baudelaire, AA Bronson, Bik Van der Pol, Heman Chong, Douglas Coupland, Rana Hamadeh, Goshka Macuga, Ahmet Ögüt, Michael Portnoy, Alexandre Singh, Wendelien van Oldenborgh
Bijdragen van curators en andere gesprekspartners: Lucy Cotter, Amira Gad, Natasha Ginwala & Vivian Zihlerl, Natasha Hoare, Adam Kleinman, Yoeri Meessen, Markus Miessen, Davide Quadrio, Domeniek Ruyters, Samuel Saelemakers, Kees Weeda
Redactie: Maria-Louiza Ouranou
Redactie-assistent & eindredactie: Tyler Considine
Ontwerp: Goda Budvytytė
Productie coördinatie: Wendy van Slagmaat-Bos, Maria-Louiza Ouranou
Fotografie: Kristien Daem, Cassander Eeftinck Schattenkerk, Bob Goedewaagen, Sara Hamadeh, Carina Hesper, Aad Hoogendoorn, Sofie Knijff, Moses Leo, Atilio Maranzano, Sanne Peper, Joachim Schulz
Drukker: UNICUM | Giannoten Printed Media, Tilburg
Uitgever: Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst, Deze publicatie is deels ondersteund door SAHA Association.
ISBN 978-94-91435-55-3
Prijs: € 20

IN THE BELLY OF THE WHALE

Deze e-publicatie geeft een uitgebreid beeld van de tentoonstelling *In the Belly of the Whale*, die van 9 september tot en met 31 december 2016 te zien was bij Witte de With.

Redactie: Natasha Hoare en Adam Kleinman
Bijdragen van: Defne Ayas, Patrick Goddard, Susanne Kriemann, Aaron Peck, Amie Siegel en Ana Teixeira Pinto
Kopie-editor: Rosa de Graaf
Productie coördinatie: Maria-Louiza Ouranou en Wendy van Slagmaat-Bos
Ontwerp: Jeroen Lavèn
Uitgever: Witte de With Center for Contemporary Art
De PDF is gratis te downloaden via de website van Witte de With

ÖĞÜT & MACUGA

Deze publicatie documenteert de tentoonstellingen *Öğüt & Macuga, Episode 1 en Episode 2: The Show Is Over* (17 juni–31 december 2017), respectievelijk onder leiding van kunstenaars Ahmet Ögüt en Goshka Macuga. De publicatie, bestaande uit een visuele documentatie van de tentoonstellingen, toont de overeenkomsten tussen hun onderwerpen en concepten. Deze hebben te maken met zorgen over de maatschappij en hun ideeën over investeren in samenwerking en de representatie van kritische denkers in de actuele beeldcultuur.

Concept: Defne Ayas
Team: Defne Ayas, Samuel Saelemakers, Rosa de Graaf
Productie coördinatie: Maria-Louiza Ouranou
Ontwerp: Kristin Metho
Fotografie: Ernie Buts, Kristien Daem en Aad Hoogendoorn
Printer: Epopee, Meppel
Uitgever: Witte de With Center for Contemporary Art
Deze publicatie is deels ondersteund door SAHA Association en het Mondriaan Fonds.
ISBN 978-94-91435-54-6
Prijs: € 3

EVENTS / LANCERINGEN / BOEKPRESENTATIES:

Sinds de opening van *Zonder titel* is het aanbod van de boekhandel met een thematische selectie gegroeid, samengesteld door het team van Witte de With of een genodigde. Deze 'curated sections' gingen steeds van start met een kleine presentatie om de start van de verkoop van een nieuwe selectie boeken te markeren. In 2018 werd de boekselectie van Brian Kuan Wood, Yoeri Meessen, Boston-Mammah, Teana Boston-Mammah, Sofía Hernández Chong Cuy en Robin van den Akker toegevoegd aan de boekwinkel van *Zonder titel*.

Bezoekers tijdens de opening van *Zonder titel* op zondag 6 mei, fotograaf Aad Hoogendoorn.

COMMUNICATIE & CULTUREEL ONDERNEMERSCHAP

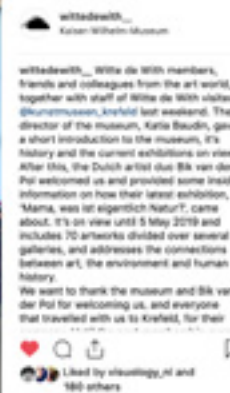
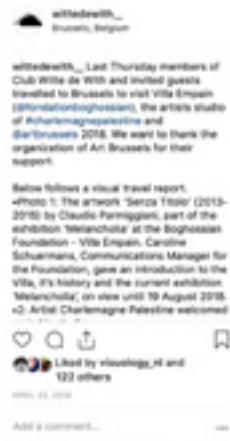

Directeur Sofia Hernández Chang Cuy heet iedereen welkom tijdens de VIP lunch op de opening van zondag 9 september 2018, fotograaf Aad Hoogendoorn.

Op het gebied van communicatie, marketing en verslaglegging door de pers werd 2018 gekenmerkt door aandacht voor uiteenlopende onderwerpen. Niet alleen omwille van het artistieke programma kwam Witte de With veelvuldig in het nieuws, maar ook vanwege berichtgeving over de directeurswisseling per januari 2018 en het voornemen om een verandering aan te brengen in de naam van het instituut.

Het (leren) kennen van het publiek blijft onverminderd belangrijk voor Witte de With, een speerpunt dat ook in het beleidsplan 2017-2020 is opgenomen. Structureel publieksonderzoek maakt het mogelijk om de communicatiestrategie en de service aan onze bezoekers te verbeteren.

De stad Rotterdam is al enkele jaren bezig aan een opmars op de internationale toeristenmarkt. Een ontwikkeling waarvan ook Witte de With, gevestigd in de onder zowel inwoners als bezoekers populaire Witte de Withstraat, de vruchten plukt. Daarnaast gaat het instituut op regelmatige basis samenwerkingsverbanden aan om het netwerk en bereik te vergroten. We spelen in een vroeg stadium in op groot-schalige evenementen die plaatsvinden in de stad, zoals het International Film Festival Rotterdam (IFFR) en de Art Rotterdam Week. Daarnaast wordt een groeiende groep kunst- en cultuurliefhebbers bereikt via Kunstblock, de samenwerkende cultuurinstellingen in het kunstkwartier van Rotterdam. Het groeiende persnetwerk wordt actief onderhouden, ook met journalisten uit het buitenland die in het kader van citymarketing via Rotterdam Partners naar de stad komen.

DOELGROEPEN EN PUBLIEKSBEREIK

Witte de With richt zich op een internationaal, nationaal en regionaal publiek. Deze gedifferentieerde groep deelnemers wordt op verschillende manieren en op diverse wijze bij onze programma's betrokken. Onder publieksbereik verstaan wij niet alleen de bezoekers die wij ontvangen in ons gebouw (in 2018 35.823), maar ook het publiek dat onze satellietprojecten op andere locaties (landelijk en wereldwijd) bezoekt of online via live-streams onze symposia en lezingen volgt. Daarmee genereren wij jaarlijks een off- en online publiek van tienduizenden mensen.

Middelbare scholieren en studenten van het voortgezet onderwijs uit de regio komen naar Witte de With voor speciale rondleidingen, masterclasses en workshops. Ook betrekken wij nieuwe doelgroepen bij onze programmering door verbindingen te leggen met het thema van onze presentaties. Het resultaat is een gemêleerd publiek dat niet alleen varieert in interesse, maar ook in leeftijd en achtergrond. De Code Culturele Diversiteit dient hierbij als uitgangspunt. Hoofddoel is het vergroten van het publieksbereik voor eigentijdse kunst, op basis van een (inter)nationale marketingstrategie gericht op kwaliteit en een lokale strategie gericht op gastvrijheid. Twee belangrijke instrumenten om dit doel te bereiken zijn de tweetalige onlinecommunicatie (Nederlands en Engels) en de doorlopende zichtbaarheid van het programma in de eigen stad Rotterdam. Waar mogelijk wordt ingezet op communicatiemiddelen in andere grote steden in Nederland en op platforms in het buitenland.

Naast een breder publiek van cultureel geïnteresseerden, leerlingen uit het voortgezet en hoger onderwijs en (internationale) toeristen, heeft Witte de With een groot bereik onder een meer gespecialiseerde publieksgroep van kunstprofessionals. Zij zijn als kunstenaar, curator, wetenschapper, theoreticus of criticus nauw betrokken bij de hedendaagse kunst of volgen een beroepsopleiding in die richting. Deze groep draagt bij aan de reputatie en kwaliteit van het instituut en is één van de krachten achter Witte de With's programma en publieksbenadering. Om deze groep te informeren en aan ons te binden worden op relevante websites en in vakliteratuur advertenties geplaatst en worden regelmatig e-mailings gestuurd naar ons adressenbestand, dat groeit naarmate meer bezoekers van de tentoonstellingen en activiteiten hun gegevens achterlaten.

PUBLIEKSONDERZOEK

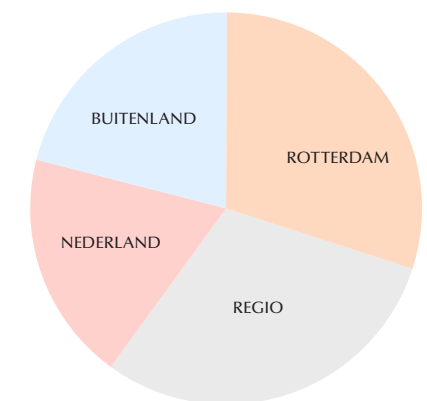
Sinds september 2015 heeft Witte de With gebruik gemaakt van het continu bezoekersonderzoek van Hendrik Beerda. Vanaf midden 2018 maakt Witte de With gebruik van SurveyMonkey, een open-

source systeem voor bezoekersonderzoek waar in 2019 TENT zich bij zal aansluiten. Andere databronnen zijn de bezoekgegevens van Museumkaarthouders en postcodegegevens van bezoekers. Deze laatste worden door alle cultuurpartners in Rotterdam verzameld in opdracht van Rotterdam Festivals, die vanaf 2017 jaarlijks een analyse van deze gegevens maakt aan de hand van het Mosaic-doelgroepenmodel om zo de acht belangrijkste Rotterdamse doelgroepen voor cultuur in kaart te brengen.

Uit het publieksonderzoek van Hendrik Beerda, en SurveyMonkey blijkt dat het publiek van Witte de With als volgt kan worden gekenmerkt (bezoekers in het kader van educatieprogramma's en rondleidingen niet meegenomen):

- relatief jong: 50,28% van de algemene bezoekers is tussen de 18 en 30 jaar oud (vs. 23% en 17% in segment en sector; respectievelijk musea en kunstmusea);
- waardeert Witte de With met name om het vernieuwende en afwisselende programma, respectievelijk 70% (vs. 21% en 16% in segment en sector) en 50% (vs. 34% en 29% in segment en sector);
- vindt dat Witte de With het best omschreven wordt met de eigenschappen 'creatief' en 'non-conformistisch', respectievelijk 48% (vs. 43% en 44% in segment en sector) en 56% (vs. 13% en 9% in segment en sector);
- vindt in 33% van de gevallen dat Witte de With significant bijdraagt aan het belang voor bezoek aan Rotterdam.
- komt in 41% van de gevallen specifiek af op het actuele aanbod van tentoonstellingen of publiek programma.
- beoordeelt het publieke programma in 2018 gemiddeld met een 7.5.

Op basis van de uitkomsten van het bezoekersonderzoek in 2018 kan worden gesteld dat de herkomst van het Witte de With-publiek als volgt is samengesteld:

- publiek woonachtig in Rotterdam: 10.716 (30%)
- publiek woonachtig in de regio: 10.716 (30%)
- publiek woonachtig overig Nederland: 6.787 (19%)
- publiek woonachtig in het buitenland: 7.502 (21%)

Na ruim drie jaar publieksonderzoek kan een aantal conclusies worden getrokken. Zo blijkt het bezoekersprofiel min of meer ongewijzigd: jong, opinieleider en grotendeels afkomstig uit Rotterdam. Het overgrote deel is hoogopgeleid en komt met vrienden of partner. Ook is het Witte de With-publiek bijzonder cultureel onderlegd. Deze uitkomsten worden meer en meer gebruikt om gericht marketing te bedrijven. Dit doen we niet alleen door juist onze trouwe bezoekers onder de Rotterdammers te blijven adresseren; onze ambitie is ook om in andere steden een vergelijkbare doelgroep aan te spreken. Onder meer door ons promotiemateriaal te distribueren wop steeds meer verschillende soorten locaties en door vooral online steeds vaker advertenties te plaatsen die gericht zijn op deze doelgroep in steden rondom Rotterdam.

SAMENWERKINGEN

Om het programma onder de aandacht te brengen van diverse doelgroepen, op verschillende kennisniveaus en vanuit hun specifieke interesse, werkt Witte de With intensief samen met lokale, nationale en internationale partners. Conform het beleidsplan 2017–2020 zijn alle activiteiten erop gericht herhaalbezoek te stimuleren en bezoekers van andere culturele instellingen in Rotterdam ertoe aan te zetten ook naar Witte de With te komen.

Om bij te dragen aan de culturele infrastructuur en profilering van de stad Rotterdam als culturele bestemming werden ook in 2018 lokaal partnerschappen gesloten met onder meer de kunstbeurs Art Rotterdam (waar wij wederom zichtbaar waren met een stand op de New Art Section), het International Film Festival Rotterdam (IFFR), het nabij gevestigde NRC Café, Rotterdam Festivals en Rotterdam Partners. Met de collega's van TENT in het pand is er afstemming over publieksactiviteiten, communicatie en educatieve programma's.

De sinds 2013 in Stichting Kunstblock verenigde culturele instellingen MAMA, WORM, V2_, TENT/CBK Rotterdam en Witte de With vergaderen wekelijks om de voortgang van lopende projecten te monitoren en om toekomstige projecten op te tui- gen. Gezamenlijk wordt gezocht naar mogelijkheden om de potentie van de Witte de Withstraat als smeltkroes van vele culturen en interesses optimaal te benutten en verder te ontwikkelen. Vanaf september 2017 tot en met mei 2018 liep het project COOLSTOF: een programma van verrassende performances, optredens, interventies of installaties in de wijk Cool. De events vonden plaats op vrijdagavond, tijdens de wekelijkse Kunstavond wanneer de instellingen gratis toegankelijk zijn van 18 tot 21 uur. Witte de With presenteerde in mei 2018 *Fluisteren in Stilte*, het vijfde en laatste project van COOLSTOF.

Fluisteren in Stilte was een performance in samenwerking met een groep jongeren uit de wijk Cool, die plaatsvond bij het Aalsmeersch Bloemenhuis in de Witte de Withstraat.

Vanuit de Hogeschool Rotterdam kwam eind 2017 het verzoek van studenten om voor een studieopdracht een publieksonderzoek op te zetten en uit te voeren. In samenwerking met Kunstblock hebben de studenten aan het begin van 2018 tijdens de Kunstavond het onderzoek naar de beleving en de waardering van bezoekers uitgevoerd. Uit dit onderzoek bleek dat vooral bezoekers die niet bekend zijn met Witte de With en de vijf andere kunstinstellingen in en rondom de Witte de Withstraat, de Kunstavond als zeer prettig ervaren en positief ver- rast zijn na hun bezoek.

Landelijk vervult Witte de With als grootste presentatieinstelling een schakelfunctie in het culturele bestel. Deze functie betreft zowel de hedendaagse kunst en het (inter)nationale cultuurbeleid, als de ver- binding van beeldende kunst en andere domeinen. Witte de With is lid van De Zaak Nu, de belangen- vereniging voor presentatieinstellingen.

Voor masterclasses en lezingen, ook in het kader van Studium Witte de With, ons platform voor hoger onderwijs, werkt Witte de With jaarlijks nauw sa- men met onder meer de Willem de Kooning Academie, het Piet Zwart Instituut, de Hogeschool Rotterdam en de Erasmus Universiteit Rotterdam. 100% Heden- daags, het educatieprogramma voor het voortgezet onderwijs, is een samenwerking tussen Witte de With, TENT en Showroom MAMA. Dit programma is in 2018 volledig vernieuwd en werd op 2 november gelanceerd tijdens het 100% Hedendaags 2.0 symposium.

Internationaal vervult Witte de With een ambas- sadeursfunctie voor hedendaagse kunst in Rotterdam en Nederland. Dit doen we onder andere door tentoonstellingen te laten reizen, publicaties interna- tionaal te distribueren en onze website tweetalig aan te bieden. Daarnaast bezoekt onze staf wereldwijd tentoonstellingen en ateliers, geeft lezingen en colleges, adviseert bij andere culturele instellingen of fondsen en neemt deel aan jury's. Witte de With on- derhoudt actief contacten en samenwerkingen met buitenlandse kunstcentra, musea, tijdschriften, uitgevers, distributeurs, onderwijsinstellingen, biën- nales en festivals. In 2018 werd op het gebied van marketing en communicatie samengewerkt met onder meer: ARCO Lisboa, Lissabon; ARTBO, Bogotá; Chisenhale Gallery, Londen; Jan van Eyck Academie, Maastricht; KASK Conservatorium, Ghent; Spring Workshop, Hong Kong; Ullens Center for Contemporary Art, Beijing en Zona Maco, Mexico-Stad.

COMMUNICATIEMIDDELEN

Het publiek van Witte de With wordt regelmatig en via verschillende kanalen op de hoogte gehouden van het programma.

DIGITALE NIEUWSBRIEVEN

Nederlandse en Engelstalige digitale nieuwsbrieven werden in totaal 45 keer verzonden naar zowel binnen- als buitenlandse abonnees. In 2018 meldden 499 nieuwe mensen zich aan voor onze mailings, waarmee wij op een bestand van in totaal 15.655 actieve adressen kwamen.

DRUKWERK

In 2018 werd gebruik gemaakt van diverse vormen van drukwerk om het programma toe te lichten en onder de aandacht te brengen van een breed publiek. In mei 2018 werd het eerste programma van tentoonstellingen onder de leiding van Sofía Hernández Chong Cuy gepresenteerd in de vorm van een A6-affiche, dat werd verspreid door de stad door cultuurkoeriers en werd meegegeven aan bezoekers bij binnenkomst. De kaart is een goedkope maar effectieve manier om het programma onder de aandacht te brengen.

Voor iedere tentoonstelling werd ook een aparte uitnodigingskaart geproduceerd, waarvan 2.500 Nederlandstalig en 2.500 Engelstalig. Daarvan werden 3.700 kaarten per post verzonden naar ons adressenbestand. De rest werd in huis aan de bezoekers verstrekt. In tegenstelling tot voorgaande jaren werken we vanaf 2018 niet meer met een ten- toonstellingsgids. De tentoonstellingen worden sinds mei 2018 voorzien van muurteksten en object labels, die respectievelijk een introductie en verdiepende informatie bij de kunstwerken bieden. Bij de presen- taties in de langlopende serie *Rotterdam Cultural Histories* werden ook dit jaar weer postkaarten met achtergrondinformatie geproduceerd. Voor het vernieuwde 100% Hedendaags educatie programma werd een magazine ontworpen. Deze publicatie is gratis te verkrijgen bij Witte de With, MAMA of TENT, op het vertoon van een docentenpas.

Ook zijn we in 2018 gestart met een nieuw lidmaat- schapsprogramma. Hiervoor is een document met een uitneembare kaart ontwikkeld die met name gebruikt wordt voor het werven van nieuwe leden en voor relatiebeheer. Voor het ontwerp van het druk- werk werd in 2018 samengewerkt met ontwerpbu- reau Laumes onder leiding van Goda Budvytytė en Viktorija Rybakova, Brussel, Kristin Metho, Rotterdam en Studio De Ronners, Rotterdam. Een deel van het drukwerk werd in huis geproduceerd.

WEBSITE EN SOCIAL MEDIA

De website wdw.nl is niet alleen het platform voor informatie en achtergronden bij het actuele program- ma, maar ook voor de online verkoop van toe- gangsbewijzen en publicaties. Daarnaast fungeert wdw.nl als online archief van alle tentoonstellingen, evenementen, langdurige projecten en publicaties van Witte de With, verrijkt met aanvullend bronmateri- aal (sources). Alle informatie op de website wordt tweetalig aangeboden.

De website werd in 2018 door 127.000 bezoekers bezocht, een daling ten opzichte van 2017. Hier zijn enkele verklaringen voor. De website bezoekers waren in 2017 ongebruikelijk hoog vanwege de in dat jaar aangekondigde naamswijziging. Ten tweede is de website WdWReview in 2018 als archief overge- heveld naar onze eigen website. Voorheen telden de bezoekers aan deze website mee, maar in 2018 niet meer. Tenslotte werden er in 2018 minder nieuws- brieven verstuurd die naar de website doorlinken. Opmerkelijk is dat er in 2018 een stijging van 60% was van website bezoekers uit Spaanstalige landen (vanwege de nationaliteit van de nieuwe directeur en een groter aantal deelnemende kunstenaars uit Latijns-Amerika).

De nieuwe directeur richt zich meer op sociale media. De sociale-mediakanalen van het instituut kenden dan ook een aanzienlijke groei. Zo nam het aantal volgers van onze Facebook-pagina met 700 toe tot ruim 28.700. Twitter kwam met een groei van ruim 200 volgers op een totaal van circa 11.700 volgers. Ons Instagram-profiel kende met 15.000 volgers aan het einde van 2018 bijna een groei van 50% in vergelijking met het jaar daarvoor. Bewe- gend beeld is steeds belangrijker geworden om zichtbaarheid op sociale mediakanalen te genereren.

Via een koppeling met het YouTube-kanaal van Witte de With werd opnieuw een selectie van onze lezingen en symposia live uitgezonden op de homepage van wdw.nl. Bovendien blijven deze digitale registraties te raadplegen via ons YouTu- be-kanaal.

PERS

De reguliere benadering van alle perscontacten be- stond uit het versturen van een persbericht per sei- zoen. Per mailing werden ruim 2.000 journalisten en critici in binnen- en buitenland bereikt. Daarnaast werd een groot aantal van deze geadresseerden proactief en persoonlijk benaderd via telefoon of e-mail, afhankelijk van de aard van het specifieke project of evenement, teneinde ook pers te bereiken die niet eerder over ons berichtte. Geselecteerde pers werd de mogelijkheid geboden om de directeur, curatoren of kunstenaars te interviewen. Persrelaties

die Witte de With op eigen gelegenheid bezochten ontvingen bij aankomst een persmap en kregen na afloop de link naar onze perspagina met afbeeldingen doorgestuurd. De pers die een artikel aan een van onze projecten wijdde, ontving een persoonlijk dankbericht.

Onze actieve persbenadering genereerde veel positieve verslaglegging over Witte de With. Zo werd de tentoonstelling Kunsthalle for Music op 24 januari 2018 vermeld op de voorpagina van The New York Times. Midden september werd een lang artikel geplaatst op ArtAgenda waarin het winterseizoen van tentoonstellingen positief werd ontvangen en het programma en de lijn die Sofía Hernández Chong Cuy heeft ingezet verder werd uitgelicht. Lokale televisieomroep OPEN Rotterdam maakte in november 2018 een item over de archiefpresentatie *Over John Ahearn & Rigoberto Torres*, in samenwerking met Witte de With en bewoners uit Rotterdam.

In 2018 verschenen onder meer in de volgende gedrukte en online media recensies en artikelen over Witte de With: 360 Magazine, Algemeen Dagblad, Art Agenda, Art Alert, Art Daily, Art in Culture, World Now Art Magazine, Art Review, Art Rotterdam, Artforum, International, Artishock, Arts Media, BK-informatie bijlage, Brabanste Dagblad, Contemporary Lynx, Dagblad 070, E-flux, El Norte Vida, El Sol de Mexico, Elsevier, Form, Fotoexpositie.nl, Gelderland, Gonzo Circus, De Groene Amsterdammer, H ART, Haarlems Dagblad, HP de Tijd, Hyperallergic, Kunstzeitung, De Limburger, Lonely Planet, Metropolis M, Museumtijdschrift, Nederlands Dagblad, New York Times, NRC Handelsblad, NRC NEXT, nrc.nl, NU.nl, Open Rotterdam, Het Parool, See All This Tabloid, Telegraaf Vrij Magazine, Telegraaf, This is Tomorrow, Trouw, Uitagenda Rotterdam, Vogue, de Volkskrant, VPRO Gids, Vrij Nederland, W Art, De Witte Raaf.

Witte de With genereert met een zekere regelmaat free publicity, wat resulteerde in de vermelding van tentoonstellingen en publieksactiviteiten in lokale kranten als de Metro en de Havenloods, en op diverse (inter)nationale online blogs en culturele agenda's.

CULTUREEL ONDERNEMERSCHAP

KING BAUDOUIIN FOUNDATION UNITED STATES (KBFUS)

Sinds juni 2018 werkt Witte de With samen met de King Baudouin Foundation United States (KBFUS). De KBFUS is vrijgesteld van belasting en heeft een 501 (c) (3) status. Witte de With staat bij KBFUS geregistreerd als "the American Friends of Witte de With Center for Contemporary Art". Als inwoner van de Verenigde Staten is het mogelijk via KBFUS fiscaal voordelig te schenken aan ons instituut.

VERNIEUWD LIDMAATSCHAPSPROGRAMMA

In november 2018 hebben we ons nieuwe lidmaatschapsprogramma gelanceerd, dat voor een jaarlijkse donatie de volgende privileges biedt:

VRIEND (€ 30)

- Lidmaatschapspas die het hele jaar onbeperkt gratis toegang verleent tot onze tentoonstellingen
- Een tentoonstellingscatalogus of publicatie van Witte de With Publishers cadeau, en 10% korting op alle overige publicaties
- Uitnodiging voor de VIP Preview van Art Rotterdam

SUPPORTER (€ 250)

- Uitnodiging voor een dagexcursie met onze directeur en curatoren naar ateliers, speciale tentoonstellingen, een tocht langs galerieën of een kunstbeurs in de Benelux
- Gereserveerde plek in een, alleen voor leden toegankelijke masterclass, over een actueel onderwerp uit de hedendaagse kunst
- Plus alle vriend privileges

COMPAGNON (€ 1000)

- Uitnodiging voor een unieke ontvangst, meestal een besloten lunch, ter ere van onze deelnemende kunstenaars
- Toegang tot een exclusieve reis naar het buitenland in gezelschap van onze directeur
- Plus alle supporter privileges

CUMULI

Dit is een internationale vriendengroep die onze activiteiten ondersteunt, door middel van een jaarlijkse of meerjarige schenking. De geschiedenis van ons programma en onze huidige projecten inspireren deze groeiende gemeenschap van kunstliefhebbers en mecenasen. Leden ontvangen de COMPAGNON privileges.

Lidmaatschapsprivileges en bedragen hierboven vermeld zijn per persoon en geldig voor een jaar vanaf de datum van inschrijving. Voor een lidmaatschap voor twee personen verhoogt het bedrag: + € 20 (VRIEND), + € 150 (SUPPORTER) of + € 500 (COMPAGNON).

Voor onze leden organiseerden we de volgende activiteiten in 2018:

7 februari 2018

Art Rotterdam: speciale ontvangst tijdens de VIP opening in de stand van Witte de With.

19 april 2018

Bezoek aan atelier van Charlemagne Palestine, alsmede aan de Boghossian Foundation (Villa Empain) en een bezoek aan Art Brussels. Het vervoer werd aangeboden door Art Brussels.

9 november 2018

Viptickets voor Independent Brussels en een gesprek tussen Sofía Hernández Chong Cuy, Francois Quintin (directeur Lafayette Anticipations – Fondation d'entreprise Galeries Lafayette) en Dirk Snauwaert (directeur WIELS).

18 november 2018

Dagtrip naar Krefeld/Düsseldorf: per bus naar het Kaiser Wilhelm Museum in Krefeld, bezoek aan de tentoonstelling van Bik Van der Pol met een rondleiding door de kunstenaars, gevolgd door een bezoek aan Art Düsseldorf. Het vervoer werd aangeboden door Art Düsseldorf.

December 2018

Verzending van de jaarlijkse gratis publicatie (brief van Quinn Latimer, behorend bij *Een tentoonstelling met werken van DORA GARCÍA, SHARON HAYES, EMILY JACIR, MAHMOUD KHALED, CARLOS MOTTA, WU TSANG, en AKRAM ZAATARI, en een brief van QUINN LATIMER*).

WITTE DE WITH OP ART ROTTERDAM

7-11 februari 2018

Ook in 2018 was Witte de With betrokken bij Art Rotterdam. Witte de Withs associate curator Patrick Haas maakte de selectie voor *New Art Section*. Tevens maakte Witte de With deel uit van het vipprogramma in de vorm van een besloten ochtendopstelling. Ahmet Ögüt & Goshka Macuga, Eric Baudelaire en Daniel Dewar & Grégory Gicquel hadden ten behoeve van verkoop tijdens de beurs kunstwerken gedoneerd aan het instituut. Deze werken zijn na afloop van de beurs aan de kunstenaars teruggegeven, omdat ze niet waren verkocht.

WITTE DE WITH ROOFTOP HONEY

In 2016 plaatste Witte de With twee bijenkasten op het dak om de achteruitgang van het aantal bijen (volken) tegen te gaan. Het onderhoud van de bijenkasten op het dak van Witte de With door de imker van It's from Rotterdam Honey is ook in 2018 mogelijk gemaakt door de Turing Foundation. Voor de bijen was het een lastig jaar; door de droogte van deze zomer was er bijna geen honing te halen, net genoeg voor de bijen om zelf te consumeren. De opbrengst om potjes mee te vullen was daarom minimaal dit jaar. Het einde van het seizoen heeft het voor de bijen helemaal goed gemaakt, ze hebben nog meer dan voldoende kunnen halen om de winter mee door te komen en de volken waren op goede sterkte om dit samen te overleven.

KWANTITATIEVE GEGEVENS

Artist Teresa Margolles tijdens de opening van haar solotentoonstelling bij Witte de With Center for Contemporary Art op zondag 6 mei 2018, fotograaf Aad Hoogendoorn.

KWANTITATIEVE GEGEVENS

	VERSLAG 2018	PLAN
Contacturen boven 25 jaar	1.877	1.100
Contacturen onder 25 jaar	4.571	500
Contacturen Primair Onderwijs	0	0
Contacturen Voortgezet Onderwijs	3.762	2.600
Deelnemers boven 25 jaar	1.373	950
Deelnemers onder 25 jaar	3.611	800
Deelnemers Primair Onderwijs	0	0
Deelnemers Voortgezet Onderwijs	3.147	2.000
Bezoekers per jaar in Rotterdam	35.823	30.000
Bezoekers per jaar in totaal	159.347	90.000
Presentaties per jaar in Rotterdam	13	5
Presentaties per jaar in totaal	15	5
Producties per jaar in Rotterdam	63	35
Producties per jaar in totaal	74	45
Aantal uren openstelling per jaar	2.340	2.200
Publicaties	7	7
Bezoekers Witte de With-website	94.623	150.000
Coproducties	7	5

TOTAAL AANTAL BEZOEKERS

Witte de Withstraat 50 Rotterdam	35.823
----------------------------------	--------

BEZOEKERS EXTERNE PROGRAMMA'S

Nationaal	26.832
Internationaal	96.701

PRESENTATIES BIJ WITTE DE WITH

HET AANTAL GROEPS- EN SOLOTENTOONSTELLINGEN IN 2018 BEDROEG 13:

1. *Kunsthalle for Music*
2. *Irene Kopelman, een solotentoonstelling*
3. *Een nieuw werk van Teresa Margolles*
4. *Ana María Millán, een solotentoonstelling*
5. *Rosalind Nashashibi, een solotentoonstelling*
6. *Een tentoonstelling met installaties van Susana Mejía, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi*
7. *Een tentoonstelling met werken van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, en Akram Zaatari, en een brief van Quinn Latimer*
8. *Zonder titel: Muebles Manuel & Federico Herrero – Open Envelope*
9. *Zonder titel: Angie Keefer – OHRHUT*
10. *Zonder titel: Mauricio Marcín over Marcos Kurtycz*
11. *Zonder titel: Thuis met Jef Geys*
12. *Zonder titel: John Ahearn & Rigoberto Torres*
13. *Rotterdam Cultural Histories (drie edities waarvan één door Witte de With samengesteld)*

LANGETERMIJNPROJECTEN IN 2018:

1. The Name Change
2. WDW25+
3. Rotterdam Cultural Histories

COPRODUCTIES IN 2018:

1. Rotterdam Cultural Histories (TENT, Witte de With)
2. 100% Hedendaags (Showroom MAMA, TENT, Witte de With)
3. Kunstblock (TENT, CBK Rotterdam, V2_ instituut voor instabiele media, MAMA, Witte de With en WORM)
4. *The Ten Murders of Josephine* van Rana Hamadeh, met A.P.E (Art Projects Era) en Productiehuis Theater Rotterdam (in 2018 presentaties bij Lafayette Anticipations – Fondation d'entreprise Galeries Lafayette, en SALT, Istanbul)
5. Kunsthalle for Music (Spring Workshop, Hong Kong)
6. In samenwerking met de Jan van Eyck Academie lanceerde Witte de With een experimentele publicatie van onbewerkt en nooit gepubliceerd materiaal van de Roemeense fotograaf Thea Segall (Burdujeni, Roemenië, 1929 - Caracas, Venezuela, 2009)
7. Het werk *Information Power to the People* van Ahmet Ögüt kwam tot stand in coproductie met Kunsthall Charlottenborg, Kopenhagen
8. Lawrence Abu Hamdan, *Earwitness Theatre* met Chisenhale Gallery, Londen; Contemporary Art Museum St. Louis; en Institute of Modern Art, Brisbane

AGENDA 2018

2017–2018

Rotterdam Cultural Histories #12: Witte de With; What's in a Name
Tentoonstelling
8 september 2017–28 januari 2018

Para|Fictions
Lerole: footnotes (The struggle of memory against forgetting)
Dineo Seshee Bopape
Tentoonstelling
20 oktober 2017–8 april 2018

JANUARI

Critical Studies (WdKA)
9 januari 2018

Read-In Symposium: Heart Chambers
The meaning of love in the spheres of life.
20 januari 2018

Kunsthalle for Music
26 januari–3 maart 2018

Traces of Kunsthalle for Music
5 maart–8 april 2018
Tentoonstelling

FEBRUARI

Rotterdam Cultural Histories #13: The Temporary Autonomous Bureau
2 februari–29 april 2018
Tentoonstelling

Art Rotterdam week
Presentatie op de kunstbeurs
7–11 februari 2018

VIP Programma Art Rotterdam
Speciale ochtendopenstelling
8 februari 2018

Ari Benjamin Meyers in gesprek met Hans Ulrich Obrist op Art Rotterdam
8 februari 2018

Masterclass Art Mediation door Sepake Angjama & Clare Butcher
15 februari 2018

Class of '18 presents:
A Playful Practice Seminar
Instrumental Thoughts On Bodies Performing
18 februari 2018

MAART

WORKSHOP door Veerle Spronck:
Artistiek Onderzoek op het VO
1 maart 2018

Museumnacht010 2018
3 maart 2018

APRIL

Bezoek aan Art Brussels
Membership event
19 april 2018

MEI

Federico Herrero ontmoet Rotterdamse Kunstinitiatieven
3 mei 2018

Lunch met Federico Herrero
3 mei 2018

Fluisteren in Stilte (Coolstof)
4 mei 2018

WORKSHOP:
Color Amazonia in Nederland
5 mei 2018

Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejía, Pamela Rosenkranz en Anicka Yi
6 mei–19 augustus 2018

Een nieuw werk van Teresa Margolles
6 mei–26 augustus 2018
Teresa Margolles

Irene Kopelman, een solotentoonstelling
6 mei–26 augustus 2018
Irene Kopelman

Zonder titel
6 mei 2018–31 maart 2019
Federico Herrero, Manuel Raeder/Meubles MANUEL

Vitrine presentatie: Jef Geys
6 mei 2018–2 september 2018

Vitrine presentatie: Angie Keefer
6 mei 2018–2 september 2018

Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968
6 mei–14 oktober 2018

FOCUS met Sofía Hernández Chong Cuy
11 mei 2018

Workshop Art Mediation:
FAQ over Q&A met Geert Maarse
17 mei 2018

Class of '18:
The non-reading reading group: rethinking what it means to read
18 mei 2018

JUNI

FOCUS met Samuel Saelemakers
1 juni 2018
GESPREK met Brian Kuan Wood
5 juni 2018

FOCUS met Emmelie Mijs
8 juni 2018

Class of '18:
Copy this: a night of un-creativity at an art space
15 juni 2018

High Noon #15

Rotterdam Cultural Histories #14: May 1968
bij Internationale Architectuur Biennale Rotterdam (IABR)
28 juni 2018

FOCUS met Veronika Babayan:
Ditch your dusty logic
29 juni 2018

SESSIE #1: A Collective Journey on Spoken Word
30 juni 2018

JULI

GESPREK met Yoeri over zijn persoonlijke boek selectie
3 juli 2018

Thea Segall workshop bij Jan van Eyck Academ
5–6 juli 2018

GESPREK: RADIO, TECHNIC, FOSSIEL
6 juli 2018

GESPREK over Thea Segall
10 juli 2018

FOCUS met Andrea Valencia: over Gender en het lichaam in de kunst
13 juli 2018

Jeugd Vakantiepoort 2018
14 juli–26 augustus 2018

FOCUS met Irene Kopelman
20 juli 2018

GESPREK: Agustín Pérez Rubio over Claudia Andujar
25 juli 2018

FOCUS met Jeroen Lavèn
27 juli 2018

AUGUSTUS

FOCUS met Roos Wijma: Waar is geluid?
3 augustus 2018

FOCUS met Rosa de Graaf
10 augustus 2018

FOCUS met YOERI MEESSEN
17 augustus 2018

Eureka Week: Erasmus Universiteit Rotterdam
Eerstejaars Kennismakingsactiviteiten
20 augustus 2018

GESPREK met Teana Boston-Mammah:
Learning to be me
21 augustus 2018

SEPTEMBER

LUNCH met Mauricio Marcin
6 september 2018

WORKSHOP: Live Action Role Play (LARP) met Ana María Millán
7 september 2018

GESPREK: SARMAD Magazine, Amateur Fotografie en de 'Vrouw'
7 september 2018

Live Animatie met Ana María Millán bij Performance Bar
7 september 2018

Open Monumenten Weekend
8–9 september 2018

Ana María Millán, een solotentoonstelling
9 september 2018–6 januari 2019

Rosalind Nashashibi, een solotentoonstelling
9 september 2018–6 januari 2019

Een tentoonstelling met werken van Dora García, Sharon Hayes, Emily Jacir, Mahmoud Khaled, Carlos Motta, Wu Tsang, en Akram Zaatari, en een brief van Quinn Latimer
9 september 2018–6 januari 2019

Vitrine presentatie: John Ahearn & Rigo-berto Torres
9 september 2018–20 januari 2019

Vitrine presentatie: Mauricio Marcin over Marcos Kurtycz
9 september 2018–20 januari 2019

GESPREK met Nato Thompson:
Culture as Weapon
11 september 2018

WORKSHOP: Brieven met Quinn Latimer
13 september 2018

GESPREK met Sofía Hernández Chong Cuy
18 september 2018

FOCUS met Yana Gaponenko
21 september 2018

SESSIE #2: De Verbinding van Geluiden
28 september 2018

OKTOBER

Speciaal event voor medewerkers van MVRDV en DVDW Advocaten
4 oktober 2018

GESPREK: On Reconciliation door Dora García
11 oktober 2018

FOCUS met Raimundas Malašauskas
12 oktober 2018

GESPREK met Robin van den Akker:
Populisme en Paranoïa
16 oktober 2018

EVENT Ambassade Colombia
18 oktober 2018

Rotterdam Cultural Histories #15: Publiekslievelingen en weesbeelden
19 oktober 2018–17 maart 2019

FOCUS met Samuel Saelemakers
26 oktober 2018

WORKSHOP: Shradhdha Borawake – Alumni Present
30 oktober 2018

NOVEMBER

Lancering nieuw lidmaatschapsprogramma
1 november 2018

Symposium: 100% Hedendaags, Kunsteducatie voor het voortgezet onderwijs
2 november 2018

VERTONING Chantal Akerman, News from Home, 1977
8 november 2018

WORKSHOP: Liefdesbrieven
9 november 2018

Bezoek aan Art Düsseldorf en Kaiser Wilhelm Museum Krefeld
Membership event
18 november 2018

FOCUS met Rosa de Graaf
23 november 2018

Critical Studies WdKA
28 november 2018

ArtTable ontmoeting met Sofía Hernández Chong Cuy
29 november 2018

FOCUS met Sofía Hernández Chong Cuy
30 november 2018

DECEMBER

GESPREK met prof.dr. Lotte Jensen:
Nederlandse briefromans
6 december 2018

GESPREK met curatoren José Roca en Raphael Chikukwa
7 december

Prijzuitreiking Prijs voor de Jonge Kunst-critiek 2018
14 december 2018

SESSIE #3—Een gemeenschappelijke beweging
21 december 2018, 21–23 uur

Coursework Youngsters 2018 Sessions:
#1 met Janpier Brands, Florian Cramer, Alia Azzouzi
14–15 september 2018

#2 met Jan van Heemst, Mitchel Esajas, Zoë Cochia
19–20 oktober 2018

#3 met Nathalie Cijntje, Krista Jantowski, Teana Boston-Mammah
23–24 november 2018

#4 met Odair Pereira, Vincent de Boer
7–8 december 2018

Kunstblock Friday XL 2018
(Witte de With bleef open tot 23 uur):
9 februari
6 juli
7 september
21 december

PERSOVERZICHT 2018

AMA Amazons
AR Art Rotterdam
DA Defne Ayas / Witte de With
EDU Witte de With Education
EV Events Witte de With
FP Future Projects
ALG Algemeen Witte de With
IK Irene Kopelman
KA Kunstavond
KFM Kunsthalle for Music
NW Naamswijziging
PF Para Fictions
PJKK Prijs voor de jonge kunstkritiek
RH Rana Hamadeh
RCH Rotterdam Cultural Histories
SH Sofía Hernández Chong Cuy/
Witte de With
TM Teresa Margolles
UT Untitled
JR John Ahearn & Rigoberto Torres
EP Epistolary
ANA Ana Maria Millan
RN Rosalind Nashashibi
MM Mauricio Marcin
ABU Lawrence Abu Hamdan
AK Angie Keefer

2017

Datum onbekend, ‘Sofía Hernández Chong Cuy’, *Sightlines* (SH)

28 december, Teresa Martínez, ‘Ex-a- UDEM Dirigera Museo en Paises Bajos’, *El Norte Vida* (SH)

JANUARI

16 januari, Inge Lengton, ‘VVD en PVV willen opheldering over knieval museum’, *Telegraaf Landelijk* (NW)

16 januari, Chris Klomp, ‘Amsterdamse school zegt besmette naam uit koloniaal verleden vaarwel’, *AD* (NW)

16 januari, Inge Lengton, ‘Verbannen Maurits is ‘verkeerd signaal’, *Telegraaf Landelijk* (NW)

17 januari, Lex Boon, ‘J.P Coen, dat kan niet meer’, *Het Parool* (NW)

20 januari, Melle Runderkamp en Simon Hendriksen, ‘Isis en de nazi’s, daar willen we niet bijhoren’, *de Volkskrant* (NW)

21 januari, Osei Bonsu, ‘Dineo Seshee Bopape, selected by Osei Bonsu’,

Art Review (PF)

22 januari, ‘Kunsthalle for Music’, *Form* (Deutschland) (KFM)

23 januari, Tonny van der Mee, ‘hoe ‘Maurits’ een kleine beeldenstorm ontkende’, *AD Algemeen Dagblad*, *De Twentse Courant*, *AD Haagsche Courant*, *AD Dordtenaar*, *AD Utrechts Nieuwsblad* en *de Gelderlander*, *AD Groene Hart* (NW)

23 januari, ‘Muziek kijken’, *Volkskrant* (KFM)

24 januari, Sigrid Brinkmann, ‘Wie stelt man Musik aus?’, *Deutschlandfunk Kultur* (KFM)

24 januari, Nina, ‘These Gallery Walls Are Empty. Here, You listen to the Art’, *the New York Times* (KFM)

26 januari, Richtje Reinsma, ‘Kakofonisch Monument’, *VPRO Gids* (RH)

27 januari, ‘Klassiek – Kunsthalle for Music’, *Elsevier* (KFM)

30 januari, Tom-Jan Meeus, ‘Ons comfortabel eenzijdige debat’, *NRC Handelsblad* (NW)

31 januari, ‘TXT Nederland’, *Collect Kunst Antiek* (KFM)

31 januari, Joram Kraaijeveld, ‘Defne Ayas neemt afscheid’, *Metropolis M* (DA)

31 januari, ‘Witte de With, Vernissage’ *Art Magazine* (ALG)

31 januari, ‘Moeder aarde luistert mee’, *Metropolis M* (PF)

FEBRUARI

1 februari, James Gabriel Martin, ‘This Rotterdam gallery is filled with musicians instead of artwork for the next month’, *Lonely Planet* (KFM)

3 februari, Debbie Broekers, ‘Soundproof – muziek in tentoonstellingsruimte’, *Metropolis M* (KFM)

3 februari, ‘Beeldende kunst in de Van Nelle’, *NRC NEXT* (ALG)

5 februari, ‘A subjective guide to Art Rotterdam week 2018’, *Contemporary Lynx* (AR)

5 februari, ‘Witte de With turned into a contemporary space for the live exhibition of musical works’, *Art Daily* (KFM)

6 februari, Tara Lewis, ‘100 jaar volksuniversiteit’, *de Nieuwspeper Rotterdam* (NW)

7 februari, Jan Pieter Dekker, ‘Elke dag is anders, elk optreden uniek bij Ari Benjamin Meyers’, *het Parool* (KFM)

7 februari, Jan Siebeleink, ‘Montmartre aan de Maas’, *HP de Tijd* (ALG) (KFM)

8 februari, ‘Stad laat zich van artistieke kant zien’, *Telegraaf Rotterdam* (ALG)

8 februari, Evelien Baks, ‘Veel kunst zien voor ‘weinig’’, *AD Rivierenland*, *AD Dordtenaar*, *Trouw*, *AD Rotterdams Dagblad* (KA)

12 februari, ‘Opnieuw 25.500 bezoekers voor Art Rotterdam’, *Museumactueel* (ALG)

15 februari, ‘Doop Deltaplein Kijkduin om in Michiel de Ruyterplein!’, *Dagblad 070* (NW)

16 februari, Vanda van der Kooi, ‘Turkse piraat in Eindhoven tussen Nederlandse zeehelden’, *www.ed.nl* (NW)

21 februari, ‘Van Deltaplein tot Michiel de Ruyterplein’, *Nieuwe Loosduinse Krant* (NW)

22 februari, ‘Rien van den Berg, Lef op Urk is wel heel zwart-wit’, *Nederlands Dagblad* (NW)

23 februari, ‘Een vloeibaar lijf krimpt en dijt uit’, *De Volkskrant* (KFM)

23 februari, ‘Muziek kijken’, *De Volkskrant* (KFM)

27 februari, ‘Museumnacht010 – Muziek en kunst bij Witte de With’, *Open Rotterdam* (KFM)

28 februari, ‘Een selfie met een tweekop-pig kalf of verkleed als Cleopatra’, *Havenloods* (Diversen) (ALG)

28 februari, ‘Het viel wel mee met die concurrentie op zee’, *Geschiedenis Magazine* (NW)

28 februari, ‘Dineo Seshee Bopape: Lerole: footnotes (the struggle of memory against forgetting)’, *Gonzo Circus* (PF)

MAART

8 maart, Roos van der Lint, ‘Alledaagse watertorens, gashouders en hoogovens’, *de Groene Amsterdammer* (ALG)

8 maart, ‘Kroniek van kunst&cultuur’, *de Groene Amsterdammer* (PF)

12 maart, M. Reindl, ‘Reiche Erfahrung’, *Kunstzeitung* (SH)

31 maart, Nienke Zoetbrood, ‘Rokhaya Seck en Lauren Fabels, Menselijke resten in het museum, kasten vol koloniaaal schuldgevoel’, *Vrij Nederland* (NW)

31 maart, Marina de Vries, ‘Graat in de keel’, *Museumtijdschrift* (NW)

APRIL

4 april, Peter Winterman, ‘Kolonisten’ van Catan? Dat mag niet meer’, *Leeuwarder Courant* (diversen) (NW)

6 april, Rutger Pontzen, ‘Kunst Volgens Pontzen’, *De Volkskrant* (ALG)

6 april, Maartje Bakker, ‘Portugal ziet zijn verleden voorzichtig onder ogen’, *De Volkskrant* (NW)

16 april, Juurd Eijvoogel, ‘Decron na protesten weg bij Volksbühne’, *NRC Handelsblad* (ALG)

19 april, ‘MOMO prikkelt met contrasten’, *Metro Uit in Rotterdam* (ALG)

30 april, Hans Maarten van den Brink, ‘ROTMOFFEN? En mijn moeder dan?’, *Opzij* (ALG)

MEI

1 mei, John Jansen van Galen, ‘Wat nou beeldenstorm?’, *Argus* (NW)

6 mei, Anna van Leeuwen, ‘De nieuwe directeur van Witte de With weet nu al dat ze kritiek gaat krijgen’, *De Volkskrant* (SH) (NW)

7 mei, ‘Witte de With en de naam, directeur over netelige kwestie’, *De Volkskrant* (NW) (SH)

8 mei, Herman Fijn Pijnacker, ‘Vergeten Verleden’, *De Volkskrant* (NW)

13 mei, Rutger Pontzen, ‘Goede bedoelingen, maar povere beelden in de eerste tentoonstelling van de nieuwe directeur van Witte de With (**)’, *De Volkskrant* (AMA) (IK) (TM)

14 mei, Overstromingen, ‘treinongelukken en ontploffingen’, *De Volkskrant* (ALG)

16 mei, Paul Scheffer, ‘Dat waren de namen’, *NRC handelsblad*, *NRC Next* (NW)

16 mei, Vere van Gool, ‘Hier zijn zoveel verhalen te vertellen’, *Vogue* (SH)

17 mei, Roos van der Lint, ‘Vogels kijken in het donker’, *De Groene Amsterdammer* (FP)

17 mei, ‘Kaatje’, *Metro Uit In Rotterdam* (EV)

18 mei, ‘Directeur Witte de With: ‘Naamsverandering is geen marketingcampagne’, *NU.nl* (NW) (SH)

31 mei, Frank van der Ploeg, ‘Van spaarpot tot vaatje’, *Museumtijdschrift* (SH)

31 mei, Maria Barnas, ‘Nabijheid’, *Museumtijdschrift* (KFM)

31 mei, ‘Even binnenstappen bij Witte de With’, *Uitagenda Rotterdam* (AK)

31 mei, ‘Jonge Kunstkritiek 2018’, *De Groene Amsterdammer* (PJKK)

JUNI

Datum onbekend, ‘Summer’, *Art in Culture World Now* (UT)

5 juni, Mirthe Berentsen, ‘De Snijtafel’, *De Groene Amsterdammer* (PJKK)

11 juni, Domeniek Ruyters, ‘Sofía Hernández Chong Cuy van Witte de With’, *Metropolis M* (SH)

14 juni, ‘Irene Kopelman, a solo exhibition’, *This Is Tomorrow* (IK)

14 juni, ‘Directeur Weens museum weg om politiek klimaat’, *360 Magazine* (ALG)

26 juni, John Gayer, ‘Irene Kopelman, a solo exhibition’, *This Is Tomorrow* (IK)

26 juni, Huib Haye van der Werf, ‘Irene Kopelman’, *Artforum International* (IK)

28 juni, Pollux & Van de Beek, ‘Woke’, *De Limburger* (diversen) (NW)

JULI

6 jul, Lucette ter Borg, ‘Margolles laat Witte de With baden in de weeïge geur van een gymzaal’, *nrc.nl* (TM)

13 juli, ‘Nueva obra de Teresa Margolles aborda la crisis migratoria venezolana’, *Artishock* (TM)

17 juli, ‘Witte de With, Irene Kopelman’, *Metro Uit In Rotterdam* (IK)

20 juli, Edo Dijksterhuis, ‘Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejia, Pamela Rozenkranz en Anicka Yi’, *De Witte Raaf* (AMA)

26 juli, ‘Solo van Irene Kopelman in Witte de With Rotterdam’, *H ART* (IK)

27 juli, Michel Krielaars, ‘Nederlandse tolerantie? Noem het liever koele calculatie’, *NRC* (NW)

27 juli, Michel Krielaars, ‘De historicus die enig houvast biedt’, *NRC Handelsblad*, *NRC Next* (NW)

31 juli, ‘Ga je lekker naar Rotterdam dan?’, *Telegraaf* (ALG)

AUGUSTUS

25 augustus, Harriët Salm, ‘Rotterdam onderzoekt eigen koloniale verleden’, Harriet Salm, *Trouw* (NW)
27 augustus, Marcel Potters, ‘Grijze deel verleden moet goed uitgediept’, *AD*

Rotterdams Dagblad (NW)

28 augustus, Christoph Heim, ‘Patricias und Sols Kinderzoo’, *Basler Zeitung* (SH)

31 augustus, ‘Een tentoonstelling met installaties door Susana Mejia, Pamela Rozenkranz en Anicka Yi’, *Gonzo Circus* (AMA)

31 augustus, ‘Es tiempo de conformar una politica de adquisicion’, *Vivir en el Poblado* (SH)

SEPTEMBER

5 september, Tineke Speksnijder, ‘Hoe bestaat het?’, *Havenloods* (diversen) (NW)

6 september, ‘Over John Ahearn & Rigoberto Torres’, *Foto expositie* (UT)

8 september, Meindert van der Kaaij, ‘Ook bij nader inzien waren Piet Heins’ daden best oke’, *Trouw* (NW)

8 september, Mirjam de Winter, ‘Vrienden der Negers’, *NRC NEXT*, *NRC Handelsblad* (NW)

9 september, Vivian Sky Rehberg, ‘Opening Fall Exhibitions’, *Art Agenda* (ALG)

11 september, ‘Sofía Hernández Promueve el arte contemporaneo a nivel mundial’, *El Sol de Mexico* (SH)

12 september, Marijn Lems, ‘Een uitmondende beeldenstroom’, *NRC Next*, *NRC Handelsblad* (EV)

26 september, Rutger Pontzen, ‘Geen ontkomen aan’, *De Volkskrant* (EV)

26 september, Alex Brostoff, ‘The Daz-zling and Dooming Art of Cecilia Vicuña’, *Hyperallergic* (FP)

30 september, ‘Plattegrond Rotterdam’, *Art Alert* (ALG)

30 september, ‘Buurtbewoners in beeld’, *Uitagenda Rotterdam* (JR)

OKTOBER

12 oktober, Karolien Knols, 'Momma I made it', *Volkskrant* (AR)

22 oktober, Venetia Rainey, 'Art scene Rotterdam', *Arts Media* (SH)

29 oktober,
29 oktober, Fidan Ekiz, 'The Simpsons', *AD Rotterdams Dagblad* (NW)

NOVEMBER

November, Kate Sutton, 'Irene Kopelman', *Artforum* (IK)

2 november, 'Wat voeren die Amerikaanse kunstenaars toch uit in Rotterdam in 1991?', *Open Rotterdam* (JR)

8 november, 'Steun voor de jonge kunstcriticus', *Het Parool* (PJJK)

8 november, Gerrit van den Hoven, 'Ronddolen in dichte mist', *Brabants Dagblad* (diversen) (ALG)

10 november, Bart Dijkstra, 'Politici zijn vreselijke mensen', *Telegraaf Vrij Magazine* (NW)

11 november, 'Rosalind Nashashibi, a solo exhibition', *Wall Street International Magazine* (RN)

11 november, Ana María Millán, *Wall Street International Magazine* (ANA)

11 november, 'Group exhibition', *Wall Street International Magazine* (EP)

11 november, 'Maurico Marcín on Marcos Kurtycz', *Wall Street International Magazine* (MM)

13 november, Renske Janssen, 'Hersteld van de 'burn-out'', *Gelderlander* (diversen) (ALG)

30 november, Elena Lombardo, 'Independent Brussels', *Collect Kunst Antiek* (ALG)

DECEMBER

8 december, Jaap Timmers, 'Nominatie voor Sarah van Binsbergen', *Haarlems Dagblad* (PJJK)

15 december, 'De Leij en Vriens winnen prijs kunstcritiek', *Het Parool* (PJJK)

18 december, 'International Film Festival', *E-flux* (ABU)

31 december, 'Lezingenprogramma Art Rotterdam', *Art Rotterdam* (AR)

31 december, 'Te zien in Witte de With', *Art Rotterdam* (ABU)

31 december, 'Kunstavond XL in Witte de Withkwartier', *Art Rotterdam* KA

31 december, 'Witte de With Center for Contemporary Art', *Art Rotterdam* (ABU)

31 december, 'Ana María Millán', *Gonzo Circus* (ANA)

31 december, 'Art Rotterdam Week 6-10 februari 2019', *BK-informatie bijlage* (AR) (KA)

31 december, 'TEC ART Rotterdam: Creative technology festival', *BK-informatie bijlage* (EV)

31 december, 'Lezingenprogramma Art Rotterdam', *See All This Tabloid* (EV)

31 december, 'Te zien in Witte de With', *BK-informatie bijlage* (ABU)

31 december, 'Kunstavond XL in Witte de Withkwartier', *BK-informatie bijlage* (KA)

DIVERSEN

50 keer genoemd, (wisselende) exposities, *Metro uit in Rotterdam*

10 keer genoemd, *Agenda, Uitagenda Rotterdam*

6 keer genoemd, *Tentoonstellingsagenda, Museumtijdschrift*

1 keer genoemd, *Agenda, Tableau fine arts magazine*

1 keer genoemd, Rotterdam, *Vernissage Art Magazine*

FINANCIËEL VERSLAG

BATEN

	REALISATIE 2018	BEGROTING 2018	REALISATIE 2017
Directe opbrengsten	66.422	125.000	186.614
Indirecte opbrengsten	106.466	100.000	104.234
Overige bijdragen	111.918	180.000	178.529
Subsidiebatens	1.248.698	1.211.339	1.221.391
Overige baten	15.728	50.000	89.850
Som der baten	1.549.232	1.666.339	1.780.618

LASTEN

Personeelslasten	782.795	745.000	817.355
Afschrijvingen	39.479	40.000	39.723
Kosten activiteiten	445.398	546.339	715.364
Huisvestingslasten	156.742	150.000	143.906
Kantoorlasten	31.212	75.000	52.386
Publiciteitskosten	32.321	25.000	48.472
Algemene lasten	71.276	75.000	68.350
Som der lasten	1.559.223	1.656.339	1.885.556
Financiële baten en lasten	-6.691	-10.000	-6.159
Exploitatieresultaat	-16.682	0	-111.097
Financiële baten en lasten	-6.691	-10.000	-6.159
Exploitatieresultaat	-16.682	0	-111.097

JAARREKENING MET INFORMATIE OVER DE VOORNAAMSTE FINANCIËLE RISICO'S

In 2017 was er sprake van een exploitatietekort. Om het jaar 2018 positief te eindigen was het noodzakelijk om te herstructureren, om kosten te besparen en verder vooruit te plannen. De omvang van het personeelsbestand was in 2017 15.45 FTE. Eind 2018 is het personeelsbestand ingekrompen tot 13 FTE (waarvan 10 FTE in vaste dienst), waarmee besparingen op personeelslasten zijn bereikt. Het zou oneerlijk zijn om hier achterwege te laten dat sommige beslissingen met betrekking tot personeel en administratieve veranderingen moeilijk waren.

Het exploitatieresultaat van 2018 bedraagt een verlies van € 16.682, waar het verlies over 2017 € 111.097 was.

Een bedrag van € 21.374 is toegevoegd vanuit de verbouwingsreserve. Het resultaat, een positief bedrag van € 4.692, is naar rato verdeeld: een percentage van 36,19% (€ 1.698) is toegevoegd aan het Bestemmingsfonds OCW. Een bedrag van € 2.994 is toegevoegd aan de algemene reserve.

Witte de With genereerde afgelopen jaar € 1.549.232 aan inkomsten, waarvan € 284.806 aan eigen inkomsten, wat neerkomt op 23,3% van de gezamenlijke subsidie van € 1.248.698 van het Ministerie van OCW en de Gemeente Rotterdam. De eigen inkomsten van Witte de With in 2018 kwamen uit een aantal verschillende bronnen: verkoop van toegangskaarten, publicaties en kunstenaarsedities, een groot aantal schoolbezoeken en groepsrondleidingen, de verhuur van een gedeelte van de begane grond aan TENT en een bedrag van bijna € 35.000 aan donaties.

De onzekerheid m.b.t. de vierjaarlijkse toekenning van gevraagde structurele financiering houdt een risico in. Fondsenwerving via Nederlandse, Europese en andere internationale fondsen - zowel publiek als privaat - heeft structureel aandacht binnen onze bedrijfsvoering. De voor Witte de With zo noodzakelijke additionele bijdragen van publieke fondsen zijn onzeker. De voornaamste reden van afwijzing bij publieke fondsen is dat de projecten worden opgevat als reguliere programmaonderdelen - en dus niet voor additionele subsidiering in aanmerking komen (Witte de With wordt immers al ondersteund middels publieke gelden van het Ministerie van OCW en van de Gemeente Rotterdam). Projecten die in hun karakter nieuw zijn voor Witte de With kunnen wel een beroep doen op deze vorm van financiële steun, maar wanneer deze projecten wegens succes voortgezet worden, krijgen ze al snel het stempel 'regulier'. Dergelijke projecten lopen om die reden het risico afgewezen te worden voor additionele publieke financiering.

Ook zijn er de risico's die gelopen worden bij het aangaan van afspraken met internationale coproducten. De reeds in de begroting voorziene copro-

ductie met Ming Contemporary Art Museum - McaM (Shanghai) is niet doorgegaan.

De transitieperiode tussen de zittingstermijnen van de aftredende naar de aantredende directeur (om de zes jaar) moet zorgvuldig gepland verlopen, in verband met het ontwikkelen van het nieuwe tentoonstellingsprogramma en de bijbehorende fondsenwervingsdoelen, zodat de aanvullende financiering in het eerste jaar van de nieuwe directeur kan worden veiliggesteld.

In 2018 zijn we gestart met een nieuw lidmaatschapsprogramma. Hiervoor werd een document met een uitneembare kaart ontwikkeld die gebruikt wordt voor het werven van nieuwe leden. Dit programma groeit gestaag en belooft zowel op zowel korte als langere termijn iets moois op te leveren voor het instituut en de leden.

Witte de With onderschrijft de Richtlijn Kunstenaarshonoraria en past deze waar mogelijk voor tenminste 50% toe. Punt van aandacht is wel, dat dit zonder de compensatieregeling van het Mondriaan Fonds (het experimenteerreglement) financieel niet haalbaar zou zijn. Deze extra middelen zijn voor 2019 en 2020 gelukkig ook beschikbaar gesteld.

STRATEGIE BIJ TEGENVALLENDE INKOMSTEN

Met instemming van het ministerie van OCW is door het bestuur van Witte de With in de jaren 1993 tot en met 1996 een bestemmingsreserve aangelegd voor dekking van de risico's met betrekking tot internationale coproducties. Daarnaast worden bij tegenvallende inkomsten op programmaniveau beslissingen aangepast: minder ondersteuning door fondsen resulteert in aangepaste programmering.

DUBKV

De bijdrage uit de geldstroom BKV vormt vanaf de oprichting een integraal onderdeel van de exploitatie van Witte de With. De zes Rotterdamse prioriteiten van het BKV-beleid, waaronder internationalisering, kunstenaarsbeleid, opdrachtenbeleid, educatie en publiekprojecten, sluiten integraal aan bij onze missie en doelstellingen. Witte de With voldoet aan de voorwaarde dat minstens 70% van de activiteiten inkomensvormend is.

Witte de With medewerkers en kunstenaars tijdens de opening op zondag 6 mei 2018, fotograaf Aad Hoogendoorn.

ORGANISATIE

Bezoekers tijdens de opening van de zomertentoonstellingen op zondag 9 september 2018, fotograaf Aad Hoogendoorn.

VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

Witte de With Centrum voor Hedendaagse Kunst, een stichting die in januari 1990 werd geïnitieerd door de Rotterdamse Kunststichting, wordt ondersteund door de Gemeente Rotterdam en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Directeuren waren achtereenvolgens Chris Dercon (1990–1995), Bartomeu Marí (1996–2001), Catherine David (2002–2004), Hans Maarten van den Brink (interim, 2005), Nicolaus Schafhausen (2006–2011), Defne Ayas (2012–2017). In januari 2018 volgde Sofía Hernández Chong Cuy Defne Ayas op.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

Witte de With kent de Governance Code Cultuur en past deze toe. Witte de With is een stichting en hanteert het Raad-van-Toezicht-model. Het bestuurlijk proces (met uitzondering van het toezicht) was in 2018 in handen van de directeur-bestuurder Sofía Hernández Chong Cuy. Conform de Governance Code Cultuur is er voor de leden van de Raad van Toezicht een schema van aftreden en wordt deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid van de samenstelling gewaarborgd. In de samenstelling van de Raad van Toezicht zit een balans tussen kunst- en zakelijke professionals.

RAAD VAN TOEZICHT IN 2018 (NAMEN, FUNCTIES EN NEVENFUNCTIES):

KEES WEEDA
Bestuurslid: Stichting Lantaren Venster Rotterdam; Stichting Conny Janssen Danst, Rotterdam; Stichting Rotterdam Connectie; Stichting AVL-Mundo, Rotterdam; Stichting Ronde van Katendrecht, Rotterdam.
Voorzitter van het bestuur: Stichting Zina, Amsterdam; Stichting Follow-a-Muse, Amsterdam.
Voorzitter Raad van Toezicht: Stichting Schwalbe, Amsterdam; Stichting Storm - Tweetakt/Kaap, Utrecht.

JEROEN PRINCEN
Partner bij DVDW advocaten
Bestuurslid Stichting Beheer Boijmans Van Beuningen
Lid Raad van Toezicht Stedelijk Museum Schiedam
Lid Raad van Commissarissen van Binck-Bank NV

PROF. IR. NATHALIE DE VRIES
Directeur & Founding Partner MVRDV bv, Rotterdam
Professor Baukunst Kunstakademie, Düsseldorf (tot 1 juli 2018)
Professor Architectural Design TU Delft (vanaf 1 november 2018)
Voorzitter BNA, brancheorganisatie Nederlandse architecten
Lid Raad van Toezicht van de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande Bestuurslid van de Stichting Kunstbezit en Oudheden Groninger Museum

KATARINA ZDJELAR
Beeldend kunstenaar
Bestuurslid Stichting A.P.E
Core tutor Piet Zwart Instituut Rotterdam
Core tutor Master Artistic Research, Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag

GABRIEL LESTER
Beeldend kunstenaar
Main tutor fine arts Sandberg/Rietveld Academie, Amsterdam
Oprichter PolyLester arts and design
Oprichter LestarFilm
Oprichter Stichting Lester Works

STIJN HUIJTS
Directeur Bonnetmuseum
Bestuurslid Poppodium Muziekgieterij Maastricht
Voorzitter Stichting Behoud Moderne Kunst
Lid Raad van Commissarissen Parkstad Limburg Theaters N.V.
Gastcurator Mondriaan Fonds Prospects & Concepts (Art Rotterdam 2018)

ANNET LEKKERKERKER
Algemeen directeur van Stichting Holland Festival
Bestuurslid van de Sikkens Foundation
Bestuurslid Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (tot 1 maart 2018)
Bestuurslid Stichting Toneelschuur/
Toneelschuurproducties
Zitting in de NTR Adviesraad en de commissie van Advies van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
Voorzitter ACI (Amsterdams overleg Culturele Instellingen)

TEGENSTRIJDIGE BELANGEN:
In 2018 is er geen sprake geweest van tegenstrijdige belangen.

CODE CULTURELE DIVERSITEIT
De Code Culturele Diversiteit dient op het gebied van Publiek, Programmering, Personeel en Partners voor Witte de With als uitgangspunt. Om het programma onder de aandacht te brengen van diverse doelgroepen, op verschillende kennisniveaus en vanuit hun specifieke interesse, werkt Witte de With intensief samen met partners, lokaal, nationaal en internationaal. Een specifiek doel is het verscherpen en diversifiëren van ons personeel en de Raad van Toezicht. Tijdens de opstellen van de vacatures voor de nieuwe leden van de Raad van Toezicht die in 2019 zullen worden

benoemd, werd specifiek de wens aangegeven om binnen de Raad van Toezicht ruimte te bieden aan verschillende soorten professionele en culturele achtergronden, zodat deze beter weerspiegeld worden in de werkcultuur.

BEZOLDIGINGSBELEID
De toezichtfuncties zijn onbezoldigd.

VERGADERDATA
De Raad van Toezicht vergaderde in 2018 op de volgende data:
16 maart, 6 juli, 11 september, 13 december.

NAAM
De Raad van Toezicht is tijdens de vergadering van 5 september 2017 unaniem overeengekomen om een wijziging aan te brengen in het deel van de naam van het instituut dat refereert aan de marine-officier Witte Corneliszoon de With (1599–1658). In 2018 is het proces om te komen tot een passende wijziging aan de naam voortgezet.

VASTSTELLING
Het jaarverslag 2018 en de jaarrekening 2018 zijn vastgesteld in de vergadering van de Raad van Toezicht op 21 maart 2019.

EXTERNE ACCOUNTANT
Berghout+MAS is vanaf 2016 tot externe accountant van Stichting Witte de With benoemd door de Raad van Toezicht.

ROOSTER VAN AAN- EN AFTREDEN:

	Aantreding	Tweede termijn	Uiterlijke aftreding
Kees Weeda	18 oktober 2011	14 december 2015	20 juni 2019 *)
Nathalie de Vries	01 januari 2013	14 december 2015	20 juni 2019 *)
Jeroen Princen	28 oktober 2013	14 december 2015	20 juni 2019 *)
Katarina Zdjelar	23 maart 2015	23 maart 2018	23 maart 2021
Gabriel Lester	07 september 2016	07 september 2019	07 september 2022
Stijn Huijts	22 maart 2017	22 maart 2020	22 maart 2023
Annet Lekkerkerker	05 september 2017	05 september 2020	05 september 2023

* De termijnen van Kees Weeda, Nathalie de Vries en Jeroen Princen zijn met een half jaar verlengd (van 14 december 2018 tot en met 20 juni 2019). Dit in verband met het waarborgen van continuïteit voor de net aangetreden nieuwe directeur. Nathalie de Vries en Jeroen Princen hebben allebei zitting in de financiële controle-commissie (audit-comité) en het had niet de voorkeur om allebei tegelijk af te treden. Vacatures voor deze drie posities zullen in maart 2019 openbaar worden gemaakt.

DIRECTIE EN PERSONEEL IN 2018

SOFÍA HERNÁNDEZ CHONG CUY
directeur-bestuurder
(vanaf 1 januari 2018)

PAUL VAN GENNIP
adjunct-directeur

SARAH VAN OVEREEM –
VAN DER THOLEN
zakelijk coördinator

YOERI MEESEN
associate director education &
public affairs

SAMUEL SAELEMAKERS
curator

ROSA DE GRAAF
assistant curator; vanaf 1 februari 2018:
associate curator

PATRICK HAAS
associate curator
(tot en met 16 februari 2018)

MILOU VAN LIESHOUT
pr, marketing & communicatie associate;
van 1 mei tot en met 14 augustus 2018:
editorial & communications officer

ANGÉLIQUE KOOL
marketing & communications
(MarCom) officer, director's office;
vanaf 1 mei 2018: Executive Assistant

JEROEN LAVÈN
digital communications associate;
vanaf 1 juni 2018: PR & Social Media Editor

GERDA BRUST
office manager

EMMELIE MIJS
events & office assistant /
art mediator; vanaf 1 oktober 2018:
educatie assistent / art mediator

WENDY VAN SLAGMAAT-BOS
production officer

DOCUS VAN DER MADE
educatie assistent;
vanaf 1 mei 2018: curator of
accademic and public programs

MARIA-LOUIZA OURANOU
head of publications
(tot en met 31 januari 2018)
line kramer: senior technical supervisor

SUZAN VAN HECK
boekhouder (tot en met 22 februari 2018)

RACHEL CAREY
boekhouder (vanaf 4 april 2018)

ERIK VISSER
receptionist, bibliotheek medewerker en
office assistent

ERWIN NEDERHOFF
receptionist

ELLA BROEK
receptionist, office assistant (tot en met 31
december 2018)

FRANCINE VAN BLOKLAND
receptionist (tot 30 april 2018)

Stagiair(e)s
LANA KROP, VERONIKA BABAYAN,
GABIJA BUBNYTE, ROSA MULDER,
MAXIME OSSEMAN, TYRONE POULINA,
ANDREA VALENCIA, IANA GAPONENKO,
LOIS BAKKER, CLAIRE VAN WIJK

EXTERNE MEDEWERKERS

Zakelijk advies
CHRIS DE JONG

Administratie
FRANK VAN BALEN

Fotografie & film
KRISTIEN DAEM, AAD HOOGENDOORN,
HANNAH KALVERDA, JEROEN LAVÈN,
NIEUWE BEELDEN MAKERS (LOTTE
STEKELBURG)

Ontwerpers:
JEROEN LAVÈN, STUDIO LAUMES
(GODA BUDVYTYTÉ EN VIKTORIJA
RYBAKOVA), KRISTIN METHO,
A PRACTICE FOR EVERYDAY LIFE,
SYSTEMANTICS, REMCO VAN BLADEL

Editor voor *Para|Fictions* publicatie
(februari, maart en april 2018)
NATASHA HOARE

HR-consultant
FRANK VAN DOORN

Installatie tentoonstellingen
TIES TEN BOSCH, JONATHAN DEN
BREEJEN, CARLO VAN DRIEL,
CHRIS VAN MULLIGEN, HANS TUTERT.

Archief / WdW25+
MARJOLIJK KOK

Jongeren werk-leertraject:
CHLOE BLANSJAAR, EVA LANGSTRAAT,
TAYLER CALISTER, SYTZE VAN DER
WOLK, JOY RAVENSWAAIJ, STIJN
KEMPER, SJOERD VAN KAMPEN,
MOHAMED CHAJID, GIZEM ADANUR.

Ondersteuning balie en secretariaat
ANNELOTTE VOS
GINO VAN WEENEN
RABIN HUISSEN

REMTY ELENGA
GYONNE GOEDHOOP
GIJSBERT VAN DER WILT
ANITA HRNIC
JASMIJN KROL
MARGUERITE DE GEUS
LIZA WOLTERS

Gallery attendants:
GIZEM ADANUR
MARY BABAYAN
VERONIKA BABAYAN
NATHAN BASTIEN
LAUREN BRAND
WALID EL YAKOUBI
REMTY ELENGA
CELINE FARRO
GYONNE GOEDHOOP
SELMA HENGEVELD
RABIN HUISSEN
SOFIE MAAS
ANNELOTTE VOS
GINO VAN WEENEN
LIZA WOLTERS

Ondersteuning events en openingen:

GIZEM ADANUR
VERONIKA BABAYAN
LAUREN BRAND
GAIL BRONMANS
ULUFER CELIK
CLEMENTINE EDWARDS
YANA VAN EEKERT
WALID EL YAKOUBI
CELINE FARRO
MARGUERITE DE GEUS
ANITA HRNI
RABIN HUISSEN
BETINNA KOHRS
JURANDY KOOTS
LANA KROP
FRANKLIN LOPES
JAN VAN DE MERBEL
MICHELLE MOOIJ
TYRONE POULINA
COLETTE RAYNER
ANNELOTTE VOS
HELEN ZERU

Art mediators / rondleiders:

VERONIKA BABAYAN
KATREIN BREUKERS
FEMKE GERESTEIN
FIEN DE GRAAF
ANNA BARBARA KOLBE
MAXIME OSSEMAN
GERMA ROOS
BRAM VERHOEF
GINO VAN WEENEN
ROOS WIJMA
LESLEY WIJNANDS

WET DBA

Conform de Wet Deregulering Beoorde-
ling Arbeidsrelaties heeft Witte de With
met de freelance medewerkers (installatie
tentoonstellingen, art mediators en
baliemedewerkers) de door de Belasting-
dienst goedgekeurde modelovereenkom-
sten afgesloten. Witte de With zal de
wetgeving ten aanzien hiervan blijvend
monitoren en zo nodig marktconform
bijstellen.

STICHTING TOS

Witte de With werkte in 2018 opnieuw
samen met de Stichting Thuis op Straat
(TOS), waarbij Rotterdamse jongeren via
een leer- en werktraject werden ingezet
tijdens de diverse events rondom het
programma van Witte de With en op die
manier in contact kwamen met de kunst-
wereld. Met enkele van deze jongeren
is een langdurigere werkrelatie ontstaan.

EXTRA CURRICULUM

SARAH VAN OVEREEM is bestuurslid van ArtTable Nederland, een netwerkorganisatie van vrouwen in de beeldende kunst, gericht op het delen van kennis en ervaring. In september 2018 trad zij als penningmeester toe tot het bestuur van Stichting Valley of the Possible, een Refugio for Art & Research, in La Araucanía Andina (Chili). In december heeft ze deelgenomen aan een basiscursus personeelszaken bij de HRM Academy.

DOCUS VAN DE MADE was coördinator van *de Prijs voor de Jonge Kunstcritiek 2018*. Daarnaast was hij een van de scouts van een afstudeertentoonstelling bij de Melkweg (Arty Party). Bij het Stedelijk Museum Schiedam was hij Programmamaker Talentontwikkelingsprogramma voor de Volkskrant Beeldende Kunst Prijs 2018. Bij Artez Arnhem opleiding DBKV was hij extern gecommiteerde [extern lid afstudeerprocedure]. Bij de Bcademie was hij gastdocent. Hij zat in de Adviesraad van het tijdschrift Kunstlicht. Voor Tubelight Magazine was hij auteur van 'Taalbarrières' (een interview met Kolbrún Inga Söring).

JESSY KOEIMAN zat in de jury van de drempelprijs van de Willem de Kooning Academie Rotterdam. Ze is als creative director verbonden aan het *We Are A Movement Not A Collective* en werkt aan een documentaire.

GERDA BRUST is sinds april 2018 secretaris van de Nederlandse Vakgroep Keramisten (NVK) en was in 2018 mede-organisator van de *Keramiek Triënnale 2018* die van mei t/m juni 2018 plaatsvond in CODA Museum Apeldoorn. Ze is hoofdredacteur van het tijdschrift *Vormen uit Vuur*, een uitgave van de Vereniging van Vrienden van Ceramiek en Glas.

JEROEN LAVÈN verzorgde in 2018 op freelancebasis de PR & Communicatie voor Stichting Kunstblock. Op 29 maart 2018 was hij aanwezig bij een cursus *Fotografie en video voor web* bij Digital playground, Rotterdam. Op 29 mei 2018 nam hij deel aan een workshop Growth Hacking in Theater Kikker Utrecht. Op 21 juni 2018 was hij aanwezig bij een presentatie over Human Rights & Technology in The Boathouse Kralingen, Rotterdam, georganiseerd door Human Rights Watch. Op 15 november 2018 ging hij naar een Kennisbijeenkomst Publieksbereik van Rotterdam Festivals in het Maaspodium, Rotterdam. Op 20 november 2018 nam hij deel aan een partnerbijeenkomst van Rotterdam Partners in Room Mate Bruno, Rotterdam. Op 30 november 2018 was hij bij een deelnemersbijeenkomst Museumnacht010 bij WORM, Rotterdam. Op 13 december 2018 nam hij deel aan een workshop georganiseerd in samenwerking met Rotterdam Partners over de toekomst van het Witte de Withkwartier. Op 17 december 2018 bezocht hij het Kenniscafé Free Publicity, Natuurhistorisch Museum, Rotterdam.

EMMELIE MIJS is museumdocent bij Museum Rotterdam, beeldend kunstenaar en fooddesigner.

LINE KRAMER en MARJOLIJN KOK, samenwerkend als het collectief THE KOKRA FAMILY, publiceerden hun 1e Inventory, het eindresultaat van een residency in Zwitserland, en verbleven een maand in Finland, als kunstenaars bij KulttuuriKauppila Art Centre in Ii. Daar creëerden zij *Inventory 2*, een boek dat op dit moment gepubliceerd wordt.

ERWIN NEDERHOFF is eigenaar van De Molenwinkel van Delfshaven en oprichter van de FRANK Foundation, Rotterdam. Hij realiseert kunstprojecten in de openbare ruimte.

RACHEL CAREY nam van 16 december 2017 tot 18 maart 2018 deel aan de groepstentoonstelling *The Trouble with Value* in de Bunkier Sztuki Gallery of Contemporary Art in Krakow, die daarna (van 22 april tot en met 27 juli 2018) doorreisde naar Onomatopée in Eindhoven.

In november 2018 hebben de volgende medewerkers de herhalingscursus Bedrijfshulpverlener (BHV) gevolgd: PAUL VAN GENNIP GERDA BRUST ANGELIQUE KOOL DOCUS VAN DER MADE EMMELIE MIJS ERWIN NEDERHOFF ERIK VISSER

De volgende freelancemedewerkers hebben in 2018 de herhalingscursus Bedrijfshulpverlener gevolgd: REMTY ELENGA RABIN HUISSEN

WITTE DE WITH DANKT

A

Aalsmeersch Bloemenhuis, Rotterdam
Golnar Abbasi
Alireza Abbasy
Van Abbemuseum, Eindhoven
María Acaso
Riksa Afiaty
John Ahearn
AICA Nederland
Robin van den Akker
Patricia Akoli
Algemeen Dagblad
Cynthia Almansi
Ghislain Amar
Ambassade van de Republiek Colombia
Ammodo
Bergur Thomas Anderson
Sepake Angiama
Ei Arakawa
Cory Arcangel
Karin Arink
Art Brussels
Art Düsseldorf
Art Rotterdam
ARTBO Colombia
Atelier van Lieshout
Defne Ayas
Melanta Ayon
Alia Azzouzi

B

Evelyn Bakker
Hans Bakker
Jack Bakker
Paul Bailey
John Baldessari
Du an Barok
Katia Baudin
Timmeh Beatbox
Maja Bekan
Samira Ben Laloua
Bregje Benecke
Eline Benjaminsen
Jonathan Bepler
Marjolijn van den Berg
Sagrario Berti
Olga Beumer
Bik Van der Pol
Liesbeth Bik
Leendert Bikker
Bilderberg Parkhotel
Wojtek Blecharz
Manon de Boer
Vincent de Boer
Mario Boeyen
Boghossian Foundation
Osei Bonsu
Shraddha Borawake
Teana Boston-Mammah
Keisha Boye
Janpier Brands

Marianne Brouwer
Mimi Brown
Katja de Bruijn
Goda Budvytyte
Billy Bultheel
Clare Butcher
Ernie Buts

C

C & FE Collection
Evan Calder Williams
Andrea Canepa
Libia Castro
CBK Rotterdam
Chen Jhen
Raphael Chikukwa
Christian Christern
Nathalie Cijntje
citizenM
Marie Civikov
Tom Clark
Claudia's Delight
Cobra Museum of Modern Art
Zoe Cochia
Codarts
Jean-Max Colard
Cornerhouse Manchester
Lucy Cotter
Douglas Coupland
Florian Cramer

D

Kristien Daem
Sandhya Daemgen
DJ Eelco Dane
D.A.P. New York
Larisa David
De Groene Amsterdammer
De Nieuwe Garde
Luc Depuydt-Baert
Mylène Depuydt-Baert
Antonio Dias
Leo van Die
Roland van Dierendonck
David Michael DiGregorio
Julia van Dijk
Domein voor Kunstcritiek
Nicole Donkers
Nino Doop
Victoria Douka-Doukopoulou
Bob Drake
Renée Drake
DVDW Advocaten
Sophie Dyer

E

Julius Eastman
Sasha Engelmann
Epopee
Erasmus Universiteit Rotterdam
Mitchel Esajas
Esther Schipper Gallery Berlin
Tim Etchells
Lucas Evers
Gritta Ewald

F

Alex Falk
Peter Fengler
Franz Ferdinand
Koenrjbiharnie Firipersad
Chris Fitzpatrick
Alice Fleming
Fonds 21
Jo Frenken

Tyler Friedman
Thomas Fuesser
Alexandre Furtado

G

Kaoutar Gadir
Dora García
Quinsy Gario
Gemaal op Zuid
Gemeente Rotterdam
Gemeentearchief Rotterdam
Olivier Gevart
Gheestige Willem
Philip Glass
Hermien Goderie
Bob Goedewaagen
Gyonne Goedhoop
Goethe Instituut
Dominique Gonzalez-Foerster
Google Grants
Andreas Greiner
Roland Groenenboom
Albert Groot
Sofia Gubaidulina

H

H ART
Rana Hamadeh
Sara Hamadeh
Jason Hendrik Hansma
Johan den Hartog
Jurgera Hassel
Deanna Havas
Sharon Hayes
Piet van Hecke
Jan van Heemst
Jeanne van Heeswijk
Fabienne Hendriks
Federico Herrero
Maurits Hertzberger
Carina Hesper
Andre Heuvelman
Natasha Hoare
Fons Hof
Jannie Hommes
Hotel Bazar
Daan den Houter

I

Idea Books Amsterdam
Alexander Iezzi
IFFR International Film Festival Rotterdam
Nanna Ikonen
Independent Brussels
Institut français des Pays-Bas
Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam
Ruya Irfan
Charles E. Ives

J

Emily Jacir
Alex Jacobs
James Cohan Gallery, New York
Jan van Eyck Academie
Krista Jantowski
Lotte Jensen
Jeugd Vakantiepaspoort
JOEY RAMONE
Reuben Johnson
Chris de Jong
Karin de Jong

K

Kaiser Wilhelm Museum, Krefeld

Kate MacGarry Gallery, Londen
 Angie Keefers
 Simon Kentgens
 Maaïke de Keulenaar
 Mahmoud Khaled
 Hassan Khan
 Sora Kim
 Sung Hwan Kim
 Ron Klein Breteler
 Knack
 Titus Knegtel
 Sofie Knijff
 Lisa Kolet
 Irene Kopelman
 Stef Kors
 KOW Berlin
 Brian Kuan Wood
 Kunstblock
 Kunsthal Charlottenborg, Kopenhagen
 Kunstmuseen Krefeld
 Anna Kurtycz
 Marcos Kurtycz

L
 La Loge, Brussel
 LABOR, Mexico
 Vanessa Lamounier de Asis
 Anno Lampe
 Quinn Latimer
 Laumes
 Phillip Lebedev
 Aram Lee
 Fleur Leendertsen
 Wilfried Lentz
 Moses Leo
 Lea Letzel
 Ranjana Leyendecker
 Christina Li
 Anja Lindner

M
 M HKA - Museum van Hedendaagse Kunst
 Antwerpen
 M-Museum van Leuven
 Geert Maarse
 De Maasbode
 Goshka Macuga
 Hans van der Made
 Marijke van der Made
 Sophie Mak-Schram
 Raimundas Mala auskas
 Aymeric Mansoux
 Céline Manz
 Atilio Maranzano
 Mauricio Marcín
 Christian Marclay
 Teresa Margolles
 Pau Marquès i Oleo
 Herman Meijer
 Susana MejiaMendes Wood DM, Brussel
 Kristin Metho
 Metropolis M
 Meubles MANUEL
 Maurice Meewisse
 Ed de Meyer
 Ari Benjamin Meyers
 Microsoft Philanthropies
 Ana María Millán
 Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
 Wetenschap
 Arjen Moeken
 Mondriaan Fonds
 Jonathan Monk
 Jackson Moore
 Jan Mot

Carlos Motta
 Esma Moukhtar
 (The Art & Law Office of) Sergio Muñoz
 Sarmiento
 Museumkaart
 MVRDV

N
 Rosalind Nashashibi
 Christian Naujoks
 Netwerk Aalst
 Nieuwe Rotterdamse Courant
 Niffo
 Patricia Nijhoff
 Luc Nijs
 Tomas Norkunas
 Giulia Notarpietro
 Matthias Nothnagel

O
 Darren O'Donnell
 Hans Ulrich Obrist
 Ahmet Ögüt
 Ólafur Ólafsson
 Eva Olde Monnickhof
 Pauline Oliveros
 Yoko Ono
 Open Monumenten Weekend
 Nanda Oudejans

P
 Tomas de Paauw
 Olga Palacio
 Charlemagne Palestine
 Peach Rotterdam
 Sanne Peper
 Odair Pereira, DAIR Design
 The Performance Bar
 Peter Kilchmann Galerie, Zürich
 Kiki Petratou
 Piet Zwart Instituut
 Lex Plompe
 Jos van der Pol
 Pepa Pombo
 Arvand Pourabbasi
 Prix de Rome
 Laure Prouvost

Q
 Juan José Quintana

R
 Manuel Raeder
 Aaliyah Reding
 Joy Yentl Reding
 Steve Reich
 Gavin Reijnders
 Rekto:Verso
 The Residents
 Patrick Rhine
 Rib
 Terry Riley
 José Roca
 Emma van Roey
 Theo Rooden
 Pamela Rosenkranz
 Rotterdam Arts and Sciences Lab (RASL)
 Rotterdam Festivals
 Rotterdam Partners
 De Rotterdammer
 Rotterdamdampas
 Het Rotterdams Parool
 Rotterdamsch Nieuwsblad
 Agustín Pérez Rubio
 Domeniek Ruyters

Viktorija Rybakova

S
 SAHA Association
 Anri Sala
 Aixa Sanchez
 Constanca Saraiva
 SARMAD Magazine
 Erik Satie
 Esther Schaminée
 Esther Schipper
 Damiët Schneeweisz
 Sanne Scholten
 Joost Schrijnen
 Joachim Schulz
 Iris Segall
 Thea Segall
 Dineo Seshee Bopape
 Shimmer
 Showroom MAMA
 Josine Sibum Siderius
 Vivian Sky Rehberg
 Jaap Slepser
 David Smeulders
 Eva Olde Monnickhof
 Snelle Vliet
 Catherine Somzé
 Elena Sorokina
 Natalia Sorzano
 Spring Workshop, Hong Kong
 Marcel Speet
 Veerle Spronck
 Renée Staal
 Hennie Standaar
 Stedelijk Museum Amsterdam
 Monica van Steen
 Stichting B.a.d
 Francesco Stocchi
 Isabelle Sully
 Superflex
 Eloise Sweetman
 Karoline Swiezyński

T
 TENT Rotterdam
 Nato Thompson
 De Tijd
 Mirjam van Tilburg
 Rigoberto Torres
 Maya Trameh
 Wu Tsang
 Dasha Tsapenko
 Tubelight
 Turing Foundation
 Leanne Turvey
 Merlijn Twaalfhoven

U
 Ullens Center for Contemporary Art
 Beijing
 UNICUM | Giannoten Printed Media,
 Tilburg
 Upominki

V
 V2_Instituut voor de Instabiele Media
 Van Nelle Fabriek
 Reinaart Vanhoe
 Katja Verheul
 Natoucha Verkerk
 Nelly Verkerk
 Timotheus Vermeulen
 Filip Vermeylen
 Guy Verstraete
 Andre Vida

Judith Vorwerk
 Nathalie Vrede
 Marloes de Vries
 Sigmar Vriesde
 Janneke Vrij
 Het Vrije Volk

W
 Alice Walton
 Szu-Yi Wang
 Kees Weeda
 Florian Weigl
 Huib Haye van der Werf
 Guido van der Werve
 Rob Westerink
 Marieke Wiegel
 Wiels, Brussel
 Yorgo Wieringa
 Ellen Wijnstok
 Willem de Kooning Academie
 Wonderful Books
 Yin Wong
 WORM, instituut voor
 Avantgardistische Recreatie

Y
 Anicka Yi
 June Yu

Z
 Akram Zaatari
 Weronika Zielinska-Klein
 Vivian Ziherl

Witte de With medewerkers en kunstenaars tijdens de opening op zondag 9 september 2018, fotograaf Aad Hoogendoorn.

Eindredactie: Sofia Hernandez Chong Cuy,
Sarah van Overeem, Paul van Gennip,
Jeroen Lavèn, Adelheid Smit
Vertaling introductie: Milou van Lieshout

© Witte de With Center for Contemporary Art;
auteurs; fotografen; kunstenaars; deelnemers;
bezoekers, 2018.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave
mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een
geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door foto- kopiën,
opnamen, of enige andere manier, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toe- stemming van de uitgever.

Openbare evenementen georganiseerd door
Witte de With Center for Contemporary Art zijn
gedocumenteerd voor educatief gebruik en
voor in ons archief. U kunt altijd bezwaar maken
tegen gebruik van bepaalde afbeeldingen
door een e-mail te sturen naar press@wdw.nl.